

1900

ԸՆԴԱՐԱՍԿ ՕՐԱՅՈՅՑ

ԱԶԳ. ՏԻՒՆԵՂԱՆՈՅԻ

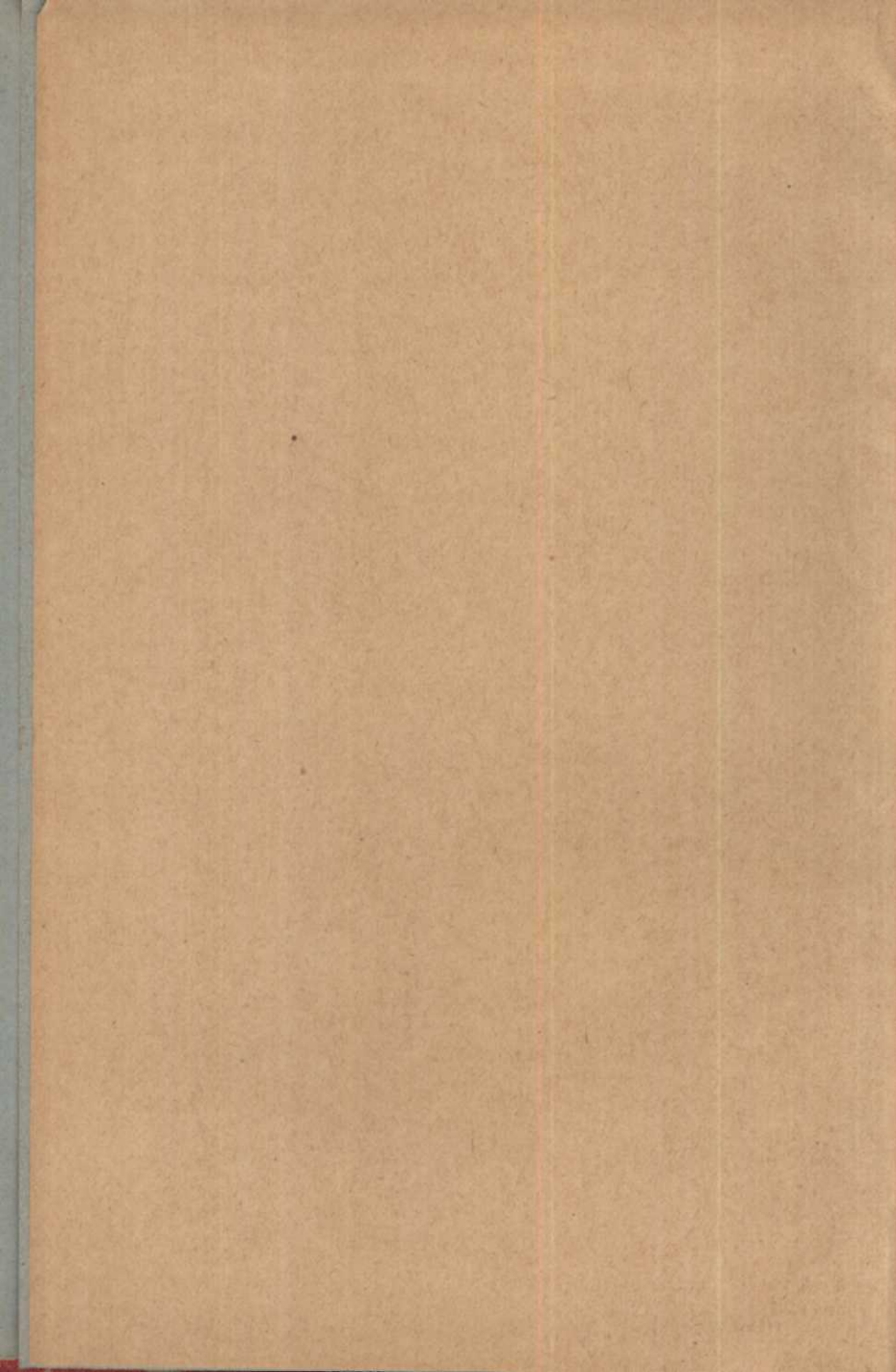
ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՊԱՅՊԸԼ ՀԱՈՒՋ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

(Ֆինանսերլար Եօզուշու)

1900

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՅՈՑՑ

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅԻ

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ՄԿՐՏԶԵՆ Ա.

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

Տ. ՅԱՐՈՒԲԵԱՆ

Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

Տ. ՄԱՂԱԲԵԱՅ

Ս. ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

1900

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

ՏՈՄԱՐ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

→ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ ←

ՆԱԽԿԻՆ ՏՊԱՐԱՆ

Գ. ՊԱՂՏԱՏԻԵԱՆ

Սուլթան Համամ ճաճէտի, Թիւ 14

ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ ԹՈՒԻՆ ԳՐԻՍՏՈՍԻ

1900

ԵՒ ԲՈՒՆ ԹՈՒՆԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ

ՏԵՂ.Ր-ՏԵՂ.Գ 4392-4393

ԵՒ ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ԹՈՒՆԱԿԱՆԻՆ ԱԶԳԻՍ

ՈՑԽԸ-ՈՑԽԹ-1348-1349

Գիր արւոյն է ՄՃ
 Եօրներեակն 21
 Վերադիրն Թ
 Իննեւսաններեակն 18
 Տանուսերն 2ուկն
 Բուն ձայնն *աճ. դճ. գճ. դճ.* Աջա-
 կողմեան դասուն են սկսեալ ի Բուն
 Բարեկենդանն :

Եարժական օճի, եւ միջոց ցոցին

Օր ՄՆՆԴԵԱՆ ԵՂ. Յունկ. 6
 Միջոց ուսիք աւուրք 24
 Առաջաւորաց բարեկենդ. Յունկ. 30
 Աուրք Սարգիս *Փհրս.* 5
 Տեաւնընդառաջ *Բշ.* 14
 Բուն բարեկենդան 20
 Օր Աւեսման *Աւագ Ուր. Ապրիլ* 7
 ՉԱՏԻԿ 9
 Երեւման Ս. Խաչ *Մայիս* 7
 Համբարձումն 18
 Հոգեգալուստ 28
 Բարեկենդան Լուսաւորչի *Յնս.* 18
 Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի (*Գրիս*) 24
 Բարեկենդան Վարդավառի *Յնս.* 9
 ՎԱՐԴԱՎԱՐ 16
 Միջոց եօրներեակ գահօք 2որք
 Բարեկ. Ս. Աստուածածնի *Օգոստ.* 6
 ՎԵՐԱՓՈՒՅՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒՄՍ. 13
 Միջոց եօրներեակ գահօք *Հինգ*
 Բարեկենդան Ս. Խաչի *Սեպտ.* 10
 ԽԱՉՎԵՐԱՑ 17
 Բրկնն. Վարագայ Ս. Խաչի 24
 Վարագայ Ս. Խաչ *Հոկտ.* 1
 Միջոց ուսիք եօրներեակ *Եօրն*
 Գրիս Ս. Խաչի 29
 Ս. Հրեւակապետաց *Նոյմ.* 11
 Բարեկենդան Յիսնակաց 19
 Բարեկենդան Ս. Յակոբայ *Դեկտ.* 10
 Սուրք Յակոբ 16
 Միջոց ուսիք աւուրք 10
 Օր բարեկենդանի Ս. Մննդեան *ԵՂ.*

Ըստ Լաթիմացւոց

Շրջանն լուսնի, որ է ոսկեթիւն 1
 Շրջանն արեգակնային փոքր 5
 Վերադիրն 29
 Ինդիկսիոնն Հոսովմէական 13
 Կիրակագիրն 5

Իսկ Չափիկ ցոցա միով եօրներեակ
 յառաջ է քան զլերն :

Եարժական օճի Լաթիմաց

Եօրաններորդ Կիր. (Ն.Տ.) *Փհրս.* 11
 Օր մոխրոց 28
 Չափիկ *Ապրիլ* 15
 Համբարձումն *Մայիս* 24
 Հոգեգալուստ *Յնս.* 3
 Ամենասուրբ Երրորդութիւն 10
 Տօն Ս. Հաղորդութեան 14
 Ա. Կիրակէ Գալստեան *Դեկտ.* 2

Ամսամուտք Տանկաց

Շէվվալ ԿՐՎ 29 *or Յունուար* 20
 Չիլլագստ 30 » *Փհրս.* 18
 Չիլլիննէ 29 » *Մարտ* 19
 Մուհարրէմ ԿՐՎ 29 » *Ապրիլ* 17
 Սէճէր 30 » *Մայիս* 16
 Քէպիլ Էվվէլ 29 » *Յունիս* 15
 Քէպիլ ախր 30 » *Յուլիս* 14
 Ճէմազիլ Էվվէլ 30 » *Օգոստ* 13
 Ճէմազիլ ախր 29 » *Սեպտեմբր* 12
 Քէնէպ (3-րդ) 30 » *Հոկտեմբր* 11
 Շապան 30 » *Նոյեմբր* 10
 Բամազան 29 » *Դեկտեմբր* 10

Նօտանուր աւուրք Տանկաց

Գասր կէնէսի *Բամազան* 27 *Յունկ* 16
 Բամազան պ. Շէվվալ 1 » 20
 Գուրպան պ. Չիլլիննէ 10 *Մրտ.* 28
 Աւուրէ կիլնի *Մուհար.* 10 *Ապր.* 26
 Մէվլոս *Քէպիլ* 12 *Յնս.* 26
 Գանիլ կէն. *Քէնէպ* 3 *Հոկ.* 13
 Միրան կէնէսի » 27 *Նոյ.* 6
 Պէրաք » *Շապան* 15 » 24

Չորս եղանակ

Գարնա. եւ հասարակած ի *Մարտի* 8
 Ամառն. եւ արեւադարձ ի *Յունի.* 9
 Աւան. եւ հասարակած ի *Սեպտ.* 10
 Չմեռն. եւ արեւադարձ ի *Դեկտ.* 9

Տարեմուտ

Բրիտ. բուսականին 1900 Յուն. 1
Տնկց. Ելմսկն. բուս. 1316 Մարտ. 1
Փոքր բույնյն Ազարիայ. 285 , 21
Տնկց. Հիերիյէ բուս. 1318 Ապրիլ 17
Տօմսկն. բուս. Հայոց 1349 Օգոս. 8
Բուն Թուսկ. Հայոց 4393 Օգոս. 11
Հրէից բուսական. 5661 Սեպտ. 11
Լաշինաց նոր Տոմար 1901 Դեկտ. 19

ԽԱՒԱՐՄՈՒՆՔ

Ի Մայիսի 15 բոլորական խաւարումն արեւու անեսանելի ի Կ. Պոլիս մասնակի: Սկիզբն խաւարման ի ժամ 20 բ. 37. Մէջ խաւարման ի ժամ 21 բ. 36. Վերջ խաւարման ի ժամ 22 բ. 35. Չափ խաւարման կիսով չափ:

Ի Մայիսի 31 մասնական խաւարումն լուսնի անեսանելի ի Կ. Պոլիս, որովհետեւ սկիզբն խաւարման պատահի բնդ արեւմտեան նորիզոնաւ:

Ի Նոյեմբերի 9 մանեկաձեւ խաւարումն արեւու անեսանելի ի Կ. Պոլիս:

ՀԱՍԱՌՕՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

- Օ. Օր ամսոյն :
- Լ. կամ Լ. Լաշինաց :
- Տ. կամ Տ. Տանկաց կամ Տանկերէն :
- Գ. Գաւրմ.
- Խ. Խոսրէլէզ
- Թ. կամ Թ. Յունաց :
- Հ. կամ Հ. Հրէից :
- Տօմ. Ըս յայտնուածն :
- Թայմ. Ըս յայտնուածն :
- Ա. Ազարիայի :
- Ս. Արեգակն :
- Ծն. Լս. Յունոն լուսնի :
- Ան. Գն. Առաջին փառորդ լուսնի :
- Լր. Լս. Լրումն լուսնի :
- Վջ. Գն. Վերջին փառորդ լուսնի :
- Ե. Ա. Ծագումն արեւու :
- Կ. Օ. Կէս օր :
- Ե. Տ. Երկայնութիւն տունջեան :

- Յ. Առաջին ձայն :
- Ի. Առաջին կողմ :
- ԲՅ. Երկրորդ ձայն :
- ԲԻ. Աւագ կողմ :
- ԲԳ. Երրորդ ձայն :
- ԲԴ. Վառ ձայն :
- ԳՅ. Չորրորդ ձայն :
- ԳԻ. Վերջ ձայն :

ԱՒՈՒՐՔ ՏՕՆԱԽՄՐՈՒԹԵԱՆ

**ԵՆԵՂԵՏԵԱՆ ՄԱՏԲԱՔԱՂԱՔԻՍ
ՆԻ ՇՐՋԱԿԱՆ ԳՆՆՂՕՐԷՆՑ**

- Փետր. 17 Մրցոց Վարդանանց զօրավարաց. ի Ֆէրի զիւղ :
- Ապրիլ 9 Սուրբ Յարութիւն ի Բերա եւ ի Գումգաբու :
- » 16 Նոր Գիրակի. Ս. Յարութ. Գումգաբուի դուրս :
- » 23 Աւխարանամարան. Ս. Ստեփանոս ի Խասզիւղ :
- Մայիս 7 Երեւման Խաչ. ի Գուրուշէմ :
- » 18 Համբարձումն. Ս. Փրկիչ յԱզգ. Հիւանդանոցի : (յետեղուլ) :
- » 28 Ամենասուրբ Երրորդութիւն. ի Բերա :
- Յունիս 4 Ս. Եղիա. յէյուպ :
- » 5 Ս. Հոսիսիսէ կոյս. ի Պէտրիստ :
- » 8 Ս. Յովնաննէս Եւրապէս. ի Սքէնիա :
- » 10-11 Ելն ի վիրապէն Ս. Լուսաւորչին. ի Գուզկուննու եւ ի Գերեզմանասուն Բերայի :
- » 24-25 Գիւն նւխարայ Ս. Գ. Լուսաւորչին. ի Ղալաթիա եւ ի Գրմալը կղզին :
- Յունիս 27 Մրցոց Երից Մանկանց, յէմիրլէն :
- Յուլիս 2 Գիւն Տիպո Ս. Աստուածածնի. յետնի զիւղ եւ յէյուպ :
- » 8 Մրցոց Առաքելոց. ի Գանսիլի :

Յուշիս 16 Վարդավառ Ս. Վարապէս
 յԻսկիսար. (Եէնի մա-
 հալլէ) :

» 22 Ս. Սանդուխտ . ի Բուսէի
 Հիսար :

Օգոստ. 13 Վերապիսումն Ս. Աս-
 ուածածնի . ի Գուսգա-
 բու , յԱզասլը , Բրիսոս
 Թագաւոր ի Գասթղիղ .
 եւ Ս. Նշան յԱլէմսաղի :

» 20 Ը. օր Վերապիսումն . ի
 Միջագիւղ :

» 27 Գիւս Գօսոյ Ս. Ասուա-
 ծածնի . ի Պէշիքաւ :

Սեպտեմբ. 8 Ծնունդ Ս. Ասուածածնի
 ի յԱննայէ . ի Մագրիգիւղ :

» 17 Խաչկերաց . յԻսկիսար
 (Սէլամարգ) . եւ Ս. Նր-
 ւան ի Գարբալ :

Սեպտ. 30 Ս. Գեորգ . ի Սամաթիա :

Հոկտ. 21-22 Ս. Յովնաննէս Աւետարա-
 նիչ . ի Նարը գաբու

Նոյմբ. 2 Ս. Յովնան Ոսկեբերան . ի
 Գարակէօմբիւ :

» 11-12 Ս. Հրեցակապէտ . ի Պա-
 լաս :

» 25 Ս. Նիկողայոս ի Թօփգա-
 բու եւ ի Պէյֆօզ :

Դեկտ. 2-3 Ս. Թադէոս եւ Բարբուղի-
 մէոս . յԵէնի գաբու :

» 16-17 Ս. Յակոբ . ի Գասթղ բա-
 շա եւ ի Զէյթին պուրհու :

» 25 Ս. Ստեփանոս . յԱյիսթէ-
 ժանօ :

» 28 Ս. Յակոբ Առաքեալ . յԱլ-
 բր-մէսէր :
 եւ Ս. Յովնաննէս ի Վե-
 սիկ բաշա :

13	1	Շք. բձ. Գ. օր պահոց Ծննդեան և ԿԱՂԱՆՎ. (Տարեմուտ. 1900 նահանջ Թուականին Քրիստոսի)։ Սրբոցն Բարսղի Հայրապետին, և եղբոր նորին Կրիզորի Նիսացւոյն, Սեղբասարոսի Հոովմայ Հայրապետին և Աբրայ Եփրեմի Խուրին Քարոյ : ՅՆ. Տճ. Անուանելու թիւն Տեառն եւ յիշատի Բարոզի հայրապետին : ԼԳ. Յանուարի 13: Տճ. Քաղցի ԻՋ. Յայտ Քաղցի ԻԳ. Ա. Աբուայ ԺԷ. Տճ. Բամազնի Վ և Դաւթի ՂԱ. ՀԳ. Սեբեթի 13:	12	Ղ
14	2	Ի Կիր. բկ. Գ. օր պահոց Ծննդեան, ԼԳ. Տճ. Անուան Յիսուսի :	13	79
15	3	ԲՂ. գձ. Ե. օր պահոց Ծննդեան : ՀԳ. Տարեգրութիւն :	14	70
16	4	ԴՂ. գկ. Ջ. օր պահոց Ծննդեան : ① Լուսն Լուսնի . ժամ 4. րոպէ 00. Փոփոխական օդ :	10	71
17	5	ԴՂ. դձ. ձրագայոց Ծննդեան և Մկրտումեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Նախադիտ յերեկոյն, ՅՆ. ձրագայոց Յայրապետին և ԼԳ. Անուանի Աբուային :	17	72
18	6	Ի ԵՂ. դկ. Տօն Ծննդեան և Մկրտութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Ուրիշ և Գր յայտ օր նշանոց. Տճ. Աբուայ (աւուր 30) : ՅՆ.* Մկրտութեան Տեառն :	17	73
19	7	Ի Աւր. աձ. Բ. օր Ծննդեան : Յիշատի Դաւթի : ՅՆ.* Յուսիս Կարգութիւն :	18	74
20	8	Շք. ալ. Գ. օր Ծննդեան : Յայտ. Աբուայ (աւուր 30) : ② Ի ջրհոսն . ժամ 20, րոպէ 12. Տճ. Պարտի Տեղի :	19	70
21	9	Ի Կիր. բձ. Գ. օր Ծննդեան : ԼԳ. Աբուայի Կարգին : 71 Տար. Ծննդեան Օսկար Բ. Թագ. Նուէս-Նորվեկիոյ :	20	77
22	10	ԲՂ. բկ. Ե. օր Ծննդեան :	21	77
23	11	ԴՂ. գձ. Ջ. օր Ծննդեան : ԼԳ. Տճ. Պարտի Սրբոյն Յուսիսի :	22	78
24	12	ԴՂ. գկ. Է. օր Ծննդեան : ③ Վերջին Բառորդ. ժամ 4. րոպէ 18 : Մտքի և ձիւնաքի օդ :	23	79
25	13	Ի ԵՂ. դձ. Ը. Օր Ծննդեան Խու Տօն Անուանակոչութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի :	24	80
26	14	Աւր. դկ. Պարտ :	20	81
27	15	Շք. աձ. Տօն Ծննդեան Սրբոյն Յովնանու Կարապետին : Ա. Սիմոն (աւուր 30) : ԼԳ. Յանուար Ուրեղեանին : ④ 41. Տար. Ծննդեան Վիլհելմ Բ. Կայսեր Փերմանիոյ :	27	82
28	16	Ի Կիր. ալ. Ա. Ջիսի Ծննդեան : Հարտիտ : Տճ. Դարտի Կարգի :	27	83

Լւս.	Օր		Տանկ.	Երես.
29	17	ՔՂ. բձ. Սրբոցն Պետրոսի հայրապետին, Վլասայ եպիսկոպոսին և Արիստղոսայ սարկաւազին: Յն* Առաժնէ Առաջադասութիւն: Լր. Փշմկիւնի Սուրբաշար: ՏՃ. Արեւելի. Վերջը բարասան առաջը առաջնայ Տաճն յՊերան:	28	12
30	18	ՔՂ. բկ. Սրբոցն Անանի, Տրիփոնի, Պարսամայ և Ռոսիրիոսի ճգնաւորացն: Յն* Արեւելի և Կիւրղի հայրապետացն Աղլիտանաբէն: ՏՃ. Էլիէլիէ Եւսեբի: Սկիզբն յեռան առաջը Երեւոյցի Տաճն յՊերան:	29	10
31	19	ՔՂ. զձ. Պահր: ՏՃ. Արեւելի: Լր. Արեւ. (----- 30): Յ Ծնունդ Լուսնի. Ճամ. 10. րոպէ 11: ԽԱՆԵԱԿ ՕՊ:	30	17
1	20	ՔՂ. զկ. Սրբոցն Թէոդորի Չագաւորին և մանկանցն Ելիսասի: Յն. Եւսեբիոսի Ճգնաշար: Լր. Փետրար: ՏՃ. Շեղէլ և Պարտ առաջը Երեւ:	1	17
2	21	Աւր. զձ. Պահր: Լր. Տեւրուրտաւել:	2	11
3	22	Շր. զկ. Սրբոցն Հայրապետացն Ամանասի և Կիւրղի: Լր. Վլասայ եպիսկոպոսին:	3	19
4	23	Ճ Կիւր. աձ. Բ. Ջիւնի Ծննդեան: Հորանէ:	4	9
5	24	ՔՂ. ալ. Սրբոցն Կիրակոսի և մօրն Յուդիտայի, և վկայիցն Գորդիոսի, Պողոսոսի և Գրիգորիսի: Լր. Արեւելի. Կառն:	5	9
6	25	ՔՂ. բձ. Սրբոցն Վահանայ Գողթնացոյն, Եւզինեայ կուսին և մօրն Փիլիպպոսի և մօրն Կղզեայ և Երկուց եղբարցն Սերգեայ և Ապիտոնի, և Երկուց ներքինեացն: Յն* Կրկնաբէ Առաջադասութիւն: Լր. Դարեւեայ Կառն:	6	92
7	26	ՔՂ. բկ. Պահր: Յ Առաջին Քառորդ. Ճամ 6. րոպէ 13: ՅԻՆԱՍՔԻՐ ՕՊ:	7	93
8	27	ՔՂ. զձ. Սրբոցն Եւզինէոսի, Մակարիոսի, Վաղերիոսի, Կանդիտոսի և Ակիլիասայ: Յն. Փետրար-Մէն և Երեւոյց Սրբոցն Յովնանա Ուլիբերանին:	8	92
9	28	Աւր. զկ. Պահր:	9	90
10	29	Շր. զձ. Սրբոցն Գրիգորի աստուածաբանին: Յն. Դարձ Երեւոյց Ինչորտէնէ Հայրապետին:	10	97
11	30	Ճ Կիւր. զկ. Գ. Ջիւնի Ծննդեան: Բարեկէտան դուրս Առաջադասուց: Յն. Հայրապետացն Բարսղէ, Գրկիւրի և Յովնանա Ուլիբերանին և Դրեւոյցն. որ է Սկիզբն Պարտան Կրկնից: Լր. Եթեանաբար իբրիւ:	11	97
12	31	ՔՂ. աձ. ա. Սր պահոց աստուարաց: Յն. Լաթուս դուրս յայտ Եթեանի:	12	91

Լուս.	Օր	ՓԵՏՐՈՒԱՐ	ՇՈՒՊԱԹ	Տանկ.	Փաստ.
13	1	ԳՆ. ակ. Բ. օր պահոց առաջաւորաց : Ըբ. Էրեւնի Գործարար :		13	99
14	2	ԳՆ. բն. Գ. օր պահոց առաջաւորաց : Յ.՝ Տեղաւոր :		14	100
<p>⊙ ԼԵՈՒՍՆ ԼՈՒՍՆԻ. ժամ 22. բոլի 2: ՁԻՆ ԵՆ ԱՆՃՐԵՆ :</p>					
15	3	ԳՆ. բկ. Գ. օր պահոց առաջաւորաց :		15	101
16	4	Ուր. գն. Ե. օր պահոց առաջաւորաց և Յիշատակ Յովնանու ճարգօրէին :		16	102
17	5	Շր. գկ. Սրբոցն Սարգսի զօրավարին, և որդւոյ նորա Մարտիրոսի և չորեքտասան զինուորացն : Տժ. Մեծիկոն (----- 30) :		17	103
18	6	Ը Կիր. դն. Գ. Զկնի ծննդեան : Լուսնի :		18	104
19	7	ԳՆ. դկ. Սրբոց Առաքմանց զօրավարաց և Մարտիրոսի Եպիսկոպոսին, Պրոնի քահանային, Կիւրղի և Բենիամինի սարկաւազացն. և զկայիցն Արղլմոսեհի, Որմզանայ և Սոյեկի, Յայտ. Մեծիկոն (----- 30) : Տժ. ձեռքէի Էվէլդի և Գլու. Օր Էլուեկոն Էլուսնի և Երեւնի Գործարար :		19	105
<p>⊙ Ի Զուկն. ժամ 10. բոլի 1 : Տժ. Պարտէ Լուսն :</p>					
20	8	ԳՆ. ան. Սրբոց Սուրբասանց զկայից : ՅՆ. Երեւնի Թեոփիլոսի և Գրիգորի :		20	106
21	9	ԳՆ. ակ. Պահր :		21	107
22	10	ԳՆ. բն. Սրբոց Ոսկեանց քահանայից. ՅՆ.՝ Լուսնի Գործարար և Գլուսնի :		22	108
<p>⊙ ԱԵՐԻՍԻՆ ՔԱՆՈՐԳ. ժամ 19. բոլի 39: ԱՆՃՐԵԱՔԵՐ ԽՈՂՄՈՆԻ :</p>					
23	11	Ուր. բկ. Պահր : ՅՆ.՝ Վլուսնի Եպիսկոպոսին :		23	109
24	12	Շր. գն. Սրբոցն Իսահակոյ Պարմէի հոյրապետին մերոյ : ՅՆ. Երեւնի Թեոփիլոսի : Լու. Մարտիրոսի և Գրիգորի :		24	110
25	13	Ը Կիր. գկ. Ե. զկնի ծննդեան : Լու. Բաւն Բարեկեցի :		25	111
26	14	Ը ԳՆ. դն. Տեառնընդառաջ : Ա. Ներսէս (----- 31) : Լուսնի : ՅՆ. Նաւարտի և Երեւնի Երեւնի : Տժ. ձեռքէի Երեւնի և Գլու. Օր Էլուեկոն Էլուսնի և Երեւնի Գործարար :		26	112
27	15	ԳՆ. դկ. Սրբոց Զանգեանց քահանայից :		27	113
28	16	ԳՆ. ան. Պահր : Լու. Օր Երեւնի :		28	114
1	17	† ԳՆ. ակ. Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց հազար երեւոտն և զից զկայից : Յելուսնի Թեոփիլոսի : Լու. Մարտիրոսի :		29	115

⊕ Ծնունդ Լուսնի. ժամ 19. բույլէ 25 :

Խառնակ օր :

- 2 18 **Ուր.** քն. Պահր: Տճ. Զեւլէորե (--- 30). Լէ. Ատ- (--- 29) :
- 3 19 **Շք.** քկ. *Կոստանդնուպոլսոյ Սուրբ Ժողովոյն հարիւր յիսուն հայրապետացն :*
- 4 20 **Կ. Կիւր.** ղկ. *Քուն Բարեկենդան : Ե-- Ծ--ն-- :*
- 5 21 **Քշ.** ան. *Առաջին օր Մեծ Պահոց : ՅՆ. Տէմբետե Ե-- Կ--ս-- Ե--տէ հիւսն-- : Տճ. Ճեբեթե սելե Ֆեւլ Բեւ-ուգ : Ու իջանելոյ վերջանելուն արեւ-- է հու :*
- 6 22 **Պշ.** ակ. Բ. *օր մեծ պահոց :*

11 Տար. Գանակալութեան Աղեքսանդր բազաւորին Սեպիոյ :

- 7 23 **Պշ.** քն. Գ. *օր մեծ պահոց : Լւ. Թւմելի Անդալուսացն :*
- 8 24 **Պշ.** քկ. Դ. *օր մեծ պահոց : ՅՆ. Գիւր քիւսոյ արեւն Թւման Ն-- Կարապետեան : Լէ : Ծւմ վան Նահապետ Մւլիտէ :*

⊙ Առաջին Գառորդ. ժամ 18. բույլէ 44 :

Ձիւնաքեր օր :

- 9 25 **Ուր.** զն. Ե. *օր մեծ պահոց : ՅՆ. Գրեթեւ Ստեփանեանին. Տճ. Էլիէիլե դերտ Էւլ սեւալ. Սկիւն յարսն արեւունց. արեւեկ եթն արեւ Ե--ս քիւսոյ շէտեւն ֆարսանաց :*
- 10 26 **Շք.** զկ. Զ. *օր մեծ պահոց : Սրբոյն Թէոդորոսի զօրավարին : ՅՆ. Թեագրտե զՏումլուրին :*
- 11 27 **Կ. Կիւր.** ղն. Բ. *Բառասնորդական պահոց :*
- 12 28 **Քշ.** ղկ. Ը. *օր մեծ պահոց :*
- 13 29 **Պշ.** ան. Թ. *օր մեծ պահոց :*

14 1 ԳՂ. աղ. ժ. օր մեծ պահոց. Հր. շո՛ւ լուս Ե-Ֆեբրույ:

56 Տար. Ծննդեան Ուսպէրթօ Թազաւորին Իսալիոյ:

15 2 ԵՂ. բն. ժԱ. օր մեծ պահոց. Հր. Փոքր:Տ. րժ. յէլուր-ի՛ն Ե-Ֆեբրույ, ոչ է Շեփեբ Պոյր-էլ աստուծո իր-ս:

16 3 Ուր. բկ. ժԲ. օր մեծ պահոց: Տճ. Աբել Դերտ է-լ աստուծ. Վերջ ցրտոյն պարտաւոյն:

⊕ Յևսին Լրու մն Լուսնի. ժամ 15. րոպէ 56:
Խառնակ օդ:

17 4 Ծր. գն. ժԳ. օր մեծ պահոց: Սրբոյն Կիրոզի Երուսաղեմայ հայրապետին և միւս Կիրոզի եպիսկոպոսին և ձօր նորա Աննայի:

18 5 ԻԷ Կիր. գկ. Գ. Բառասնորդական պահոց: Ան-աստուծ. Լր. Գրգրէի՛ն հրեւր-ի-պի-րէն:

19 6 ԲՂ. դն. ժԾ. օր մեծ պահոց: Տճ. Աբեֆ (աստուծ 30). Լր. Յ-է-է-է-է-է Արտա-ն-հօրն:

20 7 ԿՂ. դկ. ժԾ. օր մեծ պահոց: ՅՆ. Գէ-ր Նի-սար-ոյ Աբբոյն Յ-է-է-է-է-է Կ-բ-պի-րէն: Տճ. Աբել է-մ-ն-ն-ն. Վերջ յէ-ս-ն աստուծ իր-ս Գրգրէն:

21 8 ԳՂ. ան. ժԷ. օր մեծ պահոց: Գարնան-մար և հասար-ի-ն ոչ էնի՛ն րէ-ն և գի-է-է-է հաստուծ: Տճ. Իր-ի-ր-է-լ րե-դի-ն: Պ-ր-ի-ոյ Նե-լ-ր-ու. ոչ է նոց օր արտ-ի-ն, և է նոյն պարտա: (Ա-ն-ն-ր): Յոյ՛ւ. Աբեֆ (աստուծ 30): Լր. Բե-ն-ե-ր-ի-ր-ի-ր Աբբոյն:

⊙ Ի խոյն, ժամ 9. րոպէ 14. Տճ. Պ-ր-ի-ն Է-տ-է-լ:

22 9 ԵՂ. աղ. ժԸ. օր մեծ պահոց: ՅՆ.* Բառասն Իւր-ի-ն:

23 10 Ուր. բն. ժԹ. օր մեծ պահոց:

24 11 Ծր. բկ. Ի. օր մեծ պահոց: Սրբոյն Յովհաննու Երուսաղեմայ Հայրապետին, և սրբոց հայրապետացն մերոց Յովհաննու Իմաստասիրին. Յաննուցոյ, Յովհաննու Որտանեցոյն և Գրիգորի Տաննուացոյն:

⊕ Վերջին Բառորդ. ժամ 8. րոպէ 20.
Բճաքեր հողմուց:

25 12 ԻԷ Կիր. գն. Գ. Բառասնորդական պահոց: Տճ. ր-ի-ն, Լր. Ա-է-ր-ն:

26 13 ԲՂ. գկ. ԻԲ. օր մեծ պահոց:

27 14 ԳՂ. դն. ԻԳ. օր մեծ պահոց:

Լսւս.
Օր.

ՕՐ 31. —

Մ Ա Ր Տ

Մ Ա Ր Յ

Տոնկ.
Քառորդ

28 15	ԳՅ. ղկ. ԻԳ. օր մեծ պահոց: Մէջքէ: Հր. Աւիւդ ու է Գուր Նաւահար է իւր 3 բաղէ 7:	27	124
29 16	ՅՅ. ած. ԻԵ. օր մեծ պահոց: Ա. Ա-իւիւց (աւուրս 5):	28	124
30 17	Աւ. աղ. ԻԶ. օր մեծ պահոց:	29	124
31 18	ՇԲ. բծ. ԻԷ. օր մեծ պահոց: Սրբոց Քառասնից մանկանցն, որք ի Սերաստիա կատարեցան: ՅՆ. Կէրդէ Երաստանէն Կոյ- րադիւրէն: Հր. Նիւն (աւուրս 30). ու է Ա. օր ըտ Ատարս- նաւաւ Ս. Գրոց:	30	120
<p>⊕ Ծնունդ Չասկական Լուսնի. ժամ 4. րոպէ 3: Հողմունք եւ անձրեւք:</p>			
1 19	ԻԷ ԿԻՐ. բկ. Ե. Քառասներորդական պահոց. Գորսուրէն: Լր. Աւրիւն, ՏՏ. Ձէլէճէ (աւուրս 29):	1	127
2 20	ԳՅ. գծ. ԻԹ. օր մեծ պահոց:	2	127
3 21	ԳՅ. գկ. Լ. օր մեծ պահոց: Ա. Շու (աւուրս 30) եւ Գուրի- նար ՄՁԵ = 285 իւր բաւականն Զ. աղայեցոց: եւ Գուրսու- նար ըտ Կոյր Կոմարէն:	3	128
4 22	ԳՅ. դծ. ԼԱ. օր մեծ պահոց:	4	129
5 23	ՅՅ. ղկ. ԼԲ. օր մեծ պահոց: Լր. Վիւնիւնիւն է ճերէրէն:	5	100
6 24	Աւ. ած. ԼԳ. օր մեծ պահոց:	6	101
7 25	† ՇԲ. աղ. ԼԴ. օր մեծ պահոց: Սրբոց Հօրն մերոց Գրիգորի Լուսա. որչին մուսն ի վիրապն: ՅՆ * Ա-իւրսու:	7	102
<p>⊙ Առաջին Քառորդ. ժամ 8. րոպէ 41: Խառնակ օդ:</p>			
8 26	ԻԷ ԿԻՐ. բծ. Զ. Քառասներորդական պահոց. Գուրսուն: ՅՆ. Տծ օրսույն էրիւնյն ըտրոց: Լր. Ծ-դիւրսուր:	8	102
<p>82 Տար. Ծննդեան Քրիստիան Թ. Թագաւորին Տանիմարգայի:</p>			
9 27	ԳՅ. բկ. ԼԶ. օր մեծ պահոց: ՏՏ. Արիւն	9	102
<p>65 Տար. Ծննդեան Լէոքոյս Բ. Թագաւորին Պէլիսիպայի</p>			
10 28	ԳՅ. գծ. ԼԷ. օր մեծ պահոց: ՏՏ. Գուրդու զոյրսն աւուրս ըտ:	10	100
11 29	ԳՅ. գկ. ԼԸ. օր մեծ պահոց:	11	107
12 30	ՅՅ. դծ. ԼԹ. օր մեծ պահոց:	12	107
13 31	Աւ. ղկ. Խ. օր մեծ պահոց:	13	108

Լուս.	Օր.	ՈՐ 30. — Ա Պ Ր Ի Լ Ն Ի Ս Ա Ն	Տանկ.	Փայտմ.
14	1	Շք. ան. Յիշատակ շարունականն Հագարու: Պահր: Հր- Պահր, որ է խախտուող զորոնց անորոք:	15	109
15	2	Կիր. ակ. Ծաղկազարդ: Պահր: Յն. Ծաղկազարդ: Լր. Զարդ:	10	170
Աւագ Լուսնն Լուսնի. յամ 2. րոպէ 43: Քաղցր եղանակ օրոց:				
16	3	Աւագ երկուշարթի. բն. Պահր:	17	171
17	4	Աւագ երեքշարթի. բկ. Պահր: Յիշատակ տասն կուսանաց:	17	172
18	5	Աւագ չորեքշարթի. գն. Պահր: Տօ՛. Անկէն (անորոք 30):	18	173
19	6	Ճ Աւագ հինգշարթի. գկ. Պահր: Յէլարդի Որոշուողն:	19	174
Ըստ հին տօմարին այսօր է ավագ Լուսնն լուսնի:				
20	7	Ճ Աւագ ուրբան. դն. Յիշատակ չարչարանաց և խաչելու- մեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. և Աւետուան Սուրբ Աստուածածնի: Պահր: Յն. Անկէն (անորոք 30):	20	170
☉ ի Յուլն. յամ 20. րոպէ 39: Տճ. Պահրի Սեղ:				
21	8	Աւագ շարած. դկ. ձրագալոյց Զատկի: Ենթադրեալ յերեկոյն: 61 Տար. Ծննդեան Կարոյ Թագաւորին Ռուսանիոյ	21	177
22	9	Կիր. ան. ԶԱՏԻՆ. Յարութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Որոշեալ է զի Գրեգոր շէնթարդն. էր Յն. Գրեգոր շէնթարդի:	22	177
Շ Վերջին Քառորդ. յամ 18. րոպէ 8: Ախորձեղի օր:				
23	10	Ճ Բշ. ակ. Բ. օր Զատկի: Յէլարդի զորոնց: Լր. Սբ. Գրեգոր: 34 Տար. գան. Կարոյ Թագաւորին Ռուսանիոյ:	23	178
24	11	Ճ Բշ. բն. Գ. օր Զատկի:	24	179
25	12	Բշ. բկ. Գ. օր Զատկի: Լր. Մարտիոսի անորոշուողն. էլանի է Ռոմիոսի անորոշուողն. էր: Զմէ Լուսն Տեառն Յիսուսի:	20	170
26	13	Բշ. գն. Ե. օր Զատկի: Ի տարեան Բն. և է զի զարեւոյն լուսն անորոշուողն:	27	171
27	14	Ուր. գկ. Զ. օր Զատկի: Անկաւտեղ: Յն. Տօ՛ Պահրի որոշուողն: Տճ. Զարդի ֆարսեանաց:	27	172

Լսմ.	Օր.	ՈՐ. 30. —	Ա Պ Ր Ի Լ	Ն Ի Ս Ա Ն	Տսմի.	Երբեք
28	15	Ծր. դձ. Է. օր Զատիկի :	Յիշատակ գլխատման Ո. Յովհաննու.		28	133
			Մկրտչին :			
29	16	Կիր. դիկ. Ը. օր Զատիկի. Նոր կիրակէ :	(Իրնու-սպիտակ) Յն.		29	134
			Թուիւի ստեղծելն :			
<p>Չ Ծնունդ Լուսնի. ժամ. 12 ժամ 35 :</p> <p>Քաղցր եղանակ օդոց :</p>						
30	17	Քչ. ան. Թ. օր Յինանց :	Տճ. Մուհամմադ (առաջին 29) և		1	135
			Տուրքան Մահաբադին (29) : Նր. Երան (առաջին 29) :			
1	18	Քչ. ակ. Ժ. օր Յինանց :	Լր. Մայիս, և արև ստեղծելն		2	136
			Փիւնիկի և Յիւրթի :			
2	19	Քչ. բձ. ԺԿ օր Յինանց :			3	137
3	20	Սք. բկ. ԺԲ. օր Յինանց :	Հր. Արամ. (30 օր) : Լր. Գեորգի : և		4	138
4	21	Ուր. դձ. ԺԳ. օր Յինանց :			5	139
5	22	Ծր. դկ. ԺԴ. օր Յինանց :			6	140
6	23	Կիր. դձ. Գ. Աշխարհամարան (Կանաչ) կիրակէ :	Յն. Ս. Գեորգի :		7	141
			Ս. Գեորգի : Տճ. Խաչիկելի :			
<p>Չ Առաջին Քառորդ. ժամ 23. ժամ 27 :</p> <p>Ախորժեկի օդ :</p>						
7	24	Քչ. դկ. ԺԵ. օր Յինանց.			8	142
8	25	Քչ. ան. ԺԶ. օր Յինանց :	Յն. Մուհամմադ Աբու-բակր Յաքիմ :		9	143
9	26	Քչ. ակ. ԺԷ. օր Յինանց :	Տճ. Անուրթի կիւնիկ : Հր. Զատ Ժան		10	144
			Մահաբադին Հիւսեյն և Քիլիսիան Տուրքանիկ :			
10	27	Սք. բձ. ԺԸ. օր Յինանց :	Յն. Երանի ստեղծելն Քիլիսիանի :		11	145
11	28	Ուր. բկ. Ի. օր Յինանց :			12	146
12	29	Ծր. դձ. ԻԿ. օր Յինանց :			13	147
13	30	Կիր. դկ. Դ. (Կարգի կիւնիկ) :	Յն. Յիւրթի ստեղծելն և		14	148
			Բարձր Յիւրթի Աբու-բակր Յաքիմ : Հր. Երանի Խաչիկելի :			

Լսւս.	Օր.	ՕՐ 31. —	Մ Ա Յ Ի Ս	ՄԱՅՅՍ	Տանկ.	Խորտէլ.
14	1	ԲՂ. դձ. ԻԳ. օր Յինանց:			10	9
			⊙ Լուսն Լուսնի. ժամ 22. րոպէ 30: Պարզ եւ մերթ անձեւ:			
15	2	ԳՂ. դկ. ԻԳ. օր Յինանց: ՅՆ. Գէ-ր Դէ-ր-ը ԱՅ-ն-տէ Լ-յ- բ-դէ-րէն:			17	10
16	3	ԳՂ. ան. ԻԵ. օր Յինանց: ՅՆ. Կէ-դէ-ն-դէ-ր-տէ:			17	11
17	4	ԿՂ. ակ. ԻԶ. օր Յինանց: ԼԵ. Լ-դ-լ-ն-տէ-ր:			18	12
			14 Տար. Ծննդեան եւ զահակալութեան Ալժօնս ժԳ. Թագաւորին Սպանիոյ:			
18	5	Ուր. բձ. ԻԷ. օր Յինանց: Տօ. Մ-ը-րէ (----- 30):			19	13
19	6	Շր. բկ. ԻԸ. օր Յինանց:			20	14
			31 Տար. Ծննդեան Նիկոլա Բ. Կայսեր Ռուսաց:			
20	7	Ճ Զինգերորդ կիւրսկէ: գձ. Տօն Երեւման Սրբոյ Խաչին. Յայտ. Մ-ը-րէ (----- 30):			21	15
21	8	ԲՂ. դկ. Լ. օր Յինանց: ՅՆ.* Յ-է-ն-ն-ն-ն Ա-ե-ր-ը-ն-է-ն:			22	16
			⊙ Յերկաւորն. ժամ 20. րոպէ 7: Տճ. Պ-ը-րէ ձեւ-ը:			
22	9	ԳՂ. դձ. ԼԱ. օր Յինանց: ՅՆ. Ե-յ-ե-յ Է-դ-ը-ն-է-ն:			23	17
			⊙ Վերջին քաւորդ ժամ 1. րոպէ 39: Ախարձեկի օդ:			
23	10	ԳՂ. դկ. ԼԲ. օր Յինանց:			24	18
24	11	ԿՂ. ան. ԼԳ. օր Յինանց: ԼԵ. Լ-է-ր-ը-ն-ն-ն:			25	19
			81 Տար. Ծննդեան Վիքտորիա Թագուհւոյն Անգղիոյ:			
25	12	Ուր. ակ. ԼԴ. օր Յինանց:			26	20
26	13	Շր. բձ. ԼԵ. օր Յինանց:			27	21
27	14	Ճ Վնգերորդ կիւրսկէ. բկ.			28	22
			4 Տար. Թագադրութեան Նիկոլա Բ. Կայսեր Ռուսաց:			
28	15	ԲՂ. գձ. ԼԶ. օր Յինանց:			29	23
			⊙ Ծնունդ Լուսնի. ժամ 21. րոպէ 34: Պարզ եւ մերթ անձեւ:			
29	16	ԳՂ. դկ. ԼԷ. օր Յինանց: Տճ. Սե-ֆէ-ր (----- 30): ԼԵ. Սե-է-ն (----- 30):			1	24

Լսմ.	Օր	ՕՐ 31. —	Մ Ա Յ Ի Ս	ՄԱՅՆՍ	Տառիկ.	Խորիկ.
30	17	ԳՂ. դձ. ԼԹ. օր Յինանց:			Է	ԿՕ
31	18	ԻՆ ԵՂ. դկ. Համբարձումն Բրիստոսի Տեառն մերոյ յերկինս: Խ. օր Յինանց: Ե-- ՅՆ. Վէճ-ի:			Է	ԿԶ
1	19	Ուր. ան. ԽԱ. օր Յինանց: Պահր. ԼԳ. Յ--նէ:			Է	ԿԷ
2	20	ՇՐ. ակ. ԽԲ. օր Յինանց: Ա. Շք-ի (----- 30):			Ե	ԿԸ
3	21	ԻՆ ԵՈՍներորդ կիրակէ: Բձ. Երկրորդ ծողկազարդ: ՅՆ. Կարանդի-ն-ն-ի և Հիշի-ն-ի: Լ. Հոգեգալստեան: ԼԳ. Ս-ն-ի-ն-ի և Գեորգի-ն-ի, ոչ է կէ-լ յայտնու-ն-ի երկ-ն-ի:			Է	ԿԹ
4	22	ԳՂ. բկ. ԽԴ. օր Յինանց:			Կ	ԿՐ.
5	23	ԳՂ. գձ. ԽԵ. օր Յինանց:			Կ	ԿՐ
<p>Չ Առաջին Քառորդ. ժամ 14. բոլի 15. Պայծառ օր:</p>						
6	24	ԳՂ. գկ. ԽԶ. օր Յինանց: Պահր: Ելաստեղ:			Գ	ԿՐ
<p>37 Տար. Գան. Եօրկինս Ա. Թագաւորին Յունաստանի:</p>						
7	25	ԵՂ. դձ. ԽԷ. օր Յինանց: Երկ-ն-ի-ն-ի և Կի-ն-ի-ն-ի և Կի-ն-ի-ն-ի և Կի-ն-ի-ն-ի և Մար-ի-ն-ի և Մար-ի-ն-ի և Մար-ի-ն-ի:			Կ	ԿՐ
8	26	Ուր. դկ. ԽԸ. օր Յինանց: Պահր:			Կ	ԿՐ
<p>32 Տար. Թագադր. Յրանձ Եօզէճ Կայսեր Աւսրիոյ:</p>						
9	27	ՇՐ. ան. ԽԹ. օր Յինանց:			Կ	ԿՐ
10	28	ԻՆ ԿԻՐ. ակ. Հոգեգալստեան (Պենկկոսկ), Բորիկենդան Եղիսիան պանոց: ՅՆ. Պեկկոսկ: ԼԳ. Տօն-ի-ն-ի-ն-ի և Կի-ն-ի-ն-ի:			Կ	ԿՐ
11	29	ԳՂ. Բձ. Բ. օր Հոգեգալստեան: Պահր. ՅՆ. --ն-ի-ն-ի և Կի-ն-ի-ն-ի: ԼԳ. Բար-ն-ի-ն-ի և Կի-ն-ի-ն-ի:			Կ	ԿՐ
12	30	ԳՂ. բկ. Գ. օր Հոգեգալստեան: Պահր:			Կ	ԿՐ
13	31	ԳՂ. գձ. Դ. օր Հոգեգալստեան: Պահր: ԼԳ. Ան-ն-ի-ն-ի և Կի-ն-ի-ն-ի:			Կ	ԿՐ
<p>Պ Լրումն Լուսնի. ժամ 10. բոլի 7: Պարզ և զեռ:</p>						

Լուս.	Օր.	ՕՐ 30. — Յ Ո Ւ Ն Ի Ս	ՀԱԶԻՐԱՆ	Տաղի.	Խորհրդ.
14	1	Եջ. զկ. Ե. օր Հոգեգալստեան: Պահր: Լ. Ե. Տճ. Խորհրդայ Ս. Հ. — չբարբառնալ:		17	է.
		12 Տար. Գահ. Օրոն քազաւորին Պալիերայի:			
15	2	Ուր. դձ. Զ. օր Հոգեգալստեան: Պահր:		18	է1
		12 Տար. Գահ. Վիլինլի Բ. Կայսեր Գերմանիոյ:			
16	3	Շր. դկ. Է. օր Հոգեգալստեան:		19	է2
17	4	Ճ Կիր. աձ. Ա. Կիրակէ Յարութեան. և Յիշատակ Եղիայ ճարգարէին: Առաջին արտ. Հարանէն լինին: Տճ. Մարտոս (----- 30): Յ. Բարեկերպան արտ. էլ:		20	է3
18	5	Բջ. ալ. Սրբոց կուսանացն Հռիփսիմեանց: Յ. Գահր արտ. էլ լը (----- 24):		21	էէ
19	6	Գջ. քձ. Սրբոց կուսանացն Գայրանեանց Յայ. Մարտոս (----- 30):		22	էօ
20	7	Գջ. քկ. Պահր:		23	էԴ
		63 Տար. Գահ. Վիքորիա Թագուհւոյն Անգղիոյ:			
		Շ Վերջին Քաւորդ. Ճամ 7. րուպէ 4:			
		Պարզ օր:			
21	8	Եջ. գձ. Սրբոցն Յոգեանու Կորսպետին և Աթանագինեայ Եպիսկոպոսին:		24	էՄ
22	9	Ուր. զկ. Պահր: Առաջին արտ. և արտ. արտ. թեոյնքն. յերկին -իննէ կարճուել, և զինքն երկրէն: Տճ. Խորհրդայ արտ. էլ. Անգլի արտ. էլ. իւրոն ներքին (նէլ Գորհրդայ): Լ. Ե. Տճ. -բրին Յինն:		25	էԱ
		Շ Ի Խեցգետինն Ճամ 4. րուպէ 19.			
		Տճ. Պահրն սերտան:			
23	10	Ճ Եր. դձ. Սրբոց Տօրն յերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին և ին ի վիրապէն:		26	էԳ
24	11	Ճ Կիր. դկ. Բ. Տճ. Կամողիկէ Եկեղեցւոյ Սրբոց Էջմիա. ձնի: Կորհրդէ հարեալ յարեալն Նիքիոյն: Հարանէն: Յ. Մարտոս արտ. էլ. Բարեկերպան և Բարեբար: Լ. Ե. Սրանոր Յահանու Կորսպետին:		27	օ.
25	12	Բջ. աձ. Սրբոց մանկանցն Բեթղեհեմի, և Ակակիոսի վկային, Մովկիմայ քանանային և Կողրատիոսի զինաւորին:		28	օ1
26	13	Գջ. ալ. Սրբոց կուսանացն Նունեայ և Մանեայ:		29	օ2
27	14	Գջ. քձ. Պահր:		30	օ3

Լուս.	Օր	ՕՐ 30. — 3 ՈՒՆԻՍ ՄԱՅԻՐԱՆ	Տախ.	Խորհր.
		<p>☉ Ծնունդ Լուսնի. ժամ 7. բույլ 58:</p> <p>Պայծառ եղանակ :</p>		
28	15	ՍԶ. քկ. Սրբոց Իշխանացն Սահակայ և Յովսէփայ. և վկայիցն Սարգսի և Բագոսի. ՏՃ. Քեդէ-ԼէճէԼ (----- 29): ՀԲ. Թանգ (----- 29):	1	05
		63 Տար. Թագղ. Վիքորիա Թագունույն Անգղիոյ :		
29	16	Աւ. զձ. Պահր: ԼԳ. Արտէլուն Պերբէ և Պոլուն :	2	00
30	17	ՏԲ. զկ. Սրբոցն Մեծին Ներսիսի հայրապետին և Թաղայ եպիսկոպոսին :	3	07
1	18	Կ Կիր. ղձ. Գ. զկնի Հոգեգալստեան. Բարեկենդան պահոց Ս. Լուսուորչի: ԼԳ. Յարթ :	4	04
2	19	ՔԶ. ղկ. Պահր: Սրբոցն Եպիփանու Կրպրացւոյն, Բարեկայ հայրապետին և երկոց աշակերտաց նորին: Ա. Ներայ (----- 30): ԼԳ. Այտէլ-Քէ-Է Սարթ Արտատայն :	5	01
3	20	ՊԶ. աձ. Պահր: Սրբոցն Կոստանդիանոսի Թագաւորին և ժոր նորա Հեղինայ :	6	09
4	21	ՊԶ. ախ. Պահր: 113 Տար. Հաստատեան Մ. Նահանգաց Ամերիկայի :	7	70
5	22	ՍԶ. ղձ. Պահր: Սրբոցն Թէոդոտոնի Գաղատացւոյն և Թալիլեայ բժշկին. և եօթն կուսանացն որք յԱնկիրիա կատարեցան :	8	71
		☾ Առաջին Քառորդ. ժամ 5. բույլ 1 Տօբագին օդ		
6	23	Աւ. քկ. Պահր: Յ. Յարթից Գեդէլէ-Քէլէ Կէնէն :	9	72
7	24	Կ ՏԲ. զձ. Գիւտ նշխարաց սրբոյ Հօրն մերոյ Պրիզորի Լուսուորչին: Յ. Երանդ Ենթանո կարգերէն :	10	73
8	25	Կ Կիր. զկ. Գ. զկնի Հոգեգալստեան : Հարտէն :	11	74
9	26	ՔԶ. ղձ. Սրբոց վկայիցն Անտոնինոսի, Թէոփիլոսի, Անիբարոսի և Փոտինոսի : ՏՃ. Մէլիար :	12	70
10	27	ՊԶ. ղկ. Սրբոցն Գանիէլի մարգարէին և երկոց մանկանցն Սեղրարայ, Միսարայ և Աբեղնազովի :	13	77
11	28	ՊԶ. աձ. Պահր :	14	74
12	29	Կ ՍԶ. ախ. Սրբոց Թարգմանչացն մերոց Սահակայ և Մեհրոպայ: Տձն և հարդէր պարտայն: Յ. Արտէլուն Պերբէ և Պոլուն :	15	71
		☉ Լուսնի Լուսնի. ժամ 19. բույլ 47: Պարզ եւ զերս:		
13	30	Աւ. ղձ. Պահր: Յ. Երանդ Վարդապետ :	16	79

Լսմ.	Օր	Օր 31. —	ՅՈՒԼԻՍ	ՔԷՄՄՈՒՋ	Տսմ.	Խորհրդ.
14	1	Շք. բկ. Սրբոցն Տրդատայ Սագաւորին, Աշխէն տիկնոջն և Խորովիդիստոյն :			17	Կ.
		Հաստատութիւն Հանրապետութեան Գաղղիոյ. յամին 1789 :				
15	2	Ճ Կիր. զձ. Ե. զկի Նոզեզալտեանն Գիւտ տիոյ Ս. Աստուածածնի: Հրահարի: Յն. Ե. Գիւտ Կիւտ Ս. Աստուածածնի: Հր. Ե. Կիւտ Կիւտ Երևան Կիւտ:			18	Կ1
16	3	Քշ. զկ. Սրբոցն Կալիստրատոսի, և քառասուն և ինն վկայիցն. և Ղուկիանոսի քահանային : Լր. Տճ. հարեցնէ Սարգստուածածնի :			19	ԿԿ
17	4	Պշ. զձ. Սրբոցն Զարարիայ մրդիկին: Տճ. Հրահարի (1789-30):			20	ԿԿ
18	5	Պշ. զկ. Պատրիարք:			21	ԿԶ
19	6	Սշ. ան. Սրբոցն Եղիսէի մարգարէին : Ե. Կիւտ. Հրահարի (1789-30) :			22	ԿԷ
<p>Շ Վերջին Քառորդ. ժամ 14. րոպէ 49 :</p> <p>Պարզ և ջերմ:</p>						
20	7	Ար. ան. Պատրիարք: Յն. Սրբոցն հարեցն Կիւտիւտայ: Լր. Սարգստուածածնի:			23	ԿԸ
21	8	Շք. բձ. Սրբոցն Երկոտասան առաքելոցն Քրիստոսի, և սրբոցն Պոպոսի առաքելոցն :			24	ԿԹ
22	9	Ճ Կիր. բկ. Զ. զկի Նոզեզալտեանն, Բարեկենդան պահոց Վարդապետի: Լր. Սարգստուածածնի Սարգստուածածնի :			25	ԿՁ
23	10	Քշ. զձ. Ա. օր պահոց Վարդապետի :			26	ԿԱ
<p>Յ յԱռիւծն ժամ 20. րոպէ 27:</p> <p>Տճ. Պարտի և Կիւտ:</p>						
24	11	Պշ. զկ. Բ. օր պահոց Վարդապետի: Յն. Ե. Կիւտ Կիւտ Կիւտ:			27	ԿԲ
25	12	Պշ. զձ. Գ. օր պահոց Վարդապետի: Լր. Յարեցն Կիւտի:			28	ԿԳ
26	13	Սշ. զկ. Դ. օր պահոց Վարդապետի: Լր. Անհարեցն Ս. Աստուածածնի:			29	ԿԴ
<p>Յ Մնունդ Լուսնի. ժամ 20. րոպէ 17:</p> <p>Տճ. և ջերմ:</p>						
27	14	Ար. ան. Ե. օր պահոց Վարդապետի: Տճ. Սարգստուածածնի (1789-30): Հր. Ար. 20 օր:			30	ԿԵ
28	15	Շք. ան. Յիշատակ տապանակին հնոյ և տօն նորոյս Ս. Եկեղեցւոյ. Ե. Կիւտ:			31	ԿԶ
29	16	Ճ Կիր. բձ. Վարդապետ և Տօն պայծառակերպութեան Քրիստոսի: Լր. Սարգստուածածնի Կիւտի:			32	ԿԷ
30	17	Ճ Քշ. բկ. Բ. օր Վարդապետի և Յիշատակ Սարգստուածածնի: Յն.			33	ԿԸ

Լուս.
Օր

Օր 31. —

Յ ՈՒ Լ Ի Ս

Յ Է Մ Ս ՈՒ Ձ

Տոմար

Գրք

Մարտի 31. ՏՃ. Էջերի երեք էլ գահար. ստեղծել.
Սեպտեմբեր 28-ին արեւելք:

31 18

ՊՅ. զձ. Գ. օր Վարդավառի:

0

ԱՎ

1 19

ՊՅ. զկ. Պահր: Ա. Ղահար (արդ. 30): Լր. Սեպտեմբեր:

7

ԱԱ

2 20

ՊՅ. զձ. Սրբոյն Եսայայի մարգարէին: Յն. Եզեկ. Երեմիայի:
42 Տար. Ծննդեան Էմմա Մայր Թագուհւոյն Հոլանտայի:

7

ԱԳ

3 21

ՊՅ. զկ. Պահր:

8

Գ.

Առաջին Քառորդ. ժամ 19. ռոպէ 47:

Պարզ եւ զեռն:

4 22

† ՇՐ. ան. Սրբոյն Թադէոսի առաքելոյն մերոյ և Սանդիստոյ
կուսին. Յն. Մարտի 15 Մարտի 15-ուց և Գեորգի Եղիշի
Փոկոսի Գոյրապետին: Լր. Սրբոյն Գեորգի Եղիշի:

9

ԳԻ

5 23

† ԵՍԻՐ. ակ. Բ. զկնի Վարդավառի. Հարաւելք: Լր. Երեմիայի
Գեորգի Եղիշի և Երեմիայի Երեմիայի: Երեմիայի Երեմիայի:

10

ԳԿ

6 24

ՊՅ. զձ. Սրբոյն Գրիգորիանոսի եպիսկոպոսին, և Դաւաթան և
հինգ վկայիցն, և կուսանացն Յուստինեանայ, Եւփրեմայ և
Քրիստինեայ: Լր. Այլ-Երեմիայի Գեորգի Եղիշի: ՏՃ. Արեւելք երեք
էլ գահար. Էջեր 28-ին արեւելք:

11

ԳԿ

7 25

ՊՅ. զկ. Սրբոյն Ամանդինեայ եպիսկոպոսին, և տան ա-
շակերտացն և հինգ վկայիցն: Յն. Արեւելք Երեմիայի:

12

ԳԶ

8 26

ՊՅ. զձ. Պահր: Յն. Երեմիայի Պարտիկոսի:

13

ԳԾ

9 27

ՊՅ. զկ. Սրբոյն Նախահարցն Ադամայ, Աբելի, Սեմայ, Ենոփ-
այ, Ենոփայ, Նոյի, Մելքիսեղեկի, Արարամու, Իսահակայ,
Յակոբայ, Յովսէփայ, Մովսիսի, Ահարոնի, Եզրազարու,
Յեսուայ, Սամուէլի, Սամիսոնի, Յեփթայեայ, Բարակայ,
Գեղէնի և այլոց սրբոց նախահարցն: Յն. Պարտիկոսի Բեթլէմ:

14

ԳԿ

10 28

ՊՅ. զձ. Պահր: Լր. Լուսնի Էջեր 28-ին:

10

ԳՎ

11 29

ՇՐ. զկ. Սրբոց Որդւոց և Թոռանց Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի
Լուսաւորչին, Արիստակիսի, Վրձանիսի, Յուսկանն, Գրիգորի
Իսի և Դանիէլի: Լր. Յիւլիանայ Էջեր 28-ին:

17

ԳԱ

⊕ Լուսն Լուսնի. ժամ 4. ռոպէ 30.

Պարզ եւ զեռն:

12 30

† ԵՍԻՐ. ան. Գ. զկնի Վարդավառի. Հարաւելք: Յն. Եզեկի
Երեմիայի:

17

ԳԳ

13 31

ՊՅ. ակ. Սրբոց Մակարայեացն և Եզրազարու բանակաւորն, և
Շամուելայ և Եսայի արդ. ուրին: Յն. Բարտիլոմէոսի Ս. Ար-
արամի:

18

100

լ.ս.

0ր

ՕՐ 31. —

ՕԳՈՍՏՈՍ

ԱՂՈՍԹՈՍ

Տանկ.

Խորհրդ.

14	1	ՊՅ. բձ. Սրբոց երկոտասան մարգարէիցն՝ Ովեսայ, Ամովայ, Միրիայ, Յովելայ, Արդիու, Կառուայ, Ամրակուայ, Յովանու, Մոփոնիայ, Անդեայ, Զարարիայ և Մալաքիայ: ՅՆ. Սիլվէն պահոց Ս. Արարչի:	19	1.1
15	2	ՊՅ. բկ. Պահր: Լ. Կերտիսի Ս. Արարչի: 24 Տար. Ծննդեան Աղեփանդ Թագաւորին Սեպիոյ:	20	1.2
16	3	ՊՅ. գձ. Սրբոց Սոփիայի և երից դասերացն Պիատիսի, Ելպիսի և Ազապեայ: ՏՏ. Աւելոց (մարտ 5): Լ. Ռոտմիլի:	21	1.3
17	4	Ուր. գկ. Պահր: Շ Վերջին Քառորդ. Ճամ 23. բոպէ 12: Պարզ եղանակ:	22	1.4
18	5	Շք. դձ. Եփեսոսի Ս. ժողովոյն երկու հարիւր Հայրապետացն: ՅՅ. Աւելոց (մարտ 6): 70 Տար. Ծննդ. Յրանձ ԺօզէՅ Ա. Կայսեր Աւստրիոյ:	23	1.0
19	6	Ճ Կիր. դկ. Դ. զկնի Վարդ: ՅՆ. Այլ-Կերպարան Քրիստոսի:	24	1.7
20	7	ՊՅ. աձ. Ա. օր պահոց Աստուածածնի:	25	1.7
21	8	ՊՅ. աղ. Բ. օր պահոց Աստուածածնի: Ը. ՏՏ. Տէրի Բերան Կառուար (մարտ 30). և Տէրի Բերան 1349 Տէրութեան Քառորդի Հայոց:	27	1.8
22	9	ՊՅ. բձ. Դ. օր պահոց Աստուածածնի:	27	1.9
23	10	ՊՅ. բկ. Դ. օր պահոց Աստուածածնի: Շ ի Կայսն. Ճամ 22. բոպէ 52: ՏՏ. Պարճի սրահպիւլէ:	28	1.1
24	11	Ուր. գձ. Ե. օր պահոց Աստուածածնի. ՅՅ. Կառուար (մարտ 30). և Կերպարան ՏՏ. Բերան 4393 Բարեկարգի Հայոց: Լ. Բերան Քառորդի Հայոց:	29	1.11
25	12	Շք. գկ. ՏՏ. Նողակամի Սրբոյ Էջմիածնի. ըստ տեսչեան Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ: Ն. Կարտի:	30	1.12
		Շ Ծնունդ լուսնի Ճամ 11. բոպէ 5: Տօրագին աւուր		
26	13	Ճ Կիր. դձ. Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի: ՏՏ. Ճեղքել-Ելիլ (մարտ 30): Ը. Իլլա (մարտ 29):	1	1.13
27	14	Ճ ՊՅ. դկ. Բ. օր Վերափոխման. և Յիւրի Բերան:	2	1.14
28	15	ՊՅ. աձ. Գ. օր Վերափոխման: ՅՆ. Վերտիսի Ս. Արարչի: Լ. Սրբոյն Օգոստոսի:	3	1.15

Լուս. օր	ՕՐ 31. —	ՕԳՈՍՏՈՍ	ԱՂՈՍԹՈՍ	Տանկ.	Թրքերկ.
29 16	ԳՅ. ակ. Գ. օր Վերափոխման: Պահր: Լր. Գլխաբան Յուլիանոս Մկրտչի:			2	117
30 17	ԵՅ. բձ. Ե. օր Վերափոխման: Լր. Սբ. Գրքերու Ռոզարիո:			0	117
31 18	ԱԵ. բկ. Զ. օր Վերափոխման: Պահր: Ա. Նաբար (աւուր 30):			7	118
1 19	ՇԲ. գձ. Է. օր Վերափոխման: Լր. Սեպտեմբեր:			7	119
<p>24⁰ Տարեդարձ Կահակալութեան Օգոստափառ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ ԻՆԼ ԼԱՄԻՏ Բ. Կայսեր Թուրքիոյ.</p>					
2 20	Ի Կիր. գկ. Ը. օր Վերափոխման:			8	120
<p>Առաջին Քանոնք. ժամ 10. ժողով 17. Ախորժեղի եղանակ:</p>					
3 21	ԲՅ. դձ. Թ. օր Վերափոխման: Յն. Թաթևաճիւղ:			9	121
4 22	ԳՅ. դկ. Սրբոց Յովակիմայ և Աննայի ծնողաց սրբոյ Աստուածածնի, և կանանցն իւզարբրից:			10	122
5 23	ԳՅ. ան. Պահր: Յն. Թ. օր Վերափոխման:			11	123
6 24	ԵՅ. ակ. Սրբոյն Երեմիայ մարգարէին:			12	124
7 25	ԱԵ. բձ. Պահր:			13	125
8 26	ՇԲ. բկ. Սրբոյն Թովմայի առաքելոյն: Լր. Ծնունդ Ս. Աստուածածնի:			14	126
9 27	Ի Կիր. գձ. Գ. զկնի Վերափոխման: Գիւտ Գօտայ Ս. Աստուածածնի: Լր. Գրքեր:			10	127
<p>Շ Լրումն Լուսնի ժամ 13. ժողով 1. Քովացուցիչ իողմունք:</p>					
10 28	ԲՅ. գկ. Սրբոց Ստեփանոսի Ուլնեցոյն. և վկայիցն՝ Գոնարինեայ, Ծամբղոսի, Տուրիկոսի և Ռատիկոսի:			17	128
11 29	ԳՅ. դձ. Սրբոց մարգարէիցն՝ Եզեկիէլի, Եզրի և Զարարիայ հօրն Յովհաննու Մկրտչի: Յն. Գլխաբան Յուլիանոս Կարապետի, և պահ:			17	129
12 30	ԳՅ. դկ. Պահր:			18	130
13 31	ԵՅ. ան. Սրբոց Յովհաննու Կարապետին և Յօրայ արդարոյն: Յն. Գլխաբան Ս. Աստուածածնի:			19	131

Լուս.	Օր		Տունկ.	Քրիստոս.
14	1	Ուր. ակ. Պահր: Յն. Սէփօնի Սէն-Գրիգոր. Եկեղեցւոյ տնայնացիք: Լր. Յուլիոսաց:	2.	132
15	2	Շր. բն Սրբոց առաքելոցն Յակոբայ և Շմառնի:	21	133
16	3	Ճ Կիր. բկ. զկնի Վերափոխ: Հորնէ՛ք Լր. Եօթն ցոյց իննի:	22	134
Շ Վերջին Քառորդ ժամ 9. բայտ 51. պարզ եղանակ				
17	4	Քշ. զն. Սրբոցն Անդրէի զօրավարին, և բանակի նորին, Կալիստիոսի և Դիոմիդեայ վկայիցն:	23	135
18	5	Պշ. զկ. Սրբոցն Աղրիանոսի, և կնոջ նորա Անատոլեայ, և Թէոդորոսի և Ելեւթիւրոսի վկայիցն:	24	136
41 Տար. Գահ. Օսկար Բ. Թագ. Շուէտ-Նորվեկիոյ:				
19	6	Պշ. զն. Պահր: Յն. Մէլոյեղէ Հրեշտակապետն: Ի գիշերս Կնուս արարեցէն:	25	137
20	7	Սշ. զկ. Սրբոցն Աբրահամու և Խորենայ. և անարժամ բժշկացն Կողմայի և Դամիանոսի. և Աստուածատրոյ վկային: Տն. Հորն (աւուրս 30):	26	138
21	8	Ճ Ուր. ան. Պահր: Ենուեղ Ս. Աստուածածնի յԱննայէ: Եւ Յն. Լր. Մարթինոսի արարեցն:	27	139
22	9	Շր. ակ. Նիկիոյ Ս. Ժողովոյն երեք հարիւր ութ և տասն հոյրապետաց:	28	140
23	10	Ճ Կիր. բն. Ե. զկնի Վերափոխման: Բարեկենդան պահոց Ս. Խաչի: Յոյս. Հորն (աւուրս 30): Անուանուր և հասարակութեան զգիշեր հասարակ. Տն. Ինքուրս հորն զէ, որ է անուայն արար և ինքն անուան զանոն Ներսէս: (Նէլ Կարդէ):	29	141
☉ Ի Կեիւն ժամ 20. բայտ 53. Տն. Պարմի Միզան:				
24	11	Քշ. բկ. Ա. օր պահոց Խաչի: Հր. Բարն (աւուրս 30). Եւ Կրիստոս 5661 թուականի նոյն արար երեսն:	30	142
☉ Ենուեղ Լուսնի ժամ 10. բայտ 43. Ախորժեղի եղանակ				
25	12	Պշ. զն. Բ. օր պահոց Խաչի: Տն. Ճեմաղէլ-Երեւ (աւուրս 29):	1	143
26	13	Պշ. զկ. Գ. օր պահոց Խաչի: Հր. Երեւ զան պահան Գրեգորիոս արար Ասիւրաց:	2	144
27	14	Սշ. զն. Դ. օր պահոց Խաչի: Յն.* Յուլիոսաց. և պարտե նոյն արար:	3	145
28	15	Ուր. զկ. Ե. օր պահոց Խաչի:	4	146

37 Տար. Ծննդեան Քարլոս Ա. Թագ. Փորքուկալի:

29	16	Շք. ան. Տօն Եկեղեցւոյ ի նաւակատիս Սրբոյ Խաչի: Եւստի- փոքի: Լր. Մէրոյի շէնարարութիւն:	0	15V
30	17	Ճ. Կիր. ակ. Խաչիկեաց: Ա. Թիւրայ (սուսուր 30): Լր. Տօն ՝ շէնարարութիւն Լուսաւորութեան շէնարար ի սահման շէնարար պատիւ: Եւ շէնարարութիւն Լուսաւորութեան:	7	15A
1	18	Ճ. Քշ. քն. Տօն Խաչի: Յիշատակ շէնարար: Լր. շէնարարութիւն:	7	15A
2	19	Պշ. քկ. Տօն Եկեղեցւոյ: Լր. Պահպան հրեշտակայ:	8	10.

☽ Առաջին Քառորդ. ժամ 00 րոպէ 9:
Պարզ եւ անամպ:

3	20	Պշ. զն. Պահր: Տօն Եկեղեցւոյ: Յիշատակ շէնարարութիւն: Շէնարարութիւն Լուսաւորութեան, որ է շէնարար պայքար ի նկատման շէնարար:	9	101
4	21	Պշ. զկ. Տօն Եկեղեցւոյ: Լր. Փրակտիկայի ստեղծարարութիւն:	10	102
5	22	Ուր. զն. Պահր: Տօն Խաչի:	11	103
6	23	Շք. զկ. Տօն Խաչի: Յիշատակ շէնարարութիւն: Եւ շէնարարութիւն:	12	102
7	24	Ճ. Կիր. ան. Բ. զկնի Խաչի: Բարեկենդան պահոց վարսագայ սրբոյ Խաչի: Յիշատակ շէնարարութիւն: Լր. Պահպան պատիւ: Եւ շէնարարութիւն:	13	100
8	25	Պշ. ակ. Պահր: Սրբոց Մամասայ, Փիլիկտիսի եւ Սիմէոնի Սիւնակեցւոյ: Լր. շէնարարութիւն Պրիմիտիւս: Լր. Ստեղծարար Տօն Պահպանութեան, որ է շէնարար պայքար ի նկատման:	12	107

☽ Լուսն Լուսնի. ժամ 22. րոպէ 12:
Քաղցր եղանակ:

9	26	Պշ. քն. Պահր: Սրբոց կուսանացն Փերրոնեայ եւ Մարիանեայ եւ սրբոյ Նուշանայ զատեր մեծին վարդանայ: Յիշատակ շէնարարութիւն: Եւ շէնարարութիւն:	10	10V
10	27	Պշ. քկ. Պահր:	17	10A
11	28	Պշ. զն. Պահր: Սրբոց հայրապետացն Բարսիլաու. Անթիմոսի եւ Երանոսի:	17	109
12	29	Ուր. զկ. Պահր:	18	17.
13	30	Շք. զն. Սրբոց Գեորգայ զօրավարին, Աղոկտոսի եւ Ռոմանոսի Երզնկացի: Յիշատակ շէնարարութիւն: Տօն շէնարարութեան: Լր. Պահպանութեան: Եւ շէնարարութիւն: Տօն շէնարարութեան:	19	171

Լուս.	Օր		Տսմի.	Կրթի.
14	1	Ի Կիր. զկ. Գ. զկնի խաչի. Տօն Վարդգայ սրբոյ խաչի Ա. Կէ-բալէ Եօթն շաբաթաց: Հա-բա-նի-տ: Յն. Ան-տե-այ ա-տե-լ-յն:	2.	172
15	2	Քչ. ան. Սրբոց Դաւթի Դիմեցւոյն. և վկայիցն Ղամբէոսի և Ղամբէուհոյ: Լր. Թերեղայ Կա-ն-ն:	21	173
Շ Վերջին Քառորդ. ժամ 23. ռայլ 45. Հողմային պարգուրին				
16	3	Պչ. ակ. Սրբոցն Եւստաբէոսի, և կնոջ նորա Թէոփրատայ, և երկուց որդոցն. և սրբոց կուսանացն՝ Երմոնայ և Ներսարիմնայ:	22	174
17	4	Պչ. բն. Պանք:	23	175
18	5	Յչ. բկ. Սրբոց իշխանացն Սահակայ և Համագուսայ: Լր. Ղա-կ-ա-տե-լ-յն:	24	176
19	6	Ուր. զն. Պանք: Յն. Թ-վ-յն ա-տե-լ-յն: 12 Տար. Գահ. Բարլոս Ա. Թագաւորին Փօքրուկայի:	25	177
20	7	Շք. զկ. Սրբոց եօթանասուն և երկու աշակերտացն Քրիստոսի: Տօն. Ս-հ-ժ (ա-տե-լ-յն 30):	26	178
21	8	Ի Կիր. զն. Գ. զկնի Ս. խաչի. Բ. Կէ-բալէ Եօթն շաբաթաց: Հա-բա-նի-տ: Լր. Ո-բ-ա-տե-լ-յն:	27	179
22	9	Քչ. զկ. Սրբոցն Փոկասու հայրապետին, և Երանոսի հետեղին առաքելոց: Յն. Տե-ա-ն Եգ-ջ-ո:	28	180
23	10	Պչ. ան. Սրբոց կուսանացն Թեկղեայ, Վառվառայ և Պեղսոցայ: Յն. Ս-հ-ժ (ա-տե-լ-յն 30): Շ Ծնունդ Լուսնի. ժամ 22. ռայլ 28. Անճրեւային աւուր	29	181
24	11	Պչ. ակ. Պանք: Ռ-վ-յն Գրեկա-կ-ա-տե-լ-յն: Տօն. Բե-հ-ղ (ա-տե-լ-յն 30): և Ի-շ-ա-տե-լ-յն: Հր. Թե-ա-տե-լ-յն (ա-տե-լ-յն 29): Շ Ի Կարինն. ժամ 6. ռայլ 18. ՏՏ. Պուրհի ազգայ:	1	182
25	12	Յչ. բն. Սրբոցն Պանդալէոսի բժշկին, Երմոզեայ բանային, և Եւարասեայ կուսին:	2	183
26	13	Ուր. բկ. Պանք:	3	184
27	14	Շք. զն. Սրբոց Պարգմանչաց վարդապետացն մերոց Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսիսի բերձողին, Դաւթի անյաղժ փիլիսոփային, Գրիգորի Նարեկացւոյն և Ներսիսի Կրայեցւոյն:	4	185
28	15	Ի Կիր. զկ. Ե. զկնի խաչի Գ. Կէ-բալէ Եօթն շաբաթաց: Հա-բա-նի-տ: Լր. Ա-տե-լ-յն Սի-ն-ն և Յ-ա-տե-լ-յն:	5	186
29	16	Քչ. զն. Գիււս նշխարաց սրբոցն Գրիգորիս Աղուանից կամ զիկոսին, և սրբոց հարցն՝ Թամար, Վարսի, Թովմասու, Ան-	6	187

Լուս. օր	ՕՐ 30. — ԵՆՅԵՄԲԵՐ ԹԸՆԴԻՆԻ ՍՍՆԻ	Տանկ.	Փառք	
14 1	ԳՅ. դձ. Պահր: ՅՆ. * Կոչմայէ և Դոճմանսի: Շ Վ. Երջին Քառորդ. ժամ 16. ռուլէ 11. Խառնակ օդ:	22	7	
15 2	ԾՅ. դկ. Սրբոյն Յովհաննու Ոսկերբերան հայրապետին: 37 Տար. Գան. Քրիստիան Թագաւորին Տանխմարհայի:	23	8	
16 3	Ուր. ան. Պահր:	24	9	
17 4	Շք. ակ. Ամենայն սրբոց հնոց և նորոց, յայտից և անյայտից:	25	10	
18 5	Մ Կիր. բձ. Ը. զկնի խաչի: Զ. Կէ-բ-կէ Եթէն շահ-թանգ: Զ. Եթէ:	26	11	
19 6	ԳՅ. բկ. Սրբոցն Ստեփանոսի Հռովմայ հայրապետին, և քահանայից, և սարկուազաց և ժողովրդոց: Տճ. Տճէ (----- 30): Տճ. Մէր-ճ Կէ-ճէ:	27	12	
20 7	ԳՅ. զձ Սրբոցն Ակիրիսիանայ եպիսկոպոսին, Յովսեփայ քահանային, Այիժալայ սարկուազին և Պատոսի վկային: 9 Տար. Գանակ. Էմմա Մայր Թագուհոյն Հոլանտայի:	28	13	
21 8	ԳՅ. զկ. Պահր: ՅՆ. * Մէր-ճ Կէ-ճէ Եթէն շահ-թանգ, և Եթէն շահ-թանգ զընդ: Լ. Ը. Եթէն Ս. Ապոստոլային:	29	14	
22 9	ԾՅ. դձ. Սրբոց հայրապետացն Մեծաբանոսի, Աղբաւանդրոսի, և Պողոսի խոստովանողին. և սրբոց նօտարացն Մարկիանոսի և Մարտիրոսի: Յան. Տճէ (----- 30): Լ. Ը. Եթէն շահ-թանգ:	30	15	
	☉ Ծնունդ Լուսնի. ժամ 16. ռուլէ 53: Անձրեւաբեր եղանակ:			
23 10	Ուր. դկ Պահր: Տճ. Եթէն (----- 29): Զ. Եթէն (----- 30): ☉ յԱղեղնաւորն. ժամ 21. ռուլէ 43: Տճ. Պուրհի գալս:	1	16	
24 11	Շք. ան. Սրբոց հրեշտակապետացն Գարրիէլի և Միքայելի և ամենայն երկնային զօրաց:	2	17	
25 12	Մ Կիր. ակ. Թ. զկնի խաչի: Է. Կէ-բ-կէ Եթէն շահ-թանգ: Զ. Եթէ:	3	18	
26 13	ԳՅ. բձ. Սրբոցն Մեկրոսի Անտիոքայ հայրապետին, և Միխայիլ եգիպտացոյն, և միւս Մեկրոսի եպիսկոպոսին, Բուրայ քահանային և Եթնու սարկուազին: ՅՆ. Զ. Եթէն Ս. Եթէն:	4	19	
27 14	ԳՅ. բկ. Սրբոցն Դեմետրեան վկային, և Բարսիլակոսի քահանային: ՅՆ. * Փէլիպպոսէ առաքելոյն, և Բարսիլակոսի առաքելոյն:	5	20	
28 15	ԳՅ. զձ. Պահր: ՅՆ. Սէ Կէն Քառու. քահանայ Ծննդեան Գրէնային:	6	21	

29	16	ՅՂ. գկ. Սրբոցն Գուրխասայ, Սամոնասայ, Աբիրայ սարկաւազին, Իսմանոսի միայնակեցին, Մանկանն խոստովանողի և Հիւսիրոսի զինաւորին : Ա. Հարցոյ (----- 30) : ՅՆ. Մարտիտի տոբարնէն :	Վ	ԿԿ
30	17	Ուր. դձ. Պահր : Լր. Անդրէի տոբարնէն : Օ Առաջին Գառորդ. ժամ 00 րոպէ 28. Պարզ մերք անձնն :	Լ	ԿԿ
1	18	Շք. դկ. Սրբոց առաքելոցն Անդրէի և Փիլիպպոսի : Լր. Գիտիբեր, և Մարտիտոյ տոբարնէն :	Գ	ԿԶ
2	19	Ի Կիր. ան ժ. զկնի Ս. Խաչի : Բարեկենդան պահոց Յիսնակաց Լր. Ա. Կիւրաբի քաղտեան. որ Ե. զիգրն տաւոր պահոց Մարտիտն Քրիստոսի :	Ի.	ԿԵ
54 Տար. Գահ. Ծրանձ եօզէ Ա. Կայս. Աւստո— Հունգարիոյ :				
3	20	ԲՂ. ակ. Ա. օր պահոց Յիսնակաց :	11	ԿԶ
4	21	Ի ԳՂ. քձ. Բ. օր պահոց Յիսնակաց : Հնծայումն Ս. Աստուածածնի երկից ամաց ի տաճարն Ե— ՅՆ :	12	ԿԿ
5	22	ԳՂ. քկ. Գ. օր պահոց Յիսնակաց :	13	ԿԸ
6	23	ՅՂ. զձ. Գ. օր պահոց Յիս Լր. Նիկողայոսի հարապեմին պարագնէն Ե— Լուսնայ : Ըմբանալ : ՏՃ. Ետբարի տոբարնէն ֆարսիւնաւոր : Լուսն Լուսնի. ժամ 20. րոպէ 12 : Պարզ ևս ցուռ :	14	ԿԳ
7	24	Ուր. գկ. Ե. օր պահոց Յիս : Լր. Ս. Ամբրոսիտի : ՏՃ. Պերսի ինքեմի :	15	Կ.
8	25	Շք. դձ. Սրբոցն Գրիգորի սրանչելագործին, և Միւռոնայ և պիսկոպոսին և Նիկողայոսի սրանչելագործ հայրապետին, (և միւս Նիկողայոսի հայրապետին) : ՅՆ. Նեոտրիտոյ տոբարնէն : Լր. Յարտիտ Ս. Անտոնի յԱնայե :	17	Կ1
590 Տարեկարձ Մենդեան Օգոստափառ ՍՈՒԼՔԱՆ ԱՊՏ ԻՒԼ ՀԱՄԻՏ Բ. Կայսեր Թուրքիոյ :				
9	26	Ի Կիր. դկ. Ա. Յիսնակաց : Հարաւիտ :	17	ԿԿ
10	27	ԲՂ. ան. Սրբոց կուսանացն Յուլիանեայ և Վասիլուհոյ : 35 Տար. Գահ. Լէօփօլս Բ. Թագ. Պելճիկայի :	18	ԿԿ
11	28	ԳՂ. ակ. Սրբոյն Զուկիտնոսի բանանային. և սրբոցն Տարագոսի, Պրորոսի, և Անդրոնիկոսի, Մենսիմեայ և այլոց աշակերտացն Պօղոսի :	19	ԿԶ
12	29	ԳՂ. քձ. Պահր :	20.	ԿԵ
13	30	ՅՂ. քկ. Սրբոցն Կղեմայ հայրապետին, և Բագարատայ Տոռոմեանայ եպիս : ՅՆ. Անդրէի տոբարնէն : Լր. Լուսնայ տոբարնէն :	21	ԿԶ

Լուս.	Օր	Տարեցի	Գրքեր
14	1	ԿԿ	ԿԿ
			Ուր. զձ. Պահր: Յն. Կառուցուող ճարտարներն: Շ Վերջին Քառորդ. ժամ. 10. ռուպլ 26: Փ փոխակահան օդ:
15	2	ԿԿ	ԿԿ
			† Ծր. զկ. Սրբոց Առաքելաց և առաջին Լուսաւորացն մերոց Թաղէսի և Բարձուզիսէսի: Յն. Արքայական ճարտարներն:
16	3	ԿԵ	ԿԳ
			† Կիր. զձ. Բ. Յիւնական: Հրահ: Յն. Առաջին ճարտարներն:
17	4	ԿԵ	Ե.
			Յն. զկ. Սրբոց Գեորգիոսի եպիսկոպոսին, Մերկերիոսի զի- նաւորին, Յակովկայ և Իրաւափասայ: Յն. * Վարձարեաց կա- ռուց: Հր. Խանակայ, որ է Դանդիլ գոյրուց:
18	5	ԿԶ	ԵԶ
			Պն. ամ. Նախավկայ և ի Քրիստոս հաւատացեալ անդամնիկ Սագաւորին սրբոյն Արարու: Յն. Հօրն Սոբայի:
19	6	ԿԷ	ԵԷ
			Պն. ակ. Պահր: Յն. * Նիկողայոսի հայրապետին գաղաղանին նա- աւարաց: Տճ. Բազը (աւար 30): Տօն անուան Նիկոլա Բ. Կայսեր Ռուսիոյ:
20	7	ԿԸ	ԵԸ
			Յն. բձ. Սրբոց հարցն եզրագոսացոց՝ Պօղոսի, Պօղոս, Մակա- րայ, Եւաղբի, Յովհաննու գրեցոյն, Յովհաննու կարճահա- սակին, Նեղոսի, Արսենի, Սիսիանու, Դանիէլի, Արապիոնի, Մակարիոսի, Պիմէնի և այլոց սրբոց հարց:
21	8	ԿԹ	ԵԹ
			Ուր. բկ. Պահր: Լր. Թաւաղայն արտաւար:
22	9	Կ	ԵԹ
			† Ծր. զձ. Յղուծիւն Ս. Աստուածածնի յԱննայէ: Են. Յն. * Յայն. Բազը (աւար 30): Զմանակաւ և արեւոտայ Աշիղիլի յերբին յառաջ երկուսն և զիւր յարհուլ: Տճ Խիչուլուց ինիկ իւր եկիլին արդին ար է զիւրն արտաւար աւարց արաւայ կա- ռուց: Կր. Կար Գրու Կիւն Կիւնի Կիւն Կիւնի Կիւնի Կիւնի Կիւնի * Ենուող Լուսնի. ժամ 1. ռուպլ 27: * յԱյծեղջիւրն ժ. 16. ր. 17: ՏՏ. Պահրի անի:
23	10	Կ	ԵԶ
			† Կիր. զկ. Գ. Յիւնական: Բարեկենդան պահոց Ս. Յակոբոս: Տճ. Բաւար (աւար 30): Հր. Թիքիլ (աւար 29):
24	11	Կ	ԵԷ
			Յն. զձ. Պահր: Սրբոց Միհայիլայ, Երմոզիանայ, և Գրարոսի, և կամա որ տղրատացն Յովհաննու և Ալեքսիանոսի:
25	12	Կ	ԵԸ
			Պն. զկ. Պահր: Սրբոցն Կուռնիսիոսի հարիւրապետին, և Ե- ճուռնի ազգականին Քրիստոսի, և Պօղիկարոսի հայրապե- տին Զմանակայ. և սրբոց վրայիցն՝ որք յարեւելս կատարե- ցան: Յն. * Պարիսիոսի եղբայրացի: Լր. Երանդ Տեւոն Յիւնայի:
26	13	Կ	ԵԹ
			Պն. ամ. Պահր: Լր. Ստեփանոսի նախնային: 55 Տար. Ենուողեան Երկիրու Ա. Թազաւորին Յունաց:
27	14	Ե	Ե.
			Յն. ակ. Պահր: Սրբոցն Եւստատիոսի, Օրսենտիոսի, Եւզիմու- սի, Ովրեստեսի և Մարգարիոսի: Լր. Յն. Կիւնի Կիւնի Կիւնի Կիւնի:

ՕՐ 31. — Դ Ե Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր Ք Ե Ա Ն Ո Ւ Ն Ի Է Կ Կ Է Լ

Լուս.	Օր		Տարի.	Գրքանք
28	15	Աւր. բձ. Գահր : Լր. Մանկանց Բեթլեհեմ :	7	01
29	16	Շք. բկ. Արքայն՝ Յակոբայ Մծրնայ հայրապետին, Մարուզէի ձգնաւորին և Մելիտոսի եպիսկոպոսին : Ա. Աբր. (----- 30) : Չ Առաջին Քառորդ. ժամ 10. ռոպէ 41. Փոփոխական օր :	7	02
30	17	Ճ Կիր. զձ. Դ. Յիսնակացւոց Լընէ : Յ. Դնէլէի մարգարէն :	8	03
31	18	Բշ. զկ. Արքայ հայրապետաց Իգնատիոսի և Աղղէի և Մարու- Կայի եպիսկոպոսին : Լր. Սեղէտարէի Լուսնայ հայրապետին :	9	04
1	19	Գշ. զձ. Արքայն Թէոփիմայ եպիսկոպոսին, և Թէոփիմայ վկային. և չորից զինուորացն Բասոսի, Եւսեբի, Եւսիբի և Բասիլիդայ : Լր. Յանսար և Տարեմար 1901 Քառորդին և Տե. Կնոքիսեան Տեառն : Լր. Մ. Լուսնայ պատմութեան Երեսուցի :	10	00
2	20	Գշ. զկ. Գահր :	11	07
3	21	Եշ. աձ. Արքայ կուսանացն Ինդոսի և Դոմնայի, և Դղերիկոսի բանանային, և երկուց բիւրուցն՝ որք այրեցան յեկեղեցին Նիկովիդացոց :	12	07
4	22	Աւր. ալ. Գահր :	13	08
5	23	Շք. բձ. Արքայն Դաւթի մարգարէին, և Յակոբայ առաքելոյն : Չ Լուսն Լուսնի. ժամ 9 ռոպէ 14. Հոգմուսն և անձեռն :	14	09
6	24	Ճ Կիր. բկ. Ե. Յիսնակացւոց Յ. Ճրդուց Երեսուցի : Լր. Յայրապետին Տեառն :	10	7.
7	25	Բշ. զձ. Արքայն Ստեփանոսի նախասարկաւազին և առաջին մարտիրոսին : Յ. Երեսուց Տեառն Ժրայ, և արքիեպիսկոպոս Գրիգորի Լուսնայ Երեսուցի :	17	71
8	26	Գշ. զկ. Արքայ առաքելոցն Չետրոսի և Պօղոսի : Յ. Բ. Օր Երեսուցի :	17	72
9	27	Գշ. զձ. Գահր : Յ. Բ. Օր Երեսուցի և Ստեփանոսի նախասարկաւազին : 22 Տար. Գան. Ամպէրօ Ա. Թագաւորին Իսալիոյ :	18	73
10	28	Եշ. զկ. Արքայ որդոցն որոտման՝ Յակոբայ առաքելոյն և Յովհաննու աւետարանչին : Բարեկենդան պահոց Ա. Երեսուցի :	19	74
11	29	Աւր. աձ. Գահր :	20	70
12	30	Շք. ալ. Ա. Օր պահոց Երեսուցի : Արքայն Բարսիլի հայրապե- տին, և Կրթի նորին Գրիգորի Նիւսացոյն, Սեղեւատրոսի Հոռայ հայրապետին և Արքայ Եփրեմի Խուրի Ատրայ :	21	77
13	31	Ճ Կիր. բձ. Զ. Յիսնակացւոց Բ. Օր պահոց Երեսուցի : Չ Առաջին Քառորդ. ժամ 5. ռոպէ 17. Հոգմուսն և անձեռն :	22	77

ԱՂԻԻՍԱԿ ԵԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱՍԱՆՑ
ԱՌՈՒՐՑ

ԱՂԻԻՍԱԿ ԵԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱՍԱՆՑ
ԱՌՈՒՐՑ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ			ԱՊՐԻԼ		
Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.	Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.
	ձ. ր.	ձ. ր.		ձ. ր.	ձ. ր.
1	14.23	7.21	1	10.39	5.29
7	14.14	7.11	7	10.24	5.22
13	14.3	7.16	13	10.8	5.13
19	13.51	7.4	19	9.54	5.5
25	13.38	6.58	25	9.40	4.58

ՓԵՏՐՈՒԱՐ			ՄԱՅԻՍ		
Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.	Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.
	ձ. ր.	ձ. ր.		ձ. ր.	ձ. ր.
1	13.21	6.49	1	9.28	4.52
7	13.6	6.42	7	9.16	4.47
13	12.50	6.34	13	9.6	4.42
19	12.35	6.26	19	8.58	4.37
25	12.19	6.17	25	8.15	4.35

ՄԱՐՏ			ՅՈՒՆԻՍ		
Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.	Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.
	ձ. ր.	ձ. ր.		ձ. ր.	ձ. ր.
1	12.8	6.12	1	8.46	4.33
7	11.51	6.3	7	8.44	4.32
13	11.30	5.56	13	8.44	4.32
19	11.14	5.47	19	8.47	4.33
25	10.58	5.38	25	8.51	4.36

ՅՈՒԼԻՍ			ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ		
Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.	Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.
	ձ. ր.	ձ. ր.		ձ. ր.	ձ. ր.
1	8.58	4.38	1	12.37	6.28
7	9.6	4.42	7	12.53	6.37
13	9.16	4.47	13	13.9	6.43
19	9.28	4.52	19	13.24	6.51
25	9.40	4.58	25	13.38	6.58

ՕԳՈՍՏՈՍ			ՆՈՅԵՄԲԵՐ		
Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.	Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.
	ձ. ր.	ձ. ր.		ձ. ր.	ձ. ր.
1	9.56	5.7	1	13.53	7.1
7	10.11	5.14	7	14.5	7.12
13	10.26	5.20	13	14.16	7.17
19	10.42	5.26	19	14.25	7.22
25	10.58	5.37	25	14.32	7.24

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ			ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ		
Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.	Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.
	ձ. ր.	ձ. ր.		ձ. ր.	ձ. ր.
1	11.17	5.46	1	14.39	7.27
7	11.33	5.55	7	14.39	7.28
13	11.49	6.5	13	14.39	7.28
19	12.5	6.11	19	14.36	7.27
25	12.21	6.20	25	14.32	7.25

ՀԱՅՈՑ	ՀՈՌՈՎՄԱՑ.	ՏԱՃԿԵՐԷՆ	ԱԶԱՐԻԱՅԻ	ՀՐԷԻՑ
Նաւասարդ 30	Յունվր. 31	Քեանո. սա.	Շամս 30	Թշրի 30
Հուի 30	Փետ. 28, 29	Շուպոթ	Աղամ 30	Խէսու 29, 30
Սահմի 30	Մարտ 31	Մարթ	Շքամ 30	Քասգև 29, 30
Տրէ 30	Ապրիլ 30	Նիսան	Նախայ 30	Թէքէթ 29
Քաղոց 30	Մայիս 31	Մայիս	Համար 30	Սէքամ 30
Արաց 30	Յունիս 30	Հագիրան	Նամար 30	Աղար 29, 30
Մեհեկան 30	Յուլիս 31	Թէմուգ	Թիրայ 30	Վե քոք 29
Արեգ 30	Օգոստոս 31	Աղօսճոս	Դամայ 30	Նիսան 30
Անեկան 30	Սեպտմ. 30	Իլուլ	Համիրայ 30	Յառ 29
Մարերի 30	Հոկտմ. 31	Թշրինի էվ.	Արամ 30	Սիվան 30
Մարգսց 30	Նոյեմբ. 30	Թշրինի սա.	Ովղան 30	Թամուգ 29
Հրոտից 30	Դեկտմ. 31	Քեանո. էվ.	Նիրճն. 30, 31	Ար 30
Աւելեաց 5, 6			Աւելեաց 5	Իլուլ 26

Զ Ա Ն Ա Զ Ա Ն

Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք Ն Ե Ր

ԱՇԽԱՏԱԾԻՐԵՑ

ՀՐԱՆՏ ԱՍԱՏՈՒՐ

Ը Ն Ք Ե Ր Ց Ո Ղ Ն Ե Ր Ո Ւ Ն

Ազգային Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան ամէն սարի հրահարակա՞ծ ԸՆԴԱՐՉԱԿ ՕՐԱՑՈՑՅՐ, ծաւալի եւ պարունակութեան բարեփոխմամբ, այս սարի հրապարակ կ'ելլէ բոլորովին նոր ձեւի մը սակ:

Բուն Օրացոյցի մասէն զաս, որ քաղուած է Մարուզէ Ա. Յովսէփեանի պատրաստածէն, ԸՆԴԱՐՉԱԿ ՕՐԱՑՈՑՅՐ կը պարունակէ *Ջանազան գիտելիքներու* հաւաքածոյ մը, եւ *Վիճակագրական տեղեկութիւններ*՝ ամէն սարի հրահարակուածներէն աւելի նոյն: Ջանք չէ խնայուած մեր հաստատութեանց վրայ ներքին տեղեկութիւններ տալու. Ազգային Հիւանդանոցի, ինչպէս Կ. Պոլսոյ հայ եկեղեցիներուն պատմութիւնը ներկայացուած է ամփոփ կերպով. Ազգային Պատրիարքարանի, Կ. Պոլսոյ բաղային հայ վարժարաններուն եւ ուսուցիչներուն, Կեդրոնական վարժարանի, Սանասարեան վարժարանի եւ Իզմիրեանց Գրական մրցանակին վրայ տրուած տեղեկութիւնները խնամով հաւաքուած են: Իսկ ժԸ եւ ժԹ դարերու հայ տարեգրութիւններէն քաղուած եկեղեցական, դպրոցական, բարեգործական, գրական, գիտական եւ արուեստագիտական բուսականներու մասը պատրաստուած է խղճամիտ ուսումնասիրութեամբ. Տ. Գիւտ Ա. Քն. Աղանեանցի *Հաստատական Օրացոյցին* պարունակած բուսականներէն զաս՝ 200 է աւելի նոր բուսականներ նշանակուած են անոր մէջ:

Արմատու Գալիւսիանի վրայ գրուած կարելու հաստատուածը կը պատրիարք ամբողջապէս բարձրաստիճան եկեղեցականի մը, որուն գրաւոր անհիպ աշխատասիրութեանց հետեւողութեամբ պատրաստուած են նաեւ «Ջանազան տոմարներ», «Տոմար

րական հաշիւներ», եւ «Հայ եկեղեցւոյ Տօնացոյցը» հաս-
ուածները :

Գալով այն մասերուն որոնք կը վերաբերին *Գործի մար-
դոց* եւ *Ընտանիքին*, աշխատուած է հակիրճ ու ամփոփ սե-
ղեկութիւններ տալու՝ գլխաւորաբար այն սեռակ կարեւոր խըն-
դիրներու վրայ, որոնց պէտքը զգալի կ'ըլլայ յանախ առօրեայ
կեանքին մէջ :

Եթէ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՅՈՅՑը իր արդի ձեւին սակ ընդունելու-
թիւն գտնէ ժողովուրդէն, տարակոյս չկայ որ Հիւանդանոցի
Հոգաբարձութիւնը ջանք եւ զոհողութիւն չպիտի խնայէ՝ ամէն
տարի զայն հետզհետէ աւելի նոխացնելու համար, ամփոփելով
հոն ազգային երջանակին վերաբերող կարեւոր գիտելիքներ,
ինչպէս գործնական կեանքի վրայ կարգ մը սեղեկութիւններ,
որոնք մեծապէս օգտակար կրնան ըլլալ գործի մարդոց եւ ըն-
տանիքի հայրերուն :

Հ. Ա.

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ, ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ, ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ,
ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԹՈՒՍԿԱՆՆԵՐ

(ժԸ. ԵՒ ԺԹ. ԴԱՐԵՐՈՒ ԸՄՑ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՔԱՂՈՒԱԾ)

ՅԱՆՈՒՐ 1

1859. — Ստեփաննոս Նազարեանց կը սկսի հրատարակել
Հիւսիւսախաչը հանդէսը՝ Մոսքուայի մէջ :

1866. — Սիօն ամսագիրը կը սկսի հրատարակուիլ Երու-
սաղէմի միաբանութեան ձեռքով :

ՅԱՆՈՒՐ 2

1777. — Երեւանցի Սիմէօն Կաթողիկոս կը հրամայէ
գործադրութեան գնել իր պատրաստած նոր Տօնացոյցը :

1863. — Ստեփան Փախաղեան կը սկսի հրատարակել, Կ.
Պոլսոյ մէջ, ժամանակ հանդէսը :

1868. — Մահ Արիստակէս Ալթուն Տիւրքիի, նախկին
պաշտօնատար Եգիպտոսի, լեզուադէտ, խմբագիր Եգիպտոսի
պաշտօնաթերթին, յետոյ Պոլսոյ մէջ Գերագոյն ժողովի եւ
Պատրիարքարանի ուրիշ ժողովներու գործօն անդամ : Մնած
էր 1804 Մարտ 18 ին :

1899. — Նուպար փաշա կը մեռնի Բարիզի մէջ : Մնած
էր 1825 ին :

ՅԱՆՈՒՐ 3

1834. — Եէաի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցին հիմնադիր
Յարութիւն Ամիրա Պէղճեան կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ եւ կը
թաղուի Գուլ Գարուի Մայր Եկեղեցին : Մնած էր 1771 ին :

Յուճուար 4

1863. — Սեւր լրագիրը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ, Անտօն Ճէվահիրճեանի խմբագրութեամբ :

Յուճուար 6

1860. — Փարիզ շարաթաթերթը կը սկսի հրատարակուիլ Բարիզի մէջ, խմբագրութեամբ Արբանամ Մուրատեանի :

Յուճուար 7

1824. — Վիէննայի Միթարեանց արդի Արբանայր եւ հմուտ մատենագիր Հ. Արսէն Արքեպիսկոպոս Այաընեան կը ծնի Կ. Պոլսոյ մէջ :

Յուճուար 8

1863. — Թոչնիկ Պեգասեան կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ, խմբագրութեամբ հոգելոյս Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Ալէաթճեանի (այն ատեն տակաւին աշխարհական) :

1880. — Կարապետ Չուխաճեան, խմբագիր Ծիւծաւնի, ուսուցիչ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ :

Յուճուար 9

1858. — Մահ Մանուէլ բժիշկ Շաշիեանի, որ 1775 Դեկ. 26 ին ծնած եւ դարուս սկիզբները Բատուայի բժշկական համալսարանէն վկայուած է, Նախապատճառ եղած է 1836 ին Բանկալիթիի Ս. Յակոբայ Անկեղանոցին հիմնարկութեան :

Յուճուար 10

1895. — Մահ Մազուտ Սիւսն Պէյի, որ Պատրիարքարանի ժողովներուն մէջ դործօն դեր ունեցած է, քանիցս վարելով Քաղ. ժողովի ատենապետութեան պաշտօնը :

Յուճուար 11

1896. — Մահ Տիգրան Գարակէօղեանի, որ իր մեծ հարստութեան մէկ երրորդը կտակած է ազգին՝ կրթական նպատակով :

Յունուար 12

1846. — Ռուսահայոց երկրորդ լրագիրը՝ Կովկաս, սկսաւ հրատարակուիլ Թիֆլիզի մէջ, գրաբար խմբագրուած Յակոբ վարդապետ Կարէնեանցէ :

Յունուար 13

1832. — Պոլսոյ առաջին հայ թերթը՝ Լրոյ գիր Մեծի Տերուքեանն Օսմանեան (Թագվիմը Վազայի) կը սկսի հրատարակուիլ :

1888. — Գրիգոր Մարկոսեան, 1860-ի առաջին Քաղ. Ժողովին ատենապետ, եւ 1852 ին հրատարակուող Նոյեանն Աղաւնի հանգէսին խմբագիրներէն, լեզուագէտ եւ ուսումնական, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ :

1893. — Մահ Սարգիս Կիւլպէնկեանի, որ իր եզրօր Սերովբէ Կիւլպէնկեանի հետ սատարած է Ազգ. Հիւանդանոցի վերաշինութեան, եւ հիմնած Չօմարլըի եկեղեցին, եւ Կեսարիոյ Թալաս գիւղի աղջկանց վարժարանը՝ որուն ծախքերը կը հոգան ցարգ իր զաւակները : Ծնած էր 1836, Յունվ. 28 ին :

Յունուար 14

1897. — Մահ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան անդամ Հ. Ղեւոնդ Վ. Յովնանեանի, լեզուագէտ եւ մատենագիր՝ որ ուսումնասիրած է «նախնեաց ուսմանը» : Ծնած էր Կ. Պոլիս, 1817 Հոկտեմբեր 28 ին :

Յունուար 17

1824. — Մահ Ազոնց Գիւլէր Արքեպիսկոպոսի, մատենագիր եւ Արքաճայր Վենետիկի Մխիթարեանց : Ծնած էր 1740 ին :

Յունուար 21

1872. — Պետրոս Դուբեան, բանաստեղծ ու թատերագիր, կը մեռնի քսանըմէկ տարեկան եւ կը թաղուի Սկիւտար :

Յուճուար 22

1885. — Ծերենցի աղջիկը, Տիկին Թագուհի Մելիք-Ազարեանց (Օրիորդ Մենիկ), նորահաս գրագիտուհի, կը վախճանի 25 տարեկան :

Յուճուար 24

1826. — Մահ Յովակիմ Լազարեանցի, որ իր եզրօրը՝ Յովհաննէս Լազարեանցի կտակը գործադրելով, կառուցած է Մոսքուայի Լազարեան Ճեմարանը 1815 ին : Ծնած էր Նոր Զուղա, 1743 Սեպտ. 5 ին :

Յուճուար 25

1855. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը պաշտօնական յայտարարութեամբ կ'արգիլէ Ռուսիանի Ուղղախօսութեան եւ Տարեցոյցին Ազգային վարժարաններու մէջ գործածութիւնը, դատապարտելով անոնց նորելուկ ոճը եւ պատուիրելով հայ դրողներուն աշխարհարարը մօտեցնել շնախնեաց բուն լեզուին :

1885. — Էրզրումի նախկին առաջնորդ Տ. Յարութիւն Արքեպիսկոպոս Վեհապետեան (հիմա Պատրիարք Երուսաղէմի) Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի :

Յուճուար 28

1837. — Կ. Պոլսոյ Խասքէոյ գիւղի եկեղեցւոյն մէջ կը մկրտուի Պօղոս Վարժապետեան, որ յետոյ եղաւ Ներսէս Պատրիարք Կ. Պոլսոյ :

Յուճուար 31

1856. — Միսաք ամիրա Միսաքեան, սեղանաւոր, որ միջոց մը միւրեւիկլի եղած է Ազգ. Հիւանդանոցի եւ ազգեցիկ գեր ունեցած Պատրիարքարանի գործերուն մէջ, կը մեռնի եւ կը թաղուի Պօյաճը գիւղի իր կառուցած եկեղեցւոյն շրջափակին մէջ : Ծնած էր 1790 ին :

Փետրուար 2

1852. — Կարապետ Իւթիւճեան կը սկսի հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Մասիս լրագիրը իբր շաբաթաթերթ, աջակցութեամբ Նիկողոս Զօրայեանի :

Փետրուար 3

1840. — Մահ Տ. Յովհաննէս Միրզա Վանանդեցի քահանային որ, հմուտ հայկաբան եւ բանաստեղծ, գրած է գրաբար ընդարձակ քերթուածներ : Մնած էր Վան 1772 ին :

Փետրուար 6

1858. — Կոմս Յովհաննէս Լազարեանց, սրբի Յովակիմ Լազարեանցի, կը վախճանի : Պետական խորհրդական եւ աստիճանաւոր Ռուսիոյ, իր հօր եւ հօրեղբոր հիմնած Լազարեան ճեմարանին հոգաբարձու կարգուած է 1815 Մայիս 3 ին եւ այդ պաշտօնը վարած է մինչեւ իր մահը : Մնած էր 1786 Փետրուար 1 ին :

Փետրուար 7

1771. — Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, որ կառուցուած էր 1436 ին, եւ յետոյ 1733 ին, կ'այրի :

Փետրուար 9

1841. — Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն Պատրիարքարանը կ'այրի : Հոս կը նստէին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքները Գում-Գափու փոխադրուելէ առաջ, այսինքն մինչեւ 1640 ին ատենները :

1855. — Բացում Բարիզի Հայկազեան վարժարանին :

Փետրուար 10

1828. — Հիմնադրութիւն Կ. Պոլսոյ Մայր եկեղեցւոյն :

որ այրած էր 1826 ին , եւ որ նորէն կառուցուեցաւ Պէդճեանս
Յարութիւն ամիրայի ջանքով եւ նպաստով :

1886. — Մահ Սերովբէ կիւլպէնկեանի , հոգարարձու
Ազգ. Հիւանդանոցին , առննապետ Սովետոց Յանձնաժողովին :
Իր եղբոր Սարգիս կիւլպէնկեանի հետ սատարած է Ազգ. Հի-
ւանդանոցի վերաշինութեան , եւ հիմնած է Թալասի աղջկանոց
վարժարանը , որուն ծախքերը կը հոգան ցարդ իր զաւակները :
Ծնած էր 1833 ին :

Փետրուար 11

1841. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Տ. Մազաքիս Օրմանեան
կը ծնի մայրաքաղաքիս մէջ , Բերս :

1874. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական Տեղապահ Նիկողոս
եպիսկոպոս կը վախճանի 48 տարեկան , եւ կը թաղուի Գու-
րուչէշմէի եկեղեցւոյն բակը :

Փետրուար 12

1721. — Գրիգոր Շղթայակիր որ 1715 ին Պատրիարք
կարգուած էր Երուսաղէմի , վանքին մեծաքանակ պարտքը
վճարելու համար վիզէն շղթայ անցուցած տարիներով նպաստ
հաւաքելէ հտքը , կը հասնի Երուսաղէմ եւ կը բազմի պատրի-
արքական աթոռը : Միարտնութեան պարտքը վճարած , նոր
շինութիւններ ըրած եւ բարեկարգութիւններ մտցուցած է Ս .
Յակոբայ վանքին մէջ , Մեռած է 1749 ին :

Փետրուար 13

1741. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Յովհաննէս Կոլոս կը վախ-
ճանի եւ կը թաղուի Ղալաթիոյ Ս . Լուսաւորիչ եկեղեցին ,
Պատրիարք ընտրուած էր 1715 ին :

1857. — Մահ Ներսէս Ե. Աշտարակեցի Կաթողիկոսին ,
երջանկայիշատակ Հայրապետ Հայոց :

1873. — Գիշերօթիկ վարժարան հաստատուելով Արմաշու վանքին մէջ, բացման հանդէսը տեղի կ'ունենայ :

Փետրուար 14

1706. — Աւետիք Պատրիարք կը հրատարեցուցուի Պոսոյ պատրիարքական աթոռէն :

Փետրուար 15

1830. — Կայսերական Իրատէոյ Հռոմէական Հայերը, Հայոցմէ անջատ հասարակութիւն մը կազմած, ժողով կը գումարեն Կ. Պոլիս, Ֆէնէս թաղը, եւ Ազգապետ կ'ընտրեն Նուրիճան Անտօն վարդապետը :

Փետրուար 17

1888. — Մահ Մերենցի (Տողթ. Յովսէփ Շիշմանեան), Թիֆլիսի մէջ. ատենախօս եւ վիպագիր, ուշադրաւ տեղ մը գրաւած է հայ գրականութեան մէջ :

Փետրուար 18

1887. — Մահ Հէրման Գուշմիրի, գերման գիտնական, որ գրաղած է հայ հնախօսութեամբ :

Փետրուար 19

1854. — Մահ Մխիթարեան հմուտ միաբան Հ. Մկրտիչ Աւգերեանի, որ Հայկազեան Բաղրֆին երեք հեզինակներէն մէկն է եւ թողած է ուրիշ կարեւոր աշխատասիրութիւններ ալ : Ծնած էր 1762 ին :

1889. — Ստեփաննոս Պալասանեան, ռուսահայ նշանաւոր ուսուցիչ, բանասէր, պատմագէտ եւ քննադատ, կը մեռնի Էջմիածնայ մէջ :

Փետրուար 21

1834. — Ֆրիտրիխ Միւլլեր, գերման հայագէտ, կը ծնի Պոնեմիոյ մէջ :

Փետրուար 22

1837. — Պոլսմէնիայի հաստատութենէն ետքը, հանդիսաւոր բացում էջմիրանայ Սինօզին:

Փետրուար 23

1872. — Տատեան Յովհաննէս պէյի որդի Ներսէս պէյ, որ ունի հայերէն եւ ֆրանսերէն գրուածներ, կը վախճանի:

Փետրուար 24

1853. — Կարապետ ամիրա Ազնաւորեան, սեղանաւոր, կը վախճանի 108 տարեկան: Դարուս առաջին կէսին՝ ազգեցիկ զեր ունեցած է Պատրիարքարանի գործերուն մէջ, հայ հասարակութեան կարեւոր ծառայութիւններ մատուցանելով:

Փետրուար 25

1886. — Գրիգոր վարդապետ Էնֆիէճեան՝ Հակահասունեան կուսակցութեան վարիչներէն, հրապարակագիր եւ պերճախօս քարոզիչ, կը վախճանի 4. Պոլսոյ մէջ:

Փետրուար 26

1799. — Մահ ֆրանսացի հայագէտ Սիմօն Լուռտէի՝ Մնած էր 1729 ին:

1899. — Յարութիւն Մէրեէմ-Գուլի, Պատրիարքարանի ժողովներուն գործօն եւ խօսուն անդամ, քանիցս ատենապետ, կը վախճանի 4. Պոլսոյ մէջ:

Փետրուար 27

1726. — Ուլնեցի Կարապետ եպիսկոպոս՝ էջմիրանայ կաթողիկոս կ'օծուի 4. Պոլսոյ մէջ եւ քանի մը օր ետքը եպիսկոպոս կը ձեռնադրէ Յովհաննէս Կոլոտ վարդապետը, որ տասնըմէկ տարի է ի վեր 4. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքն էր արդէն:

1858. — Մահ նիկողոս Պալեանի, արքունի ճարտարագետ : Տաղանդաւոր արուեստագէտ, հմուտ էր հայ եւ օտար դպրութեանց : Ծնած էր 1826 Նոյեմբեր 19 ին :

Փետրուար 28

1852. — Սահակ էֆէնտի Ապրօ եւ Գրիգոր Մարկոսեան կը սկսին հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Նոյեան Ալաւնի հանդէսը :

Մարտ 3

1833. — Յովհաննէս Կարսեցի Կաթողիկոս կ'օծուի էջմիածնայ մէջ :

Մարտ 4

1832. — Արքունի վառօղապետ Սիմօն ամիրա Տատեան, հայր Տատեան Պօղոս պէյի եւ եղբայր Տատեան Յովհաննէս պէյի, կը վախճանի : Շինած է Այ-Սթէֆանոյի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին :

Մարտ 5

1862. — Ե. Տէր-Յարութիւնեան Կալկաթայի մէջ կը սկսի հրատարակել Ներսիսյաներ տասնօրեայ լրագիրը, վիճաբար :

1870. — Մահ Ֆրիտրիխ Նայման նշանաւոր գերման հայագէտին, որ 1790 ին ծնած էր :

Մարտ 6

1857. — Մահ Ռուբէն Անդրէաս Փափազեանի, հայկաբան եւ լեզուագէտ : Դարուս սկիզբները Իտալիա կրթուած, Իզմիրի Ս. Մեսրոպեան վարժարանին արդիւնաւոր ուսուցիչը եղած է 26 տարի : Ծնած էր 1806 Ապրիլ 11 ին :

Մաս 7

1882. — Սկզբնաւորութիւն թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան :

1886. — Թիֆլիսի հայ գաղտցները, որոնք փակուած էին պետական տնօրինութեամբ, կը սկսին վերաբացուիլ Մակար Կաթողիկոսի ջանքով :

Մաս 8

1892. — Սրապիոն Հէքիմեան, բանաստեղծ եւ լեզուագէտ, կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ, Մնած էր 1832 ին : Գրած է տաղեր եւ թատերգութիւններ :

Մաս 9

1889. — Մահ առևանայ ուսուցիչ եւ կրօնական գիրքերու հեղինակ Պետրոս Շանշեանցի : Մնած էր 1819 ին :

Մաս 10

1898. — Տիգրան Չուխաճեան, հայ երաժշտագետ, որ հեղինակած է չորս օրեռեք եւ զանազան երաժշտական հատուածներ, կը մեռնի Իզմիրի մէջ :

Մաս 11

1799. — Մահ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Կաղզուանցի Զաքարիա Արքեպիսկոպոսին, որ ծնած էր 1719 ին :

1836. — Ռուս կառավարութիւնը կը հաստատէ Պոռժէնիան, որ օրէնքն է Ռուսիոյ մէջ Հայ. եկեղեցւոյ վարչական գործերուն :

Մաս 13

1839. — Ստեփաննոս « Աղաւնի » Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, որուն օրով շինուած են Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցը եւ մայրաքաղաքիս եկեղեցիներէն ոմանք, կը քաշուի իր առա-

Ղին պատրիարքութենէն եւ իրեն կը յաջորդէ Յակոբոս Պատրիարք :

1891 . — Պետրոս Մաղաքեան , ճարտար դերասանապետ , կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ :

Մարտ 15

1891 . — Խաչատուր Միտաքեան , նշանաւոր գրագէտ , կը վախճանի Սկիւտար , 80 տարեկան :

Մարտ 16

1831 . — Յովհաննէս Կարբեցի Կաթողիկոս կ'ընտրուի Էջմիածնայ մէջ : Իր օրով հաստատուած է Պոլսոյ մէջ :

1888 . — Ստեփան Փափաղեան , ծանօթ ուսուցիչ եւ հեղինակ , խմբագիր Ժամանակի , կը վախճանի Կ. Պոլիս : Գործօն դեր մը ունեցած է Պատրիարքարանի ժողովներուն մէջ :

Մարտ 17

1863 . — Պատրիարքարանի Օրէնքը , 1860 Մայիս 24 ին պատրաստուած եւ յետոյ բարեփոխուած , կը վաւերանայ կայսերական կառավարութենէն :

Մարտ 18

1849 . — Մահ Միքայէլ ամիրա Փրշմիշեանի , սեղանաւոր , առաջին միլիթարի Ազգ. Հիւանդանոցին : Նորոգած է Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին : Ծնած էր Ակնայ Ապուշէի գիւղը , 1788 ին :

Մարտ 19

1801 . — Յովսէփ Երկայնաբազուկ Արղութեանց , որ Կաթողիկոս ընտրուած էր , Էջմիածին գացած պահուն թիֆլիսի մէջ կը վախճանի՝ դեռ չօժուած :

Մարտ 20

1784 . — Մահ Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Ղափանցի Պետրոս եպիսկոպոսի , բանաստեղծ եւ ռամկարան երգիչ :

Մարտ 22

1878. — Թորոս Նազարեան, հայագէտ, բազմաթիւն ուսուցիչ, կը վախճանի Կ. Պոլիս 47 տարեկան :

Մարտ 23

1753. — Մինաս Ա. Ակնեցի, Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, կը վախճանի Էջմիածնայ մէջ, Ընարուած էր 1751 Սեպտ. ին :

Մարտ 24

1777. — Մահ Կիյեով Վիլֆուա ֆրանսացի հայագէտին, որ կարեւոր ուսումնասիրութիւններ հրատարակած է ինն հայ ձեռագիրներու վրայ :

Մարտ 26

1842. — Յովհաննէս Ը. Կարբեցի Կաթողիկոս կը վախճանի Էջմիածնայ մէջ, Ընարուած էր 1831 ին :

Մարտ 28

1879. — Նշանաւոր հրապարակագիր Վարդան փաշա (Յովսէփ Վարդանեան) կը վախճանի : Մնած էր 1815ին :

Մարտ 31

1863. — Առաջին պատորազը կը մատուցուի Մանչէսթըրի նորահաստատ հայ մատուռին մէջ, Կարապետ վարդապետ Շահնազարեանի կողմէ :

Ապրիլ 1

1768. — Շամախեցի Յակոբ Դ. որ 1759 ին բազմած է էջմիածնայ կաթողիկոսական աթոռը, կը վախճանի էջմիածնայ մէջ :

1861. — Մկրտիչ ամիրա Ճէզայիրլեան, սեղանաւոր, հիմնադիր Խասգիւղի Ներսէսեան վարժարանին, կը վախճանի եւ կը թաղուի Խասգիւղ: Ծնած էր 1805 ին :

Ապրիլ 2

1889. — Բրոֆէսէօր Քերովրէ Պատկանեան, ռուսահայ հմուտ բանասէր եւ հնագէտ, որ 1858 էն ի վեր հայ լեզուի ուսուցիչ էր Բեդերսպուրկի Համալսարանին մէջ, կը վախճանի: Գրած է հնախօսական ուշագրաւ երկեր: Ծնած էր 1833 ին, Ստավրօքօլի մէջ :

Ապրիլ 3

1853. — Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոս «Աղաւնի» որ երկիցս Պատրիարք եղած էր, եւ վերջին անգամ 1841 ին հրաժարած էր, կը վախճանի Նիկոմիդիոյ մէջ, ուր կը նստէր իբր Առաջնորդ: Թաղուած է Նիկոմիդիոյ Մայր Եկեղեցւոյն գաւիթին մէջ :

Ապրիլ 4

1820. — Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Մկրտիչ Ա. կաթողիկոս կը ծնի վանայ մէջ :

Ապրիլ 5

1880. — Միքայէլ Միանսարեանց, ռուսահայ գրող՝ որ ունի ռուսերէն եւ հայերէն զանազան գրուածներ, կը վախճանի 51 տարեկան :

Ապրիլ 6

1888. — Սկզբնաւորութիւն Ս. էջմիածնայ Մայր Տաճարին նորոգութեան եւ նոր տպարանին հիմնարկութեան :

Ապրիլ 7

1845. — Հրամայուեցաւ Թուրքիոյ հայ եպիսկոպոսներուն եւ վարդապետներուն կրել մանիչակագոյն թաւիչէ փակեղ եւ հայ քահանաներուն՝ սեւ չուխայէ :

1864. — Մահ կարապետ Գալուստեանի, Վանեցի վաճառական, որ կառուցած է Գահիրէի ազգային վարժարանը 1848 ին, եւ ընդարձակ շողեր կառուած է անոր իբր կալուած :

Ապրիլ 8

1880. — Գաբրիէլ Արքեպիսկոպոս Այվազովսքի, հմուտ պատմաբան եւ լեզուագէտ, կը վախճանի Թիֆլիսի մէջ : Հեղինակած է բազմաթիւ կարեւոր երկեր : Ծնած էր 1812 ին Թէոդոսիա (Խրիմ) :

Ապրիլ 9

1812. — Տիւզեան Յովհաննէս Չէլէպի, տեսուչ արքունի Փողերանոցին, կը վախճանի : Նիւթապէս սատարած է հայ զպրութեանց : Ծնած էր 1749 Ապրիլ 24 ին :

1845. — Տատեան Յովհաննէս պէյի մատուցած խընդրանքին վրայ՝ Երջանկայիչատակ Սուլթան Ապտ Իււ Մէճիտ Կայսրը՝ Իզմիտի չուխայի նորահաստատ գործարանը գանուած միջոցին, կը բարեհաճի հրամայել որ օրական 37 1/2 օխա հացի պետական պարէն յատկանայ Ազգ. Հիւանդանոցին :

Ապրիլ 10

1771. — Ազգային բարերար Յարութիւն ամիրա Պէզձեան կը ծնի Կ. Պոլիս, Եէնի Գաբու թաղին մէջ :

1812. — Ս. Մալան, անգլիացի հայագէտ, կը ծնի :

1818. — Ծնունդ Սանասարեան վարժաշանի հիմնադիր եւ բարերար Մկրտիչ աղա Սանասարեանի :

Ապրիլ 11

1820. — Հրատարակութիւն Հրաւեր Սիրոյի, Ազրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարքի կարգադրութեամբ :

1876. — Մահ Գէորգ Արքեպիսկոպոս Հիւրմիւզեանի, Ար-
բաճայր Վեննաիկի Մխիթարեանց : Թարգմանած է կարեւոր
երկեր : Ծնած էր 1797 ին :

Ապրիլ 13

1878. — Մահ Տիրացու Արիստակէս Յովնաննէսեանի,
նշանաւոր երաժիշտ, որ 40 տարիի չափ դասախօսած է, բազ-
մաթիւ երաժիշտ աշակերտներ հասցնելով :

1884. — Յովսէփ Իզմիրեանց կը կտակէ 20,000 ռուպլի,
որուն կէսը յատկացած է իրր զրամագլուխ Իզմիրեանց գրա-
կան մրցանակին :

Ապրիլ 14

1891. — Վահան էֆէնտի (Յովնաննէս Վահանեան), օրէնս-
գէտ, երկար տարիներ դատական նախարարութեան խորհրդ-
դական Օսմ. Կառավարութեան, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ :

Ապրիլ 16

1749. — Մահ Մխիթար արքայ Սեբաստացիի, Մխիթար
եան միաբանութեան հիմնադիր, որ թողած է աստուածաբա-
նական եւ ուսումնական գրուածներ : Ծնած էր 1676 Փետր. 7 ին :

1749. — Մահ Ֆրանսացի հայագէտ Բիէն աիւ Յուսի :

1879. — Ճանիկ Արամեան, հայ տպագրիչ՝ որ Բարիզի,
Մարսիլիոյ եւ յետոյ Կ. Պոլսոյ մէջ ծաղկեցուցած է հայ տպա-
գրութիւնը, կը վախճանի : Ծինած է նոր տառեր, որոնք իր
անունը կը կրեն : Ծնած էր 1820 ին Իզմիտի մէջ :

1891. — Մահ Տ. Մակար Կաթողիկոսի, էջմիածնայ մէջ :

Ապրիլ 17

1843. — Ներսէս Ե. Աշտարակեցի կ'ընտրուի Կաթողիկոս
Ամենայն Հայոց :

Ապրիլ 18

1737. — Մահ Կրետացի Արբաճամ Բ. Կաթողիկոսին՝ որ
օծուած էր 1734 Նոյեմբեր 24 ին :

1869. — Տասնեան Յովհաննէս պէյ, արքունի վարդապետ, բարերար Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցին, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ : Ծնած էր 1789 ին :

1899. — Ռուսահայ ծանօթ վրպագիր Պէրճ Պոօշեանցի քառասնամեայ գրական գործունէութեան յորեւեանը կը տօնուի Թիֆլիսի մէջ :

Ապրիլ 19

1880. — Տ. Երեմիա Աւագ քահանայ, հանրածանօթ սոմարազէտ, Օրացոյցներու պատրաստող, կը վախճանի Խասպիւզ :

1899. — Մահ Տ. Ստեփան Ազարեան Պատրիարքի Հոմէական Հայոց, Ծնած էր 1826 Դեկտեմբեր 19 ին եւ ընտրուած էր 1881 Յունիս 24 ին :

Ապրիլ 20

1816. — Մահ հնգկահայ Սամուէլ Մուրատի, որուն կտակած գումարով Մխիթարեանք հիմնած են Մուրատեան վարժարանը, հիմայ միացած Ռափայէլեան վարժարանին՝ Մուրատ-Ռափայէլեան անուանով :

Ապրիլ 21

1860. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Տ. Գէորգ արքեպիսկոպոս կը հրատարի :

1878. — Օգսէն Խօճասարեան, ծանօթ հրատարակագիր, Օրագիրի եւ յետոյ Նոր Դարի խմբագիր, կը վախճանի Սամաթիոյ մէջ, 45 տարեկան :

1878. — Մահ Քրանսացի հայագէտ Էօթէն Պօսէի, որ ծնած էր 1809 ին :

Ապրիլ 22

1868. — Գրիգոր Ազաթօն, տաղանդաւոր տնտեսագէտ, լեզուագէտ, պաշտօնեայ Օսմ. պետութեան, կը վախճանի Բարիզի մէջ, Թուրքիոյ հանրային շինութեանց նախարար ընտ-

բուհէ քիչ ետքը : Ունի ֆրանսերէն գիտական գրուածներ :
Մասնակցած է Պատրիարքարանի Ժողովներուն : Ծնած էր
1823 Յուլիս 4 ին :

1874. — Յարութիւն Սըվաճեան , երգիծարան , խմբա-
գիր Մեղու ծաղրաթերթին , կը վախճանի 43 տարեկան :

Ապրիլ 23

1858. — Ղարապաղի Շուշի քաղաքին մօտ գտնուող Ա-
մարասու վանքին նորոգութեան պահուն , Ս . Գրիգոր Լուսա-
ւորչի թոռ Ս . Գրիգորին Պարթեւ Հայրապետին գերեզմանը եւ
նշխարները կը գտնուին :

Ապրիլ 24

1871. — Մահ Յարութիւն աղա Խալիպեանի , հիմնադիր
Թէոզոսիոյ Խալիպեան ուսումնարանին :

Ապրիլ 25

1861. — Չափրաստճեան Գէորգ պատուելի , հայկարան ,
բազմարդիւն ուսուցիչ , կը վախճանի Ա.զգ. Հիւանդանոցի մէջ :

1888. — Բեղերսպուրկի եւ Մոսկուայի հայ եկեղեցիներ-
բու հոգաբարձու Սիմէոն Արամէլիք Լազարեանց կը վախճանի :

Ապրիլ 26

1798. — Տէր Յովհան Միրզա վանանդեցի ուսուցիչ կը
կարգուի Իզմիրի նորահաստատ հայ վարժարանին :

1801. — Դաւիթ եպիսկոպոս Ղօրղանեան բռնութեամբ
կաթողիկոս կ'օծուի Էջմիածնայ մէջ :

1874. — Ներսէս եպիսկոպոս վարժապետեան կ . Պոլսոյ
Պատրիարք կ'ընտրուի :

Ապրիլ 27

1879. — Բրոֆէսէօր Ստեփաննոս Նազարեանց , ուսա-
հայ մատենագիր , խմբագիր Հիւսիսափայլ հանդէսի , եւ ա-
րարելէնի ու պարսկերէնի ուսուցիչ Լազարեան Ճեմարանին
մէջ , կը վախճանի Մոսքուա : Ծնած էր 1810ին :

Ապրիլ 29

1888. — Մահ Յովհաննէս Սահփաննոս Յովնանեանցի, հիմնադիր Թիֆլիսի Յովնանեան ազգկանց վարժարանին :

Մայիս 1

1843. — Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութիւնը կը սկսի հրատարակել Բագմավեպ հանդէսը :

1868. — Էջմիածնայ Արարատ կրօնաթերթը կը սկսի հրատարակուիլ :

1872. — Ռուսահայ բանաստեղծ Պետրոս Մատաթեանց (Սէյեազ) կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ : Ծնած էր 1810ին :

Մայիս 2

1860. — Ադրիանուպոլսեցի Սարգիս եպիսկոպոս Պատրիարք կ'ընտրուի Կ. Պոլսոյ :

1869. — Մահ նշանաւոր հայագէտ Վիգթոս Լանկլուայի :

Մայիս 3

1887. — Բերայի Արուեստանոցին բացման հանդէսը տեղի կ'ունենայ :

Մայիս 4

1833. — Բրոֆէսէօր Քերովըէ Պատկանեան կը ծնի Նոր Նախիջևանի մէջ :

1853. — Ադրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարք, որ 30 տարիէ ի վեր քաշուած էր Երուսաղէմ, կը վախճանի 90 տարեկան եւ կը թաղուի Ս. Փրկչի վանքին մէջ : Ունի կրօնական երկասիրութիւններ :

Մայիս 5

1815. — Մոսկուայի Լազարեան Ճեմարանին բացումը տեղի կ'ունենայ :

1892. — Ն. Օծութիւն Տ. Մկրտիչ Ա. Կաթողիկոս կ'ընտրուի Էջմիածնայ մէջ :

Մայիս 7

1715. — Աստուածատուր Արքեպիսկոպոս Կաթողիկոս կ'ընտրուի Էջմիածնայ :

Մայիս 8

1829. — Վէրսայլի մէջ կը մեռնի Յովհաննէս Զօհրապ Մխիթարեան գիտնական վարդապետը՝ որ աշխատած է Աստուածաշունչին՝ հայկական հարազատ թարգմանութեան համաձայն՝ առաջին անգամ տպագրուելուն, եւ աշխատակցած է Հայկազեան բառգրիին, ինչպէս նաեւ հայերենէ լատիներէնի թարգմանած է Ենւսերիտի Ճամանակագրութիւնը, այս կարեւոր գործը ճանչցնելով Եւրոպայի բանասիրական աշխարհին :

1829. — Վիգթօն Լանկլուա, Ֆրանսացի հայագէտ, կը ծնի Տիէրի մէջ :

Մայիս 9

1847. — Կայսերական հրովարտակով կը հաստատուին, Մատթէոս Պատրիարքի օրով, Կ. Պոլսոյ Ազգային Հոգեւոր եւ Գերագոյն ժողովները :

Մայիս 10

1812. — Գարրիէլ Արքեպիսկոպոս Այվազովսքի կը ծնի Թէոդոսիոյ մէջ :

Մայիս 11

1878. — Նշանաւոր հնագէտ Հ. Կզեմէս Սրպիլեան՝ Միարան Վիեննայի Մխիթարեանց՝ կը մեռնի Սեւերեկ, Տիարպէքիբի մօտ :

Մայիս 13

1869. — Մահ Տօզթ. Յովսէփ Թորոսեանի, հիմնադիր Լէմպէրկի Թորոսեան հիմնարկութեան, ուր կը կրթուին 50ի չափ հայազգի մանուկներ :

1898. — Մահ գերման հայագէտ Ֆրիդրիխ Միւլլերի. ծնած էր 1834ին :

1899. — *Զարմայր Մսերեանց*, ռուսահայ խմբագիր, որդի *Մսեր Մսերեանցի*, կը վախճանի *Մոսկուայի մէջ* :

Մայիս 14

1810. — *Նշանաւոր բանասէր Կարապետ վարդապետ Շահնազարեան*, համանուն վարժարանին հիմնադիրը, կը ծնի *Պարսկաստանի Համատան քաղաքին մէջ* :

Մայիս 15

1813. — *Կոստանդնուպոլսեցի Յովհաննէս Պատրիարք*, որ 13 տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարէր, ծերացած, կը հրաժարի Կ. Պոլսոյ պատրիարքական աթոռէն, եւ ինք իրեն յաջորդ կը կարգէ *Աբրահամ Պատրիարքը*, զոր ժողովուրդը կ'ընդունի :

Մայիս 16

1808. — *Մսեր Մագիստրոս Մսերեանց*, ռուսահայ մատենագիր, կը ծնի :

Մայիս 18

1800. — *Կոստանդնուպոլսեցի Յովհաննէս եպիսկոպոս կ'ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ* :

1856. — *Մխիթարեան միաբանութենէն* Հ. Սարգիս Վ. Թէոդորեան, Հ. Գարրիէլ Վ. Այվազովսքի եւ Հ. Ամբրոսիոս Վ. Գալֆայեան կը վերադառնան Հայ. Եկեղեցւոյ գիրկը :

1858. — *Տ. Մատթէոս Արքեպիսկոպոս*, նախկին Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, Էջմիածնայ Կաթողիկոս կ'ընտրուի :

Մայիս 19

1890. — *Մկրտիչ ազա Սանասարեանց*, հիմնադիր Սանասարեան վարժարանին, կը վախճանի Բարիզի մէջ :

Մայիս 20

1799. — *Մնունդ Յովհաննէս եպիսկոպոս Շահխաթունեանի*, որ գրած է Էջմիածնայ եւ չրջակայ զաւառներուն տեղագրութիւնը :

1851. — Վաղամեռ բանաստեղծ Պետրոս Դուրեան կը ծնի Սկիւտարի մէջ :

Մայիս 22

1891. — Գրիգոր Բաղրուպանեան, հունգարահայ երեւելի բժիշկ, կը վախճանի : Ծնած էր 1830ին, Եղիսաբեթուպոլիսի մէջ :

Մայիս 24

1834. — Յարութիւն վարդապետ Ալամդարեան, ուստահայ բանաստեղծ, ուսուցիչ, տեսուչ Ներսէսեան վարժարանի, կը վախճանի Նոր Նախիջեւան : Ծնած էր 1796ին :

1860. — Պատրիարքարանի ժողովը կ'ընդունի Պատրիարքարանի Օրէնքը՝ որ յետոյ բարեփոխուելով, 1863ին կը վաւերանայ Կայս. կառավարութենէն :

1870. — Տեղի կ'ունենայ Բերայի մեծ հրդեհը՝ ուր կ'այրի Բերայի Հայոց Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ կալուածներուն մեծ մասը :

Մայիս 25

1802. — Դանիէլ Կաթողիկոս կ'օծուի Իււշ Քիլիսէի մէջ, Աղթամարայ կարապետ Կաթողիկոսէն. 15 եպիսկոպոսներ, 28 վարդապետներ եւ 28 քահանաներ կը մասնակցին օծման արարողութեան :

Մայիս 26

1886. — Առաքէլ Ալթուն Տիւրբի որ Խաազիւղի հայ թատրոնը հիմնած է 1850ին՝ քանի մը ընկերներով, ու յետոյ Բերայի Արեւելեան թատրոնը, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ : Ծնած էր 1840ին՝ Եգիպտոս :

Մայիս 27

1891. — Յակոբ Պարոնեան, տաղանդաւոր երգիծարանգրագէտ, կը վախճանի Կ. Պոլիս՝ Օրթագիւղ : Ծնած էր 1842ին :

Մայիս 28

1878. — Իզմիրի Արշալոյսին խմբագիր Ղուկաս Պալղա-
զարեան կը վախճանի . 38 տարի իր թերթը յարատեւ կերպով
հրատարակած է :

Մայիս 29

1859. — Մագսուտ ամիրա Սարիմեան , սեղանաւոր , կը
վախճանի Կ. Պոլիս , Գատըզիւղ :

Յունիս 1

1816. — Պէլժ հայագէտ Ֆէլիքս Նեւ կը ծնի Պէլճիզա-
յի մէջ :

1855. — Արծիւ ամսաթերթը կը սկսի հրատարակուիլ
Պոլիս եւ յետոյ կը փոխադրուի Վարագ :

1857. — Տէրոյէնց կը սկսի հրատարակել Երեւակ հանդէ-
սը՝ Կ. Պոլսոյ մէջ :

Յունիս 2

1891. — Մահ նշանաւոր դերասան եւ բանաստեղծ Պեա-
րոս Աղամեանի , որ 1849ին ծնած էր Էնկիւրիի մէջ :

Յունիս 3

1837. — Պերճ Պաօշեանց , առսահայ ծանօթ վիպագիր ,
կը ծնի Երեւանայ մօտ , Աշտարակ գիւղը :

1845. — Քիթապճի Մարգար , Պոլսոյ հայ դրաւաճառնե-
րուն նահապետը ; կը վախճանի : Մնած էր 1799ին :

1854. — Երկրագործութեան դաստիարակութիւն կը հաս-
տատուի Հիւանդանոցի ճեմարանին մէջ , ուսուցչութեամբ Կրի-
նեօնի հողագործական վարժարանէն վկայեալ Յակոբ Ամաս-
եանի :

1877. — Սարգիս Վ. Թէոդորեան, որ գրած է Մուրատեան վարժարանի պատմութիւնը, կը վախճանի Բարիզ եւ կը թաղուի Բէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, Մնած էր 1783ին, Բաղէչի մէջ:

Յունիս 4

1889. — Երեւանի թեմական հոգեւոր դպրոցին յիսնամեայ յորեւեանը անդի կ'ունենայ:

Յունիս 6

1820. — Արմաշու վանքին վերաշինութիւնը կ'աւարտի Գարագոջեան Պօղոս արքեպիսկոպոսի ջանքով:

Յունիս 7

1886. — Նիկողոս Թիւլպէնտճեան, աշխատակից Օրագիրի եւ յետոյ խմբագիր Լրագիրի, կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ, 45 տարեկան:

Յունիս 9

1847. — Նեսէս Ե. Աշտարակեցի Կաթողիկոսը կ'օծուի:

1855. — Կ. Պոլսոյ մէջ կը մեռնի Յիզիքա Պօղոս Պատուելի, ընագէտ եւ ընազանցագէտ. իր ժամանակին փիլիսոփայի համբաւ ունեցած է: Մնած էր 1788ին, Գըրգաղաճի մէջ:

Յունիս 10

1858. — Մետրովպ Թաղեաղեան, հեղինակ եւ խմբագիր, կը մեռնի Պարսկաստանի Շիրազ քաղաքը: Մնած էր 1803ին:

Յունիս 11

1733. — Մահ Յովհաննէս եպիսկոպոս Երուսաղէմացիի (Հաննա վարդապետ), ժամանակագիր եւ նկարիչ, Գրած է իր ժամանակին անցքերը եւ նկարած է կրօնական պատկերներ:

1846. — Մուրատեան վարժարանը Բատուայէն կը փոխադրուի Բարիզ:

1856. — Մահատեղի ձանիկ ամիրա Փափազեան, սեղանաւորներու արհեստագետ, 80 տարեկան կը վախճանի եւ կը թաղուի Կ. Պոլիս Օրթոգրիւղի մէջ :

Յունիս 13

1705. — Մահ նահապետ Եղեոսացի Կաթողիկոսին՝ որ 1693ին ընտրուած էր :

Յունիս 14

1791. — Ռափայէլեան վարժարանի հիմնադիրը, Եղուարդ Ռափայէլ Ղարամեան, կը վախճանի առաջատանաւի մը մէջ, Հնդկաստանէն Լոնտոն եկած ատեն : Ծնած էր նոր Զուլա : 1734 ին :

Յունիս 17

1847. — Եւրոպա հանդէսին առաջին թիւը կը սկսի հրատարակուիլ Վիեննայի Մխիթարեանց ձեռքով :

1869. — Բացում թիֆլիսի Ս. Գայիանեանց աղջկանց վարժարանին :

Յունիս 18

1858. — Մատթէոս Պատրիարք Կաթողիկոս կ'ընտրուի :

1881. — Մալէզեան Յովսէփ Պատուելի, հայկարան, ծանօթ ուսուցիչ, կը վախճանի 80 տարեկան :

Յունիս 19

1847. — Հէնրի Գէլլէր, գերման հայագէտ, կը ծնի Պէրլինի մէջ :

1848. — Հ. Հիւպլման, գերման հայագէտ, կը ծնի Բրուսիոյ մէջ :

1858. — Հովեան Նիկողոս աղա, երկար տարիներ Սասգիւղի Ներսէսեան վարժարանին հոգարարձու, կը մեռնի 62 տարեկան եւ կը թաղուի Սասգիւղ :

Յունիս 20

1833. — Մահ Հ. Ղուկաս Ինճիճեան վարդապետի, աշխարհագիր, հնախօս եւ քերթող, միարան Վենետիկի Մխիթարեան վարժարանի տնօրէնի :

Թարեանց : Ունի բազմաթիւ երկասիրութիւններ : Ծնած էր 1758ին :

1840. — Երկրաչարժ Մասիս լերան շրջակաները , որու միջոցին Մասիսի կողերէն վիժած « բլրահասակ կարմրագոյն վէժ » մը գահավիժելով , կը կորզէ իր հիմունքէն Ս. Յակոբայ վանքը՝ որ կը թաւալի Ակոռի գիւղին վրայ եւ հիմնայատակ կը կործանէ զայն :

Յունիս 21

1817. — Միրզայեան Մանուկ պէյ կը վախճանի :

Յունիս 22

1888. — Յովհաննէս Տէրոյէնց Պատուելին , կրօնագէտ , լեզուագէտ , բազմաթիւ երկասիրութեանց հեղինակ , խմբագիր , կը վախճանի Սկիւտար , ուր կը թաղուի : Ծնած էր 1800ին :

Յունիս 23

1876. — Պուքրէշի ազգային հաստատութեանց բարերար կարապետ Անոյշեան կը վախճանի :

Յունիս 24

1858. — Սէրվէրեան Յովհաննէս ամիրա , արքունի ճարտարապետ , ուսումնասէր եւ բարեգործ , կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ , 72 տարեկան : Ծինած է Գուգկուհուքի եկեղեցին ու դպրոցը , եւ հոգացած Սկիւտարի ձեմարանին շինութեան ծախքին մեծ մասը :

Յունիս 27

1865. — Բարիզի նորահաստատ առժամեայ մատուոին մէջ առաջին պատարագը կը մատուցուի Տ. Յովհաննէս Հիւնքեարպէյէնեանի կողմէ :

Յունիս 30

1873. — Յովհաննէս եպիսկոպոս Սեթեան , որ ձեմարանի վէճերուն միջոցին Էսկիստիսի ջերմ կուսակիցը եղած

է, 1858ին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական Տեղապահ, քանիցս անգամ Հոգեւոր եւ Կրօնական Ժողովներու, կը վախճանի՝ եւ կը թաղուի Գուզկունճուքի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ:

Յուլիս 1

1844. — Աստուածատուր Պատրիարք Կ. Պոլսոյ կը հրաժարի, եւ իրեն յաջորդ կ'ընտրուի Մատթէոս Պատրիարք:

1849. — Ուսումնասէր լրագիրը կը սկսի հրատարակուիլ Սինկափուրի մէջ (Հնդկաստան):

Յուլիս 4

1832. — Մահ Սէն-Մարթէն ֆրանսացի հայազէտին, որ ծնած էր 1791ին:

1847. — Յակօր Չէլէպի Տիւզեան, արքունի ոսկերչապետ, ապա Փողերանոցի տեսուչ, կը վախճանի: Իր յորդորանքով եւ ձեռնառութեամբ հրատարակուած է Եւրոպա հանդէսը: Ծնած էր 1793 Յունուար 3ին:

Յուլիս 5

1781. — Ծնունդ Միւհէնտիս Գէորգի, չափազէտ ու տամարագէտ, որ Ազրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարքի օրով, դարուս սկիզբները, Յունաց Պատրիարքարանին տամարագէտներուն հետ յաջողած է համաձայնութիւն գոյացնել եւ վերջ տալ Մոսկուայի անպատեհութեանց:

1846. — Տէրոյէնցի եւ Մկրտիչ Աղաթօնի խմբադրած շարաթաթերթը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ:

1889. — Սրբուհի Մայրապետ Գալֆայեան, որ 1865ին հիմնած է Խասդիւղի Որբանոցը, կը վախճանի: Ծնած էր 1822ին, Կ. Պոլիս, Գարթալ գիւղը:

Յուլիս 6

1820. — Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, Մխիթարեան բազմարդիւն միաբան, պատմագէտ, բանասէր, բանաստեղծ, մատենագիր, կը ծնի Կ. Պոլսոյ մէջ:

1881. — Կովկասի Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը կը հիմնուի Թիֆլիզ:

Յուլիս 8

1756. — Մահ գերման հայագէտ Յովհան Շրէօտերի: Ծնած էր 1680ին:

Յուլիս 10

1711. — Տաղերգու Աւետիք Պատրիարք կը վախճանի Բարիզի մէջ, եւ կը թաղուի Սէն-Սիւլբիս եկեղեցւոյ դամբարանին մէջ: Ծնած էր Երզնկայ, 1657 ին:

Յուլիս 15

1860. — Մ. Գ. Տէյրմէնճեան կը սկսի Պոլսոյ մէջ հրատարակել Արեւելեան Դար երկշարաթաթերթը:

Յուլիս 16

1835. — Եփրեմ Կաթողիկոս, հրատարեալ, կը վախճանի Էջմիածնայ մէջ:

1887. — Մահ եւրոպացի արեւելագէտ Յովհաննէս Հանուչի, որ հրատարակած է ուսումնասիրութիւն մը Լեհահայոց լեզուին վրայ:

Յուլիս 17

1817. — Ծնունդ նշանաւոր հայ նկարիչ Յովհաննէս Այվազովսքիի:

1841. — Մեծ հրդեհ Իզմիրի մէջ, ուր կ'այրին Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին եւ ազգային վարժարանը:

1884. — Մահ Տիկին Նազըր վահանի, գործօն խնամակալուհի Օրթագիւղի Հորիսիմնանց վարժարանին և մայր՝ հայ գրագիտուհի Տիկին Սրբուհի Տիւսարի :

Յուլիս 18

1764. — Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս Նալեան, որ 20 տարի պատրիարքութիւն ըրած է Կ. Պոլսոյ մէջ, կը վախճանի և կը թաղուի Բանկալթիի գերեզմանատունը : Ունի կրօնական երկասիրութիւններ :

Յուլիս 20

1856. — Խաչատուր Պարտիզպանեան, ծանօթ ուսուցիչ, լեզուագէտ, չափագէտ, կը վախճանի Կ. Պոլիս : Ծնած էր 1809 Նոյեմբեր 24ին :

Յուլիս 21

1891. — Քրիստոստուր Ղազարոսեան, հիմնադիր և երկար տարիներ անձնուէր ուսուցիչ Ղալաթիոյ կիրակնօրեայ վարժարանին, հոգաբարձու Ազգ. Հիւանդանոցի, անդամ Պատրիարքարանի Ժողովներու, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ :

Յուլիս 24

1842. — Տատեան Յովհաննէս պէյի խնդիրքով, Երջանկայիշատակ Սուլթան Ապտ-Իւլ-Մէճիտ Կայսրը կը բարեհաճի հրամայել որ օրական 15 օխա միսի պետական պարէն յատկանայ Ազգ. Հիւանդանոցին :

Յուլիս 26

1780. — Երեւանցի Սիմէօն կաթողիկոս, նորոգիչ Տօնացոյցին և մասենագիր, կը վախճանի. ընտրուած էր 1763 ին :

1817. — Կոստանդնուպոլսեցի Յովհաննէս Պատրիարք կը վախճանի Սկիւտար :

1882. — Հ. Արսէն Սիւքրեան, երիտասարդ վարդապետ

ար, միաբան Վենետիկի Մխիթարեանց, հմուտ հայկորան, շիշուազէտ, պատմագէտ, կը վախճանի :

Յուլիս 29

1846. — Պետրոս ամիրա Նուսուֆ, սեղանաւոր եւ Եգիպտոսի փոխարքային թրիէստէի գործակալ, բարերար եւ մեկենաս, կը մեռնի Կօրիձայի մէջ եւ կը թաղուի Իզմիր, ուր ծնած էր 1780ին :

Յուլիս 30

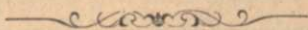
1844. — Ասորոց Եզիա Կաթողիկոսը կը պատարագէ Բերայի Հայոց եկեղեցիին մէջ՝ հայ եկեղեցական արարողութեամբ, եւ Մատթէոս Պատրիարք այդ եկեղեցւոյն կից մատուր կը յատկացնէ Ասորոց, որոնք այն ատեն եկեղեցի չունէին զեռ Կ. Պոլսոյ մէջ :

Յուլիս 31

1801. — Ծնունդ գերման հայագէտ Բէզէրմանի, որ մեռած է 1876ին :

1850. — Մահ Կ. Պոլսոյ հրաժարեալ Կարապետ Պատրիարքի, որ թաղուած է Սկիւտար :

1869. — Իգնատիոս եպիսկոպոս կ'ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ եւ քանի մը օր ետքը կը վախճանի :

Օգոստոս 1

1812. — Դիտակ Բիւզանդեան կը սկսի հրատարակուիլ ձեռամբ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան :

1864. — Արմաշու Միաբանութիւնը կը սկսի հրատարակել Յոյս հանդէսը :

Օգոստոս 2

1873. — Մսեր Մազիսարոս Մսերեանց, հմուտ աստուածաբան՝ որ 25 տարի կրօնագիտութիւն դասախօսած է Լազարեան Ճեմարանի մէջ, հեղինակած է շատ մը կարեւոր երկեր, եւ խմբագրած Ճոսաֆայ հանդէսը, կը մեռնի Մոսքուայի մէջ : Ծնած էր 1808ին՝ Իզմիր :

1887. — Հրդեհ Սկիւտարի մէջ, ուր կ'այրին Ս. Կարապետ եկեղեցին եւ Ճեմարանը :

Օգոստոս 5

1760. — Մուրատեան վարժարանի հիմնադիր Սամուէլ Մուրատ կը ծնի Եւդոկիոյ մէջ :

1825. — Արմաշու վանքին վանահայր եւ նորոգիչ Պօղոս արքեպիսկոպոս Գարագոջեան կը վախճանի :

Օգոստոս 7

1890. — Ղալաթիոյ Ազգ. Մատենադարանին հիմնադիր Յակոբ Արշակ կը վախճանի :

1893. — Տիգրան Կիւմիւշկէբասն, գործօն հոգաբարձու Ազգ. Հիւանդանոցին, կը վախճանի Բարիզի մէջ :

Օգոստոս 10

1840. — Ղուկաս Պալղազարեան կը սկսի հրատարակել Իզմիրի Արշալոյս լրագիրը :

1860. — Զարմայր Մսերեանց Մոսքուայի մէջ կը սկսի հրատարակել Համբաւաբեր անուն երկշաբաթաթերթը :

Օգոստոս 13

1771. — Ներսէս Ե. Աշտարակեցի Կաթողիկոսը կը ծնի Երեւանայ մօտ, Աշտարակ գիւղին մէջ : Մեռած է 1857ին :

1819. — Ծնունդ ուստահայ կրօնագէտ Պետրոս Շանշեանցի, որ մեռած է 1889ին :

Օգոստոս 11

1834. — Մուրատեան վարժարանը կը հիմնուի Բատուա-
յի մէջ, ուրկէ Բարիզ փոխադրուեցաւ 1846ին :

1864. — Եսայի վարդապետ Կարապետեան կ'ընարուի Ե-
րուսաղէմի Պատրիարք : Այդ օթոսը չորս տարիէ ի վեր թա-
փուր մնացած էր «ներսէն զուրսէն» ի վէճերուն հետեւան-
քով :

1878. — Սիմօն Միքայէլեան, քանակագէտ, ուսուցիչ
եւ հեղինակ, կը վախճանի 52 տարեկան :

1887. — Գրիգոր Օտեան կը վախճանի Բարիզի մէջ :
Ծնած էր 1834 Հոկտեմբեր 14ին :

1898. — Գալուստ Կոստանդեան, Իզմիրցի հայ գիտու-
նը, կը վախճանի Իզմիրի մէջ :

Օգոստոս 15

1899. — Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Ալէաթճեան, կը
վախճանի Սկիւտար : Ծնած էր 1840 ին :

Օգոստոս 18

1826. — Մեծ հրդեհ կ. Պոլսոյ մէջ, ուր այրեցաւ Գում
Փափուի մայր եկեղեցին եւ Ազգ. Պատրիարքարանը : Այս հրդ-
դեհէն այրեցան Պատրիարքարանի հին արձանագրութիւնները
եւ ուրիշ հին ու թանկագին ձեռագիրներ :

1888. — Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցի նոր շէնքին
հիմնարկէքը տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր կերպով :

Օգոստոս 19

1851. — Միքայէլ Արքեպիսկոպոս Սալլանթեան, երբեմն
միաբան Անտոնեան միաբանութեան, տեսուչ Մոսքուայի Լա-
զարեան Ճեմարանին, աստուածաբանութեան ուսուցիչ եւ տա-
ղանդաւոր հեղինակ, կը վախճանի :

Օգոստոս 20

1898. — Դրեանց, Հայոց առաջին կատակերգակ զերասանը, կը վախճանի Կովկասի մէջ: Ծնած էր Կ. Պոլիս, 1840ին:

Օգոստոս 21

1898. — Ն. Կ. Վեհափառութիւն ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ Բ. ի բարձրագոյն Իրատէով, Ազգ. Հիւանդանոցի միտի պարէնը օրական 51 օխայէ կը բարձրանայ 150 օխայի եւ հացի պարէնն ալ 340 օխայէն 600 օխայի:

Օգոստոս 22

1865. — Մահ Մամթէոս Բ. Կաթողիկոսի, աստուածաբան եւ մատենագիր, որ ծնած էր 1802ին Կ. Պոլսոյ մէջ, Բարեկարգեց Էջմիածնայ մատենադարանը:

1880. — Մահ Ֆրանսացի նշանաւոր հայագէտ Պլոսէի, որ բազմաթիւ ֆրանսերէն գրուածներ ունի հայ լեզուի եւ հրնախօսութեան վրայ: Ծնած էր 1802 Յունուար 24ին:

Օգոստոս 23

1830. — Ֆրանսացի նշանաւոր հայագէտ Լը Վայեան առ Յլօրիվալ՝ հայ լեզուի ուսուցիչ կը կարգուի Բարիզի Արեւելեան Լեզուներու վարժարանին:

Օգոստոս 24

1862. — Մահ Յովսէփ Էֆէնտիեանցի, որ 60,000 բուսլի կտակած է Թիֆլիսի Ներսէսեան վարժարանին:

Օգոստոս 25

1860. — Առաջին Կրօնական Ժողովը եւ առաջին Բաղաքական Ժողովը կ'ընտրուին Պատրիարքարանի մէջ:

Օգոստոս 26

1836. — Կ. Պոլսոյ ամիրաներէն ոմանք հաւաքուելով Պատրիարքարան, ժողով կը գումարեն Ստեփաննոս «Աղաւնի»:

Պատրիարքի նախագահութեամբ եւ կ'որոշեն հիմնել Ակրատարի ճեմարանը :

Օգոստոս 27

1717. — Վենետիկի Մերակոյտը Մխիթարեան Միաբանութեան կը նուիրէ Վենետիկի Ս. Ղազար կղզին :

Օգոստոս 29

1865. — Կարապետ վարդապետ Շահնազարեան , պատմագէտ հեղինակ եւ հրատարակիչ , կը վախճանի Սասգիւղ (Կ. Պոլիս) , եւ կը թաղուի գիւղին գերեզմանատունը :

1865. — Մաղաքեան Տ. Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոս , առաջնորդ Նիկոմիդիոյ եւ վանահայր Արմաշու վանքին՝ ուր տպարան հաստատած է , 1861էն 1863 Պատրիարքական Տեղապահ , կը վախճանի Պարտիզակի մէջ : Ծնած էր 1801ին :

1885. — Մահ երուսաղէտի Պատրիարք Եսայի Արքեպիսկոպոսի , որուն յաջորդած է Տ. Թարութիւն Պատրիարք Վահագեան :

Օգոստոս 31

1812. — Մահատի Առաքէլ Տատեան բարեգործ ամիրան , առաջին վառօդապետ , կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ : Ծնած էր 1753 Դեկտեմբեր 20 ին :

Սեպտեմբեր 1

1861. — Գարրիէլ Թ. Երանեան եւ Նիկողոս Ս. Թաշեան ծանօթ երաժիշտները կը սկսին հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Քնար երաժշտական երկչաբաթաթերթը :

1886. — Ղալաթիոյ Կեղրոնական վարժարանին գասախօսութիւնները կը սկսին :

Սեպտեմբեր 2

1837. — Բացում Երեւանայ Հայոց Հոգեւոր Թեմական դպրոցին :

Սեպտեմբեր 4

1831. — Կարապետ Պատրիարք Կ. Պոլսոյ կը հրատարի եւ իրեն կը յաջորդէ Ստեփաննոս « Աղանի » Պատրիարք :

1869. — Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս Խրիմեան , այժմ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց , Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի :

Սեպտեմբեր 5

1855. — Ռուսահայ պատմագէտ եւ բանասէր , պետական խորհրդական Կարապետ Եզեանց կը ծնի :

Սեպտեմբեր 7

1857. — Արմենակ Հայկունի կը սկսի հրատարակել Թատերական շաբաթաթերթ մը Կ. Պոլսոյ մէջ :

1891. — Յակոբ փաշա , ելմագէտ , նախարար Կոյս. Անճնական Գանձուն , կը վախճանի 60 տարեկան :

Սեպտեմբեր 8

1860. — Անտօն Ճէվահիրճեան կը սկսի հրատարակել , Կ. Պոլսոյ մէջ , Սեր երկշաբաթաթերթը :

Սեպտեմբեր 9

1872. — Կ. Պոլսոյ նախկին Պատրիարք Պօղոս Արքեպիսկոպոս Թաքթաքեան կը վախճանի Իզմիրի մէջ 78 տարեկան :

1885. — Նիկողոս Թաշճեան , երաժշտագէտ , կը վախճանի :

Սեպտեմբեր 10

1898. — Մահ Բրոֆէսոր Անդրէաս Արծրունիի , ռուսահայ գիտուն , որ հանքաբանութիւն դասախօսած է գերման համալսարաններու մէջ եւ ունի 50է աւելի գիտական աշխատատիրութիւններ , գլխաւորաբար գերմաներէն : Ծնած էր 1847 Նոյեմբեր 15ին , Մոսկուայի մէջ :

Սեպտեմբեր 11

1836. — Բացում վենետիկի Ռափայէլեան վարժարանին :

1848. — Մահ վենետիկի Մխիթարեան միաբան Հ. Եղիաթովմաճանի, հայկաբան, հելլէնագէտ եւ թարգմանիչ: Մնած էր 1777ին :

Սեպտեմբեր 13

1838. — Հանդիսաւոր բացում Սկիւտարի ձեմարանին, որ հիմնուած է նախաձեռնութեամբ Կարապետ Պալեան եւ Աէրվէրեան Յովհաննէս ճարտարագետ ամիրաներուն :

Սեպտեմբեր 15

1840. — Կ. Պոլսոյ Յակօբոս Պատրիարքը կը հրատարի եւ Ստեփաննոս « Աղաւնի » վերստին Պատրիարք կ'ընտրուի :

1855. — Յարութիւն Սըվաճեան կը սկսի հրատարակել Մեղուն, որ Հայոց առաջին պատկերազարդ ծաղրաթերթը եղած եւ մեծ յաջողութիւն գտած է :

Սեպտեմբեր 16

1715. — Յովհաննէս Կոլոտ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի: Երուսաղէմի Պատրիարք Գրիգոր Շղթայակիրի հետ աշխատած է Երուսաղէմի վանքին պարտքը վճարելու. պաշտօնավարած է քառօրոց զարէ աւելի, վախճանելով 1741ին :

1822. — Տօքթոր Յովսէփ Շիշմանեան (Մերենց) կը ծնի Կ. Պոլսոյ մէջ :

Սեպտեմբեր 17

1858. — Տօքթոր Անդրէաս Փոփովիչ, հմուտ բժիշկ, հեղինակ առողջապահութեան վրայ հրատարակուած խնամուած աշխատասիրութեան մը, կը վախճանի Սասգիւղ: Մնած էր Սուչօվա, 1803ին :

1866. — Տ. Գէորգ Արքեպիսկոպոս, նախկին Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, կ'ընտրուի Կաթողիկոս էջմիածնայ մէջ :

Սեպտեմբեր 18

1889. — Բացում Արմաշու Դպրեվանքին :

Սեպտեմբեր 19

1841. — Ստեփաննոս «Աղաւնի», որ երկրորդ անգամ
Կ. Պոլսոյ Պատրիարք եղած էր, կը հրատարի եւ իրեն կը յա-
ջորդէ Աստուածատուր Պատրիարք :

Սեպտեմբեր 20

1893. — Էստեան եղբայրներուն Բերայի մէջ կառուցած
վարժարանին հիմնարկէքը կը կատարուի կրօնական հանդէսով :

Սեպտեմբեր 26

1893. — Ն. Օծութիւն Տ. Մկրտիչ Ա. Կաթողիկոս կ'օծ-
ուի Էջմիածնայ մէջ :

Սեպտեմբեր 27

1888. — Արմաշու վանքին վարժարանը, հիւրանոցը եւ
ուրիշ շինութիւններ կ'այրին :

Սեպտեմբեր 29

1888. — Ամենապատիւ Տ. Խորէն Արքեպիսկոպոս Աշըգ-
եան Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի :

Սեպտեմբեր 30

1889. — Յովհաննէս քահանայ Մավեսն Արմաշեցի, հայ-
կաբան, արդիւնաւոր ուսուցիչ, կը վախճանի Արմաշի մէջ Է
Թողած է քանի մը երկատիրութիւններ, մեծ մասը ձեռագիր Է
Մնած էր 1813ին :

Հոկտեմբեր 1

1846. — Վերաբացում Սկիւտարի ձեմարանին, որ փա-
կուած էր 1841ին :

1848. — Մատթէոս Պատրիարք կը հրատարի Կ. Պոլսոյ
Պատրիարքական ակնոսէն :

1881. — Բացում էրզրումի Սանասարեան վարժարանին :

Հոկտեմբեր 2

1729. — Ունեցի Կարապետ Կաթողիկոս կը վախճանի :

1827. — Էջմիածին կ'անցնի Պարսիկներէն Ռուսաց իշխանութեան տակ :

1897. — Մահ Տոքթ. Սէրվիլէնի , որ երկար ատեն ազգեցիկ ձայն ունեցած է Պատրիարքարանի ժողովներուն մէջ : Ունի բժշկական աշխատասիրութիւններ : Մնած էր 1815ին , Կ. Պոլսոյ մէջ :

Հոկտեմբեր 3

1841. — Փակում Սկիւտարի ձեմարանին :

Հոկտեմբեր 5

1868. — Մահ Տոքթ. Բարունակ պէյ Ֆէրուհիւանի , բըժիշկ , գրագէտ , անդամ եւ քանիցս ատենապետ Պատրիարքարանի ժողովներուն : Իր ժամանակին զարգացած Հայերէն մէկը եղած է Կ. Պոլսոյ մէջ :

Հոկտեմբեր 6

1838. — Վիեննայի Միսիթարեանց վանքին հիմնարկութիւնը տեղի կ'ունենայ :

Հոկտեմբեր 7

1848. — Յակոբ Արքեպիսկոպոս , առաջնորդ Եւզոկիոյ , կը վերընարուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ :

1858. — Յակոբ Պատրիարք , տասը տարուան պաշտօնավարութենէ ետքը , ծերութեան պատճառաւ կը հրաժարի , եւ Պրուսայի առաջնորդ Գէորգ Արքեպիսկոպոս Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընարուի :

Հոկտեմբեր 8

1830. — Եփրեմ Կաթողիկոս Զորագեղցի , որ 1809ին ընտրուած էր եւ յաջորդած Դանիէլի , վերջնապէս կը հրաժարի :

Հոկտեմբեր 9

1808. — Դանիէլ Կաթողիկոս կը վախճանի էջմիածնայ մէջ :

1873. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս Խրիմեան, հիմայ Կաթողիկոս ամենայն Հայոց, վերջնապէս կը հրաժարի իր Պատրիարքական պաշտօնէն :

Հոկտեմբեր 10

1725. — Աստուածատուր Կաթողիկոս կը վախճանի Օշական գիւղին մէջ, լուսնին խաւարումը գիտած պահուն տանիքէ մը վար իյնալով : Ընտրուած էր 1715ին :

Հոկտեմբեր 12

1858. — Բացում Խալիպեան ուսումնարանին՝ Թէոդոսիոյ մէջ (Խրիմ), հայազգի վաճառական Պ. Յարութիւն Խալիպեանի նպաստով :

Հոկտեմբեր 13

1862. — Գարրիէլ Երանեան, հմուտ երաժիշտ, որ Նիկոզոս Թաշեանի հետ հրատարակած է Քնար երաժշտական հանդէսը, կը վախճանի 35 տարեկան :

Հոկտեմբեր 14

1865. — Մահ Յակոբ Կրճիկեանի որ ծնած էր 1806ին : 1847ին ընտրուած էր Լօղօժեք (քարտուղար Գերագոյն ժողովի). քաղաքագէտ, լեզուագէտ՝ իր ժամանակին կարեւոր գէմքերէն մէկը եղած է :

Հոկտեմբեր 15

1863. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի Իզմիրի առաջնորդ Թաղթագեան Պօղոս Արքեպիսկոպոս :

Հոկտեմբեր 16

1794. — Հայերէն առաջին թերթը, Ազդարար, կը սկսի

հրատարակուի Մասրասի մէջ, խմբագրութեամբ Տ. Յարութիւն Շմաւոնեան Շիրագեցի Աւագ քահանային, որ 1789ին տպարան մը հաստատած էր հոն:

1874. — Էջմիածնայ նորաշէն ճեմարանը մէջէն կը բռնկի եւ շէնքը մասամբ կ'այրի:

Հոկտեմբեր 17

1884. — Յովհաննէս Չամիչ, անտեսողէա եւ ելմտագէտ, որ Թուրքիոյ Հանրային Շինութեանց նախարար եղած է, կը վախճանի:

Հոկտեմբեր 20

1886. — Ճանիկ Նազըճեան, երիտասարդ բանաստեղծ, որ գրած է Ֆրանսերէն քերթուածներ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ 27 տարեկան:

Հոկտեմբեր 21

1827. — Ծնունդ գերման հմուտ հայագէտ Բ. Տըլակառտի:

1882. — Մահ Տոքթ. Յ. Քեաթիպեանի, բարեգործ եւ հմուտ բժիշկ վկայեալ Բարիզէ: Երկար տարիներ առաջնակարգ զիրք ունեցած է Պոլսոյ բժշկական դասուն մէջ:

Հոկտեմբեր 22

1853. — Գերագոյն ժողովը կ'ընտրէ առաջին Ուսումնական Խորհուրդը, որուն անդամակցած են Օտեան, Ռուսինեան, Նիկողոս Պալեան, Խաչատուր Պարտիզպանեան, եւ այլն:

Հոկտեմբեր 24

1801. — Մահ Յովհաննէս Լազարեանցի, որ շինած է Բեգբուզուրկի մէջ երկու հայ եկեղեցիներ եւ կտակած է երկու հարիւր հազար բուպլի՝ Մոսկուայի մէջ ճեմարան մը հիմնելու համար:

1862. — Գրիգոր Օտեանի հայրը, Օտեան Պօզոս աղա, որ 75,000 դրուշ կտակած է Գարակէօմբիւկի եկեղեցւոյն, ուսումնասէր եւ բարեգործ մարդ, կը վախճանի 70 տարեկան:

Հոկտեմբեր 25

1866. — Արմենակ Հայկունի, ծանօթ հեղինակ եւ խումբագիր, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ :

Հոկտեմբեր 26

1861. — Տ. Սարգիս Արքեպիսկոպոս կը հրատարի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութենէն :

1884. — Մահ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեանի, որ ծնած էր 1837ին :

Հոկտեմբեր 27

1823. — Ագրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարք Կ. Պոլսոյ կը հրատարի :

Հոկտեմբեր 30

1840. — Խաչատուր Ոսկանեան կը սկսի հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Ազդարար Բիւզանդեանը :

1875. — Յակոբ Պալեան, ճարտարապետ, արուեստագէտ եւ մեկենաս հայ թատրոնին, կը վախճանի Բարիզի մէջ :

Հոկտեմբեր 31

1880. — Տօքթ. Ներսէս Մեղպուրեան, նախ ուսուցիչ՝ յետոյ բժիշկ, կը վախճանի 40 տարեկան : Գրած է քերթուածներ :

1892. — Վենետիկի Միաբաններէն Հ. Աբրահամ Վ. Ճարեան, որ բազմաթիւ գործեր թարգմանած է զբարբարի, կը վախճանի Վենետիկ՝ 74 տարեկան :

Նոյեմբեր 1

1869. — Եփրատ լրագիրը, որուն աշխատակցած է Յակոբ Պարոնեան, կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ :

Նոյեմբեր 3

1847. — Կայսերական Իրատէով Հայ-Բողոքականները կը ճանչցուն իրր անջատ հասարակութիւն :

1862. — Մինէճի Անդրանիկ ազա, Սամաթիոյ Սահակեան եւ Նունեսն վարժարաններուն անխոնջ հոգաբարձուն, որուն ջանքով ի լոյս ելած է Բուրասան Ս. Սահակեան հանդէսը, կը վախճանի 58 տարեկան :

Նոյեմբեր 4

1704. — Մահ Անդրէաս Ակոլութ նշանաւոր արեւելագէտին, որ հայ լեզուն ուսումնասիրող առաջին գերմանացին եղած է :

1892. — Տ. Խորէն Արքեպիսկոպոս Նար-Պէյ, լեզուագէտ, բանաստեղծ եւ մատենագիր, կը վախճանի :

Նոյեմբեր 6

1862. — Կ. Պոլսոյ նախկին Պատրիարք Յակոբ Արքեպիսկոպոս, որ ուխտի գացած էր Երուսաղէմ, հոն կը վախճանի 82 տարեկան :

1896. — Ամենապատիւ Տ. Մաղաքիա Արքեպիսկոպոս Օրմանեան Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընարուի :

1897. — Մահ Փորթուզալ Միքայէլ փաշայի, Կայս. Անձնական Գանձուն նախարար, հմուտ ելմտագէտ, անտեսագէտ եւ բանասէր :

Նոյեմբեր 8

1877. — Մարիամեան-Յովնանեան ազնկանց վարժարանը կը բացուի Թիֆլիս, Յովնանէս Յովնանեանի ծախքով :

Նոյեմբեր 11

1734. — Արրահամ Բ. Կաթողիկոս Սոչաբեցի, որ նորոգած է էջմիածնայ վանքը, կը վախճանի:

1880. — Տիկին Կատարինէ Լազարեանց որ 70,000 ռուպլի նուիրած է Լազարեան ճեմարանին եւ Բեղերսպուրկի ու Մոսկուայի հայ եկեղեցիներուն, կը վախճանի Բեղերսպուրկի մէջ: Ծնած էր 1809ին:

Նոյեմբեր 12

1854. — Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութենէն Հ. Յարութիւն Աւգերեան, լեզուագէտ, կը վախճանի: Ծնած էր 1774 ին:

Նոյեմբեր 13

1842. — Քանընթեք կսկումներու ժողովը կը հրատարկէր ջնապէս եւ Ամիրաներու ձեռքը կ'անցնի նորէն Պատրիարքարանի վարչութիւնը:

Նոյեմբեր 14

1779. — Հինադրութիւն նոր Նախիջեւանի՝ Ղրիմէն գաղթող Հայերու ձեռքով:

1809. — Խաչատուր Պարտիզականեան, բազմաբղիւն ուսուցիչ, կը ծնի Կ. Պոլիս, Սկիւտարի մէջ:

Նոյեմբեր 15

1775. — Զմիւռնիոյ Մետրոպեան վարժարանը կը հաստատուի:

1851. — Մխիթարեան Միաբաններէն Հ. Մինաս Վ. Բժըշկեան, որ ունի պատմական եւ լեզուագիտական աշխատութիւններ, կը վախճանի: Ծնած էր 1777ին:

1866. — Արքունի ճարտարապետ Կարապետ ամիրա Պալեան, Հիւանդանոցի բարերար, որ նշանաւոր հանդիսացած է ազգին մատուցած իր ծառայութիւններով եւ իր բարեգործ կեանքով, կը վախճանի:

1881. — Կովկասի Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը կը հիմնուի :

1883. — Յովսէփ Իզմիրեանց , որ հաստատած է Սահակ-Մեսրոպեան մրցանակը , եւ նշանաւոր եղած է իր բարեգործ կեանքով , կը վախճանի :

Նոյեմբեր 17

1850. — Մահ Աղեքսանդր Ռափայէլ Ղարամբեանի , հընդ-կահայ վաճառական , որ զաւակն էր Ռափայէլեան վարժարանի հիմնադրին :

1861. — Մահ ռուսահայ հրատարակիչ Գէորգ Ախվէր-տեանցի :

1892. — Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանց , գործու-նեայ եկեղեցական եւ իսկատիպ գրագէտ , կը վախճանի Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ՝ 52 տարեկան :

Նոյեմբեր 18

1823. — Մահ Վենետիկի Մխիթարեան Մխարանութեան անդամ , հնախօս եւ լեզուագէտ Հ. Միքայէլ Վ. Չամչեանի , որ ծնած էր 1738ին :

1891. — Մահ հայ փորագրիչ եւ տպագրիչ , ճարտար ա-րուեստագէտ Յովհաննէս Միւհէնտիսեանի : Ծնած էր 1810 Փետրուար 21ին :

Նոյեմբեր 19

1847. — Կ. Պոլիս , Օրթաքէոյի մէջ կը հաստատուի Վեր-ձանութեան Թանգարանը , որուն նպատակն էր ընթերցանու-թիւնը տարածել ժողովրդին մէջ :

1863. — Տատեան Պօղոս պէյ , արքունի վասօղապետ , բարերար Ազգ. Հիւանդանոցի , կը մեռնի Բարիզի մէջ եւ Պո-լիս բերուելով կը թաղուի Գուժ Գարուի Մայր եկեղեցւոյն գաւիթը :

Նոյեմբեր 20

1821. — Թիֆլիսի մէջ կը հիմնուի Ներսէսեան վարժա-

րանը , որ այսօր հնագոյնն է երկրորդական կրթութիւն տուող հայ վարժարաններուն մէջ :

Նոյեմբեր 22

1714 . — Մահ Աղեքսանդր Զուղայեցի Կաթողիկոսին , որ ընտրուած էր 1706ին :

1827 . — Մնունդ Մխիթարեան միաբան Հ. Գարեգին Վ. Զարպճանէլեանի , որ ուսումնասիրութիւններ հրատարակած է հին հայ գրականութեան վրայ :

Նոյեմբեր 23

1735 . — Լազարեան ճեմարանի հիմնադիր Յովնանէս Լազարեանց կը ծնի Զուղայի մէջ :

1890 . — Աղաթօն Մկրտիչ , լեզուագէտ , խմբագիր , Պատրիարքարանի գործօն ժողովական , կը վախճանի Միտիլիի մէջ , 70 տարեկան :

Նոյեմբեր 24

1836 . — Մնունդ Տ. Մելքիսեղեկ Արքեպիսկոպոս Մուրատեանցի , կրօնագէտ եւ մատենագիր :

Նոյեմբեր 25

1842 . — Միքայէլ Լորիս-Մէլիքօֆ , ռուսահայ գիւանագէտ , կը ծնի :

Նոյեմբեր 26

1876 . — Եղուարդ Արքեպիսկոպոս Հիւրմիւզ , Վենետիկի Մխիթարեան միաբան , տաղանդաւոր գրագէտ եւ տաղաչափ , կը վախճանի : Մեծ էր 1799ին :

Նոյեմբեր 27

1858 . — Հ. Ռաֆայէլ Վ. Թրեանց , լեզուագէտ եւ գիւտուն , Վենետիկի Մխիթարեան , կը վախճանի Բարիզի մէջ :

Նոյեմբեր 28

1773. — Կաղզուանցի Չաքարիա Արքեպիսկոպոս Փօքուզեան Պատրիարք կ'ընտրուի Կ. Պոլսոյ :

Նոյեմբեր 29

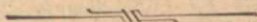
1868. — Մահ Մկրտիչ Պէշիքթաչլեանի , բանաստեղծ եւ թատերագիր : Ծնած էր 1827ին :

1876. — Մահ Տոքթ. Նահապետ Ռուսինեանի , լեզուագէտ , գրագէտ եւ ինքնատիպ հեղինակ : Գործօն անդամներէն եղած է Պատրիարքարանի ժողովներուն :

Նոյեմբեր 30

1859. — Նիկողոս Զօրայեան , մատենագիր , տնտեսագէտ , գրագէտ եւ ուսուցիչ , կը վախճանի : Ծնած էր 1821ին :

1881. — Մահ Բաստամեան Վահան առւստայ վարդապետին , օրէնսգէտ , բանասէր , որ լուրջ ուսումնասիրութիւններ ըրած է հայ ամուսնական օրէնքներուն վրայ :

Դեկտեմբեր 3

1883. — Համբարձում Իփէքճեան , առւստայ ուսուցիչ , որ ունի մանկավարժական գրուածներ , կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ , 45 տարեկան :

1889. — Տոքթ. Վիչէն Օրմանեան , եղբայր Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Օրմանեան Արքազանի , հմուտ եւ խղճամիտ բժշկապետ Նէտի Գուլէի Հիւանդանոցին , որուն բժշկական ճիւղը բարեկարգած է , կը վախճանի 45 տարեկան :

1894. — Տոքթ. Տիգրան վաչա Փէշաբմալճեան , հմուտ բժիշկ , որ թողած է բժշկական գրուածներ , կը մեռնի 57 տարեկան :

Գեկեմբեր 4

1870. — Թէոդոսիոյ Խաչիպեան վարժարանը կը փակուի :
1892. — Ֆրանսացի հայագէտ Գ. Շրուժով կը վախճանի :

Գեկեմբեր 5

1826. — Հմուտ հայագէտ Շահան Զրպետ, Ներսէս Աշտարակեցիի հրաւէրով, Թիֆլիս կու գայ իբր ուսուցիչ Ներսէսեան վարժարանին :

Գեկեմբեր 6

1882. — Մահ Գէորգ Դ. Կաթողիկոսի՝ էջմիածնայ մէջ :

Գեկեմբեր 7

1885. — Ամենապատիւ Տ. Յարութիւն Արքեպիսկոպոս վեհապետեան, Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, Երուսաղէմի Պատրիարք կ'ընտրուի, երկու տիտղոսները չմիացնելու պայմանաւ :

1888. — Տիգրան Մանավեան, հայ ուսուցիչ եւ գրող, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ, 47 տարեկան :

1898. — Յարութիւն Թիւլեան (Միւսիւ Բասգալ), ծանօթ քանակագէտ եւ բազմադիւն ուսուցիչ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ, Մնած էր 1832 Ապրիլ 22ին :

Գեկեմբեր 9

1834. — Մնունգ Գրիգոր Օտեանի, Սկիւտարի մէջ :

1838. — Սկիւտարի Ճեմարանը կը բացուի :

1871. — Խաչատուր Լազարեանց, Ռուսիոյ պետական խորհրդական բարեգործ հայազգին, որ մեծ գումարներ նուիրած է իր հօր եւ հօրեղբօր հիմնած Լազարեան ճեմարանին, կը վախճանի Բեդերսպուրկի մէջ, Մնած էր 1789 Յունիս 1ին :

1881. — Մահ Ֆրանսացի հայագէտ Էտուառ Տրելօնիէի : Մնած էր 1807ին :

Գեկեմբեր 10

1860. — Պետրոս Խորասանճեան, որ քաջալերող եղած է հայ լրագրութեան, Պատրիարքարանի ժողովներու անդամ եւ հմուտ տաճկագէտ, կը վախճանի 51 տարեկան :

Գեկեմբեր 11

1798. — Շահան Զրպեա հայ լեզուի դասախօսութեան կը սկսի Բարիզի Արեւելեան լեզուներու վարժարանին մէջ :

Գեկեմբեր 12

1840. — Գարեգին Եպիսկոպոս Սրուանձտեանց կը ծնի Վանայ մէջ :

1841. — Պաշտօնապէս կը հաստատուի 27 Խնկաֆներու ժողովը՝ որ կոչուած էր վարել Պատրիարքարանի գործերը :

1866. — Վինեափկի Մխիթարեան Միաբանութեան անդամ Հ. Արսէն Վ. Բագրատունի, նշանաւոր հայկաբան, տաղաչափ, լեզուագէտ եւ մատենագիր, կը վախճանի :

Գեկեմբեր 13

1890. — Մահ ուստահայ բրօֆէսէօր Մկրտիչ Էմինի, պատմագէտ, բանասէր : Ունի կարեւոր երկասիրութիւններ՝ հայերէն եւ ուսերէն :

Գեկեմբեր 14

1826. — Մահ Արէլ Արքեպիսկոպոս Մխիթարեանի որ ունի կրօնական երկասիրութիւններ :

Գեկեմբեր 15

1815. — Ագրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարքին կը յաջորդէ Աբրահամ Պատրիարք :

Գեկեմբեր 18

1879. — Մահ արեւելագէտ Մորթմանի :

Գեկեմբեր 19

1772. — Յակոբ Շահան Զրպեա, ուսուցիչ եւ բանասէր, կը ծնի Ուրֆայի մէջ :

1878. — Մանուկ ազա Մնակեան, որ հայ վարժարանի մը հիմնարկութեան համար կարեւոր գումար մը կտակած է, կը

վախճանի եւ կը թաղուի Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին, որուն շինութեան համար ալ 500 ոսկի կտակած էր :

Գեկեմբեր 20

1753. — Ծնունդ Առաքէլ ամիրա Տատեանի, արքունի վառօդապետ :

1892. — Հ. Սերովբէ վ. Տէրվիշեան, վիեննայի Մխիթարեան միաբանութեան անդամ, հմուտ բանասէր եւ լեզուաբան, կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ : Ծնած էր 1846 Յունվ. 10ին :

Գեկեմբեր 22

1835. — Հ. Մանուէլ վ. Զախջախեան, վենեաիկի Մխիթարեան Միաբանութեան անդամ, մատենագիր, բանաստեղծ եւ լեզուագէտ, կը վախճանի :

1887. — Իզմիրցի հայ բարերար Յովհաննէս Սպարթալեան, որ իր եղբօր՝ Յակոբ Սպարթալեանի հետ նորէն կառուցած է Իզմիրի Ազգ. Հիւանդանոցը, կը վախճանի : Ծնած էր 1831 Յունուար 10ին :

Գեկեմբեր 23

1860. — Ազգ. Հիւանդանոցի Տիկնանց առաջին Խնամակալութիւնը, որուն զլիաւոր գործիչն էր Տիկին Էպրու Երամեան, կը կազմուի :

Գեկեմբեր 24

1837. — Մահ Փէշարմալճեան Գրիգոր վարժապետի, հայկաբան, կրօնագէտ, բանաստեղծ եւ մատենագիր : Ծնած էր 1773 ին :

1860. — Մահ Երուսաղէմի Տ. Յովհաննէս Պատրիարքին, որուն յաջորդին ընտրութեան առթիւ ծագեցաւ «ներսէն դուրսէն»ի վէճը :

Գեկեմբեր 25

1868. — Յարութիւն Տէաէեան, Իզմիրցի տպարանապետ, խմբագիր, հեղինակ եւ թարգմանիչ, կը մեռնի 28 տարեկան :

Գեկեմբեր 27

1799. — Մահ Ղուկաս Կարնեցի Կաթողիկոսին, որ ընտրուած էր 1780ին :

Գեկեմբեր 28

1882. — Հ. Յովսէփ Վ. Գաթրճեան, միաբան Վիեննայի Մխիթարեանց, հմուտ մատենագիր, կը վախճանի :

Գեկեմբեր 29

1843. — Մահ Պօղոս պէյ Նուսուֆի, որ վարած է պետական կարեւոր պաշտօններ՝ Եգիպտոսի մէջ : Մնած էր 1768 ին :

1894. — Տ. Յովհաննէս Հիւնքեարպէյէնտեան, նախկին ուսուցիչ, լեզուագէտ՝ որ զբաղած է հայ բառերու ստուգաբանութեամբ, կը վախճանի : Մնած էր 1818 Նոյեմբեր 25ին :

Գեկեմբեր 31

1779. — Եղուարդ Ռափայէլ Ղարամեան, հնդկահայ վաճառական, կարեւոր գումար մը կը կտակէ, որով կը հիմնուի Ռափայէլեան վարժարանը :

1882. — Իզմիրցի հայ բարերար Յակոբ Սպարթալեան, որ իր եղբոր՝ Յովհաննէս Սպարթալեանի հետ նորէն կառուցած է Իզմիրի Ազգ. Հիւանդանոցը (հիմնուած 1801ին), կը վախճանի : Մնած էր 1825 Հոկտեմբեր 26ին :

ԺԱՄԱՆԱԿՆ ՈՒ ՏՈՄԱՐԸ

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ի Ն Չ Ա Փ Ը

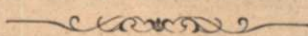
ՕՐ ԵՒ ԻՐ ՍՏՈՐԱԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐԸ. — Բնական ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթը լոյսի եւ խաւարի, ցորեկուան ու գիշերի պարբերական յաջորդութիւնն է: Յորեկն ու գիշերը միութեան մը կէսերը նկատուելով, միասին կազմեցին Օրը, որ կամայական կերպով բաժնուած է 24 հաւասար մասերու՝ որոնք կը կոչուին Ժամ: Նոյնպէս ժամը բաժնուեցաւ 60 վայրկեաններու, որովհետեւ 60 թիւը ամէնէն զիւրաւ բաժանական թիւերէն մէկն է. վայրկեանն ալ բաժնուեցաւ 60 երկվայրկեանի. իսկ երկվայրկեանը կը բաժնուի 100 մասերու:

Ոմանք օրուան սկիզբ նկատած են արեւին ծագումը, ոմանք կէս օրը, ոմանք արեւին մարը մտնելը, եւ ոմանք ալ կէս գիշերը. ամէնէն ընդհանուրը եղած էր արեւին մուտքը նկատել իբր օրուան սկզբնաւորութիւն: Հիմա եւրոպական ազգերու մէջ բուն օրը կը սկսի կէս գիշերին: Այս վերջին սովորութիւնը արեւելքի մէջ ալ ընդունուած է եւ այնպէս սկսուած է նկատուիլ եկեղեցական արարողութեանց մէջ ալ, թէպէտ եկեղեցական օրը արեւուն մարը մտնելէն կը սկսէր: Իսկ կիրամուտքն ու նախատօնակը իբր կիրակիի կամ տօնի նախապատրաստութիւն նկատուած են:

ԱՄԻՍ ԵՒ ԻՐ ՍՏՈՐԱԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐԸ. — Ինչպէս արեւը կը ճշգէ օրուան չափը, նոյնպէս լուսինը կը ճշգէ ամսուան չափը: Լուսինը՝ մօտաւորապէս 29½ օրուան մէջ կանոնաւոր շրջան մը կ'ընէ երկրին շուրջը, ուստի սովորական նկատուեցաւ ամիսը երեսուն օր հաշուել: Ամիսը բաժնուեցաւ չորս քառորդի, որոնք մօտաւորապէս հիմ կազմեցին եօթնեակի, որ կը կոչուի նաեւ Շաքար: Այդ անունը կապուած է Ս. Գրքին եւ

Արարչագործութեան պատմութեան հետ, եւ եօթնեակին վերջին օրը կոչուած է Շարաք, որ կը նշանակէ երբայեցերէն հանգիս: Շարաթ օրը հիմ բանուելով, յաջորդ օրերը կոչուեցան Միաշարաք (որ Քրիստոնէութենէ ետքը կոչուեցաւ Կիրակի), Երկուշարքի, Երեքշարքի, Չորեքշարքի, Հինգշարքի. իսկ Շարաթին նախընթաց օրը կոչուեցաւ Ուրբաք:

ՏԱՐԻ. — Ժամ, օր, եօթնեակ, ամիս՝ ժամանակի մանր չափեր են. հարկ էր աւելի մեծ չափ մը սահմանել: Դիտուեցաւ որ բնութիւնը որոշ ժամանակամիջոցներու մէջ պարբերական փոփոխութիւններ կը կրէ. ծառերն ու տունկերը կը կանանչնան, կը ծաղկին, կը պտղաբերին, եւ կը չորնան. օդը կը տաքնայ եւ կը ցրտանայ: Այս դիտողութիւնները եւ երկնքի զննութիւնը ցոյց տուին թէ որոշեալ ժամանակի մը մէջ նոյն երեւոյթներն են որ կը կրկնուին. այսպէս, կազմուեցաւ աստղաբաշխական Տարին որ հողագնդին արեւին շուրջ կատարած շրջանն է, զոր հիները արեւին հողագնդին շուրջը կատարած շրջանը կը կարծէին, ինչպէս Ամիսը՝ լուսնին հողագնդին շուրջը կատարած շրջանն է եւ Օրը՝ երկրին իր ատանցքին վրայ կատարած շրջանը: Աստղաբաշխները հաշուած են թէ երկիրը արեւին շուրջը շրջան մը կ'ընէ 365 օրուան, 5 ժամուան, 48 վայրկեանի, 47 երկվայրկեանի եւ 33 եովայրկեանի մէջ:

Զ Ա Ն Ա Չ Ա Ն Տ Ո Մ Ա Ր Ն Ե Ր

Տարբեր ժամանակներու եւ տարբեր երկիրներու մէջ ընդունուած են այլ եւ այլ տոմարական գրութիւններ՝ որոնցմէ կարեւորները ամփոփ կերպով կը ներկայացնենք հոս:

ՅՈՒՆԵԱՆ ՏՈՄԱՐ. — Հռոմուլոսի ժամանակ (754 Ն. Ք.) տարին 10 ամիսէ կը բաղկանար եւ 304 օրէ: Առաջին ամիսն էր Մարտ՝ որուն կը յաջորդէին Ապրիլ, Մայիս, Յունիս, Կուինտիլիս, Սեփտեմբեր, Հոկտեմբեր, Նոյեմ-

քեր, Դեկտեմբեր : Նուժա Պոմպիլիոս (716 Ն. Ք.) երկու ամիս աւելցուց տարւոյն վրայ՝ Յունուար եւ Փետրուար ամիսները, տարին վերածելով 355 օրուան : Պակաս օրերը լրացնելու համար, յատուկ յաւելուածական ամիս մը կը կցուէր :

Յուլիոս Կեսար, ուրիշ գիտուններու խորհրդակցութեամբ ընդունեցաւ տարին 365¹/₄ օր հաշուելու սկզբունքը : Այս սկըզբունքով, տարին պիտի ունենար 365 օր, եւ ամէն չորս տարին անգամ մը 366 օր, աւելցած չորս քառորդ օրերու բարդումով : Այս տարիները կոչուեցան Նահանջ :

Յուլիոս չփոփոխեց Նուժայի 12 ամիսներուն շարքն ու անունները. միայն կարգ մը ամիսներու վրայ յաւելումներ ըրաւ, որով Յունուար, Մարտ, Մայիս, Կուինտիլիս (գոր ինք Յուլիսի փոխեց իր անունով), Սէքստիլիս (գոր իր յաջորդը՝ Օգոստոս կայսր, Օգոստոսի փոխեց), Հոկտեմբեր եւ Դեկտեմբեր ունեցան 31ական օր. Ապրիլ, Յունիս, Սեպտեմբեր, Նոյեմբեր 30ական օր. իսկ Փետրուար 28 օր սովորական տարիներու եւ 29 օր նահանջ տարիներու մէջ, Յուլիական տոմարը որ գործադրութեան գրուիլ սկսաւ Քրիստոսէ 45 տարի առաջ, շատ ընդհանրացաւ իր զիւրմտոնելի եւ կանոնաւոր ընթացքին համար : Այդ տոմարը մինչեւ հիմա կը գործածուի Հայոց, Յունաց, Ռուսաց եւ ուրիշ արեւելեան ժողովուրդներու մէջ : Նոյնպէս Օսմանեան կառավարութիւնը նոյն գրութիւնը ընդունած է զարուս առաջին կէսին մէջ իր ելմտական տարւոյն համար :

ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՏՈՄԱՐ. — Յուլեան տոմարը, չորս տարին անգամ մը նահանջ տարի մը ընդունելով, աստղաբաշխական հաշիւներուն բոլորովին համաձայն չէր ընթանար, այնպէս որ ԺԶ դարուն վերջերը, աստղաբաշխական տարւոյն եւ Յուլեան տոմարի տարւոյն միջեւ տասը օրուան տարբերութիւն մը գոյացած էր : Չանագան գիտնականներու առաջարկութեամբ Գրիգոր ԺԳ. Պապը որոշեց 1582 Հոկտեմբերին սկիզբը, Հոկտեմբեր 4ին վրայ 10 օր աւելցնել, եւ Հոկտեմբեր 5ը եղաւ Հոկտեմբեր 15 :

Ըստ Գրիգորեան տոմարին, դարազուտի տարիները չորս

տարին անգամ մը միայն նահանջ են եւ երեք տարի յաջորդաբար նահանջ չեն, մինչդեռ Յուլեան տոմարը առանց բացառութեան ամէն չորս տարին անգամ մը նահանջ կը նկատէ: Գրիգորեան տոմարին համաձայն, 1600ը նահանջ էր, 1700ը, 1800ը, 1900ը նահանջ չեն եւ 2000ը դարձեալ նահանջ պիտի ըլլայ, եւ այսպէս յաջորդաբար նահանջ պիտի ըլլան դարագլուխի այն տարիները միայն որոնք 4ով բաժանական են: Յուլեան տոմարին եւ Գրիգորեան տոմարին միջեւ եղած տարբերութիւնը 1582 էն 1700 տասը օր մնաց, 1700 էն 1800՝ տասներմէկ օր եղաւ, 1800 էն 1900 տասերկու օր, իսկ 1900էն 2100՝ տասերեք օր պիտի ըլլայ, որովհետեւ 2000 տարին նահանջ է, ինչպէս ըսինք, երկու տոմարներուն հաշուով ալ:

Յառաջիկայ 1900 Մարտ մէկին Գրիգորեան տոմարը ցոյց պիտի աւայ Մարտ 14, որովհետեւ այս վերջին տոմարին համեմատ, յառաջիկայ տարին նահանջ չէ եւ Փետրուարը պիտի հաշուուի 28 օր, մինչդեռ ըստ Յուլիական տոմարի նահանջ է եւ Փետրուարը պիտի ունենայ 29 օր:

Գրիգորեան տոմարը ընդունեցան 1582ին Իտալիա, Յրանսա, Սպանիա եւ Պելճիզա, 1584ին Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ հոռոմէպալան գաւառները, 1700ին Բրուսիա եւ Հոլանտա. իսկ Անգլիա 1752ին միայն:

ՀՐԷԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ. — Հրէական տոմարը լուսնին եւ արեւին շրջաններուն վրայ կարգադրուած է: Տարին բաժնուած է լուսնային ամիսներու՝ 29 կամ 30 օրերով: Սովորական կանոնաւոր տարին կը բաղկանայ 12 ամիսէ, այսինքն ունի 354 օր կամ օր մը աւելի կամ օր մը պակաս: Նահանջ տարիները ունին մէկ աւելեաց ամիս եւ կը բաղկանան 13 ամիսէ, այսինքն 384 օրէ, կամ օր մը աւելի կամ օր մը պակաս: Տարիները կը յաջորդեն իրարու անա՛նկ կարգով մը որ 19 տարուան շրջանէ մը ետքը հրէական տարին արեգակնային տարուոյն միեւնոյն կէտին վրայ կը գտնուի:

ԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ. — Արաբական տոմարին հիմն է լուսնային տարին՝ որ բաղկացած է հետեւեալ 12 ամիսներէն.

Մուհարրէմ	30 օր	Րէճէպ	30 օր
Սէֆէր	29 »	Շապան	29 »
Րէպի իւլ էվլէլ	30 »	Րամազան	30 »
» » ախրր	29 »	Շէվլալ	29 »
Ճէմազի իւլ էվլէլ	30 »	Զիլգասէ	30 »
» » ախրր	29 »	Զիլհիճճէ	29 »

Արարական տարին երբեմն 354 օր ունի եւ երբեմն 355 օրէ կը բաղկանայ : Արարացիք ունեցած են նաեւ արեգակնային տարւոյ հաշիւ մը եւ տարին բաժնուած է երկու մասերու՝ որոնք Պասըմ եւ Պըսրեկը կը կոչուին : Պասըմը միշտ Հոկտեմբեր 26ին կը հանդիպի (Յուլեան տոմար) եւ կը տևէ 179 օր, իսկ նահանջ տարիները 180 օր : Պըսրեկը Ապրիլ 23ին կը հանդիպի եւ կը տևէ 186 օր :

50—60 տարի առաջ, Օսմանեան կայսրութեան մէջ ընդունուած է նաեւ, միայն ելմտական գործառնութեանց համար, արեգակնային տարին՝ Յուլեան Տոմարին համաձայն : Տարբերութիւնը սա է միայն, որ տարին՝ փոխանակ Յունուարէն սկսելու, Մարտէն կը սկսի :

ԵԿԻՊՏԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ. — Եգիպտական տոմարը կը հաշուուէր 365 օր : Պարսկական տոմարն ալ կ'ընդունէր Եգիպտականին պէս 365 օր, այսինքն 30 օրէ բաղկացած 12 ամիս եւ 5 « աւելեաց » օրեր : այս վերջինը Զրադաշտական կոչուած թուականն էր, որ սկսած է Քրիստոսէ 400 տարի առաջ եւ շարունակուած է մինչեւ 651 (Յ. Ք.), որ է Արարական տոմարին Պարսից մէջ հաստատուելու տարին : Զրադաշտի տոմարը կը գործածուի դեռ հնդկարնակ Փարսիներու մէջ :

ՀԱՅՈՑ ՏՈՄԱՐ. — Հին հայ տոմարն ալ արեգակնային եղած է, 12 երեսնօրեայ ամիսներով, եւ հինգ աւելեաց օրերով՝ Եգիպտականին եւ պարսկականին պէս : Ըստ այդ տոմարին, 1460 տարին մէկ շրջան կը հաշուուէր եւ շրջանին վերջը 1461րդ շրջանն սարի մը աւելցուելով, տարեկան քառօրդ օրուան սխալը կ'ուղղուէր : Այդ 12 ամիսներն էին .

Նաւասարդ	30 օր	Մեհեկան	30 օր
Հոռի	30 »	Արեգ	30 »
Սամի	30 »	Ահեկան	30 »
Տրէ	30 »	Մարերի	30 »
Քաղոց	30 »	Մարգաց	30 »
Արաց	30 »	Հրտից	30 »
Աւելեաց 5 օր			

Քրիստոսի 552 թուին, Հայոց համար նոր տոմարական ուղղութեամբ թուական մը սկսաւ, զատկական Հինգհարիւրեակի հաստատութեամբ: Նոյն թուականի Կաթողիկոսն էր Ներսէս Բարգրեւանդացին, բայց որովհետեւ Մովսէս Կաթողիկոս Եզրվարդեցին եղաւ այդ տոմարական հաշիւը գործադրողը՝ 574ին, անոր համար Մովսէսի անունով կոչուած է նորոգութիւնն ալ, թուականն ալ:

Հայոց այդ տոմարական թուականը 551 տարուան տարբերութիւն ունի Քրիստոսի թուականէն, այնպէս որ Քրիստոսի ո՛ր եւ է մէկ թուականին համապատասխանող Հայոց տոմարական թուականը գտնելու համար պէտք է զեղչել անկէ 551 թիւը:

Մովսէս Կաթողիկոսի այս տոմարական նորոգութենէն Հինգհարիւրեակ մը, այսինքն 532 տարի ետքը՝ 1084ին՝ Յովհաննէս Վարդապետ Սարկաւազ երկրորդ նորոգութիւն մը կ'ընէ հայ տոմարին, եւ կ'ընդունի նահանջի գրութիւնը, չորս տարին անգամ մը փոխանակ հինգի՝ վեց աւելեաց օրեր սահմանելով: Այս գրութիւնը կոչուեցաւ Սարկաւազադիո՛ւ տոմար:

Երրորդ նորոգութիւն մը եղած է 1616ին, Սարկաւազադիո՛ւ տոմարէն 532 տարի ետքը՝ Զուղայի մէջ, բայց ընդհանրացած չէ: Այդ թուականը կոչուեցաւ Ազարիայի թուական:

Շրջանի զուխ տարւոյ Նաւասարդի առաջին օրը կը զուգահիսի Յուլեան տոմարի Օգոստոս 11ին:

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԹՈՒԱԿԱՆ. — Քրիստոսեայ ազգերու ընդունած միջազգային թուականն է Քրիստոսի թուականը, որուն 1900րդ տարին կը թեւակոխենք: Այդ թուականին առաջին տարին կը

համարուէր Քրիստոսի ծննդեան տարին . Դիոնիսիոս Սկիւթացին Զ. դարուն մէջ ճշգրտած է զայն՝ Քրիստոսի 1 թուականը Հռոմի հաստատութեան 754րդ տարին ենթադրելով . սակայն յետագայ ժամանակագիրները հաստատեցին թէ Քրիստոս ծնած պէտք է ըլլայ կամ Հռոմի 750 տարուոյ Յունվար 6ին, կամ, ըստ ուրիշներու, 749 տարուոյ Դեկտեմբեր 25ին : Այս կերպով, պէտք է ըսել թէ Քրիստոսի թուականը հաշուուած է Քրիստոսի ծնունդէն չորս տարի ետքը սկսելով :

ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐ

Տումարական հաշիւներուն գլխաւոր տարրերը կը կազմեն ԻՆՆԵԼՏԱՍՆԵՐԵԱԿԸ, ՎԵՐԱՊԻՐԸ, ՍՅՐՆԵՐԵԱԿԸ, ՏԱՐԵԿԻՐԸ :

ԻՆՆԵԼՏԱՍՆԵՐԵԱԿ . — Իննեւտասներեակը առաջին տարրն է որ կը ծառայէ տումարական գործողութեանց : Լուսնային տարուոյն սկզբնաւորութիւնը 19 տարին անգամ մը արեգակնային տարուոյն սկզբնաւորութեան կը զուգադիպի : Այս 19 տարուան շրջանը՝ զոր, կ'ըսեն թէ, Զինացիները 3000 տարիէ ի վեր գրտած էին արդէն, զիտուեցաւ նաեւ Մեթոն ակթենացի աստղաբաշխէն՝ Քրիստոսէ 432 տարի առաջ : Այս գիտունը հաստատեց թէ 19 տարի անցնելէ ետքը, նոր լուսինները արեգակնային տարուոյն միեւնոյն օրերը կը հանդիպին, եւ երբ լուսինը իր 235րդ շրջանը կ'աւարտէ, արեւն ալ կ'աւարտէ 19 շրջան : Մեթոնի զիւար իր ժամանակին մեծ աղմուկ հանեց եւ Իննեւտասներեակին թիւերը Աթենասայ տաճարին վրայ գրոշմուեցան օսկեղէն տառերով . առկէ կը մնայ Ոսկեքիւ անունը՝ զոր ստացած է Իննեւտասներեակը :

Մեր տումարական շրջանը այնպէ՛ս կ'ենթադրէ որ Քրիստոսի թուականին առաջին տարին Իննեւտասներեակի մը 19րդ կամ վերջին տարին եղած է, եւ Քրիստոսի երկրորդ տարիէն կը սկսի Իննեւտասներեակի նոր շրջան մը : Ուստի, հարկ է

Քրիստոսի ո՛ր եւ է թուականէն 1 հանել, յետոյ 19ի բաժնել, լրացեալ բոլոր տասնըինը տարուան շրջանները ջնջել, եւ մնացորդը կը ցուցնէ թէ նոր սկսած շրջանին քանի՛երորդ տարին է՝ կամ ուրիշ բառերով, թէ Խննեւտասներեակը ի՛նչ է 0րինակ. — 1900—1=1899:19=99 եւ կ'աւելնայ 18՝ որ այս տարւոյ Խննեւտասներեակն է: Եթէ բաժանումին մընացորդը ըլլայ 0, Խննեւտասներեակը կ'ըլլայ 19:

ՎԵՐԱԳԻՐ. — Վերադիր կը կոչուին տարւոյ մը վերջին լուսնին սկզբնաւորութեան եւ հետեւեալ տարւոյն Յունուար 1ին միջեւ գտնուած օրերը. այսպէս, 1900 տարւոյ Վերադիրն է 9, ինչ որ կը նշանակէ թէ 1900 տարւոյ Յունուար 1ը կը զուգադիպի լուսնային ամսուն իններորդ օրուան: Վերադիրներու տարբերութեան հիմն է 11 օրը, արեգակնային տարին 365 եւ լուսնային տարին 354 օր հաշուելով: Երբ երկու շրջաններ ի միասին սկսին, արեգակնային տարւոյն վերջը 11 օրուան նոր լուսին մը կը մնայ անաւարտ:

Վերադիրները 19 հատ են եւ այդ տարիներու շրջանին վերջանալուն կը կրկնուին: Ըստ մեր տոմարին, Քրիստոսի 2 թուականը Վերադիրներու շրջանին զլուխը նկատուած է: Վերադիրներու ցուցակն է հետեւեալը.

1/	2/	3/	4/	5/
2	13	24	5	16
6/	7/	8/	9/	10/
27	8	19	30	11
11/	12/	13/	14/	15/
22	3	14	25	6
16/	17/	18/	19/	—
17	28	9	21	

Ո՛ր եւ է տարւոյ Վերադիրը գտնելու համար պէտք է նախ գտնել Խննեւտասներեակը եւ Վերադիրներու շրջանին մէջ նախել շրջանին թիւին պատասխանող Վերադիրը. այսպէս, 1900

տարւոյ իննեւտասներեակն է 18. ցուցակին մէջ 18րդ վերադիրն է 9. ուրեմն 1900 տարւոյ վերադիրն է 9.

ԵՕԹՆԵՐԵՆԿԻ. — Եօթներեակի նպատակն է եօթնեակի օրերը համրել, որոշել կամ գտնել. արեգակնային շրջան կը կոչուի 28 տարուան շրջան մը, որմէ ետքը տարին կը սկսի շաբթուան ճիշդ այն օրը՝ ուր 28 տարի առաջ սկսած էր. Յուլեան դրութեան սովորական տարին 365 եւ նահանջը 366 օր հաշուելով, դիտելի է թէ սովորական տարիներու մէջ կը մտնեն 52 եօթնեակ, եւ մէկ օր կ'աւելնայ. նահանջ տարիներուն մէջ կը մտնեն 52 եօթնեակ եւ երկու օր կ'աւելնայ. եւ այսպէս, սովորական տարիները կը վերջանան այն օրով որով կը սկսին եւ նահանջ տարիները կը վերջանան իրենց սկսած օրուան հետեւեալ օրով: Եթէ միշտ մէկ օր ըլլար տարբերութիւնը, եօթը տարիէն շրջանը պիտի նորոգուէր. բայց քանի որ չորս տարին անգամ մը օրուան մը յաւելում կայ, հետեւաբար եօթը անգամ չորս տարի, այսինքն 28 տարի անցնելու է որ շրջանը լրանայ:

Քսանըութը Եօթներեակներուն աղիւսակն է հետեւեալը.

1/ Ա	2/ Բ	3/ Գ	4/ ԴԵ
5/ Զ	6/ Է	7/ Ա	8/ ԲԳ
9/ Դ	10/ Ե	11/ Զ	12/ ԷԱ
13/ Բ	14/ Գ	15/ Դ	16/ ԵԶ
17/ Է	18/ Ա	19/ Բ	20/ ԳԴ
21/ Ե	22/ Զ	23/ Է	24/ ԱԲ
25/ Գ	26/ Դ	27/ Ե	28/ ԶԷ

Շրջանի գլուխ առնուած է Ա. Թուազիրը որ նոյն տարւոյ
Եօթներեակն է, այսինքն կը ներկայացնէ նոյն տարւոյ բոլոր
կիրակիները. երկրորդ տարիին Եօթներեակն է Բ որ կը ներկա-
յացնէ այդ տարւոյն բոլոր կիրակիները. երրորդ տարիինն է Գ.
չորրորդ տարին որ նահանջ կ'ըլլայ, ունի երկու Եօթներեակ՝
Գ եւ Ե, որովհետեւ նահանջ տարւոյն մէջ Յունուար եւ Փետ-
րուար ամիսներուն կիրակին Գ Եօթներեակով, իսկ Մարտէն
սկսեալ բոլոր կիրակիները Ե Եօթներեակով կը վարին. Հե-
տեւեալ տարին Եօթներեակն է Զ, եւ յաջորդաբար չորս տա-
րին անգամ մը կրկին Եօթներեակ գործածուելով կը հասնինք
28րդ (Չ է) Եօթներեակին՝ որմէ ետքը նորէն կը սկսի Եօթ-
ներեակներու նոր շրջան մը:

Ո՛ր եւ է տարւոյ Եօթներեակը գտնելու համար ա՛ն Քրիս-
տոսի Թուակսնը, աւելցո՛ւր 4, բամնէ 28ով. մնացորդը ի՛նչ
Թիւ ալ որ ըլլայ, վերայիշեալ Եօթներեակներու Տուցակին մէջ
այդ Թիւին քով նշանակուած Թուազիրը նոյն տարւոյն Եօթ-
ներեակն է:

Օրինակներ. — $1870 + 4 = 1874 : 28 = 66$, եւ մնացորդն է
26. ազիւսակին 26րդ Թուազիրն է Գ՝ որ է 1870 տարւոյ Եօթ-
ներեակը:

$1900 + 4 = 1904 : 28 = 67$, եւ մնացորդն է 0 կամ 28. ա-
զիւսակին 28րդ Թուազիրն է Զ է, որ է 1900 տարւոյ Եօթ-
ներեակը:

Դիտելու է որ ըստ մեր տոմարին, Ա. Եօթներեակ ունե-
ցող տարիներուն առաջին օրը կ'ըլլայ միշտ Երկուշաբթի, Բ
Եօթներեակ ունեցողներունը՝ Երեքշաբթի, Գ Եօթներեակ ու-
նեցողներունը՝ Չորեքշաբթի, Դ Եօթներեակ ունեցողներունը՝
Հինգշաբթի, Ե Եօթներեակ ունեցողներունը՝ Ուրբաթ, Զ Եօթ-
ներեակ ունեցողներունը՝ Շաբաթ եւ է Եօթներեակ ունեցող-
ներունը՝ Կիրակի:

ԿրկնԱԿ. — Կրկնակը կը ծառայէ որ եւ իցէ տարւոյ որ եւ
է ամսաթիւին օրը գտնելու: Ամէն ամիս կը պարունակէ
չորս Եօթներեակ եւ քանի մը օր կ'աւելնայ. այդ աւելցած օրե-

ըը միւս ամսուան Կրկնակը կը կազմեն, Կրկնակները փոփոխական են ամսէ ամիս, ինչպէս կ'երեւայ հետեւեալ ցուցակէն.

Ամիս	Կրկնակ	Ամսաթիւ	Եօթնեակ	Եօթնեակներու օրեր	Մնացորդ
Յունուար	0	31	4	28	3
Փետրուար	3	28	4	28	3
Մարտ	3	31	4	28	6
Ապրիլ	6	30	5	35	1
Մայիս	1	31	4	28	4
Յունիս	4	30	4	28	6
Յուլիս	6	31	5	35	2
Օգոստոս	2	31	4	28	5
Սեպտեմբեր	5	30	5	35	0
Հոկտեմբեր	0	31	4	28	3
Նոյեմբեր	3	30	4	28	5
Դեկտեմբեր	5	31	5	35	1

Ո եւ է տարւոյ մը մէկ ամսաթիւին եօթնեակին ո՛ր օրը պատահիրը գտնելու համար ա՛ն նոյն տարւոյն Եօթներեակը, ուզուած ամիսին Կրկնակը, ուզուած Ամսաթիւը, եւ գումարէ՛. արդիւնքէն զեզչէ՛ 7երը. մնացորդը եօթնեակին օրը կը ցուցնէ. Այսպէս, եթէ ուզենք հասկնալ թէ 1899ի Յունիս 3ը շարթուն ո՛ր օրուան հանդիպած է, կ'առնենք 5 (ե) թիւը, որ 1899ի Եօթներեակին է, կ'աւելցնենք Յունիսի Կրկնակը՝ որ է 4, Ամսաթիւը՝ որ է 3, գումար 12. կը զեզչենք 7, կը մընայ 5՝ որ կը նշանակէ Հինգշաբթի. եթէ մնացորդը ըլլար 6՝ պիտի նշանակէր Ուրբաթ, 0՝ Շաբաթ, 1՝ Կիրակի, 2՝ Երկուշաբթի, 3՝ Երեքշաբթի, 4՝ Չորեքշաբթի. Այս կանոնը կը յար-

մարի նաև Նահանջ տարիներուն , միայն թէ այդ տարիներուն մէջ Մարտ 1էն սկսեալ Եօթներեակի երկրորդ տառը պէտք է առնել :

Օրինակ . — 1884 Յունիս 3ը ինչ օր ըլլալը գտնելու համար կ'առնենք Ա , որովհետև 1884ի Եօթներեակին է է Ա , կ'աւելցնենք Յունիսի Կրկնակը՝ որ է 4 , Անասրիւը՝ որ է 3 , եւ կ'ունենանք 8 : կը զեղչենք 7 , կը մնայ 1 , այսինքն կիրակի :

ՁԱՏԿԱԿԱՆ ՀԱՇՅԻ . — Ձատկի օրը կը հանդիպի , ըստ Յունեան Տոմարին , գարնան գիշերահաւասարին կամ գիշերահաւասարէն ետքի լուսնի լրման յաջորդող կիրակիին . ըստ այս հաշուոյն , Մարտ 21ին գիշերահաւասար կը նկատուի , ինչպէս էր Նիկիոյ ժողովին գումարման տարին : Այսպէս , Ձատկը կրնայ պատահիլ Մարտ 22էն մինչեւ Ապրիլ 25 :

ՏԱՐԵԳԻՐ . — Ձատկի օրուան այս զանազան փոփոխութիւնները ամփոփ կերպով ցոյց տալու համար , հարկ եղած զիւրութիւնները կ'ընձեռէ Տարեգիրը : Մարտ 22էն մինչեւ Ապրիլ 25 , 35 տարբեր օրերու կրնայ հանդիպիլ Ձատկը , եւ Մարտ 22էն սկսեալ մինչեւ ապրիլ 25 , այրուբենի առաջին 35 տառերը կարգով ցոյց կու տան Ձատկի օրերը : Այսպէս , Ա տարեգիրը ցոյց կու տայ Մարտ 22ի Ձատկը , Բ ը՝ Մարտ 23ի Ձատկը , Գ ը՝ Մարտ 24ի Ձատկը , այսպէս յաջորդաբար մինչեւ Փ որ այրուբենի 35րդ տառն է , եւ ցոյց կու տայ Ապրիլ 25ի Ձատկը :

Տարեգիրը կը գործածուի Տօնացոյցի ցանկերուն մէջ Ձատկի օրը ցոյց տալու համար :

ՀԻՆՔՀԱՐԻԻՐԵԱԿ . — 532 տարին անգամ մը Ձատկի օրերու , այսինքն Տարեգիրներու չըջանը կը նորոգուի . ուրիշ խօսքով , 532 տարին անգամ մը , Ձատկի օրերը կը սկսին նոյն կարգով յաջորդել իրարու . ասոր պատճառն է Իննեւտասներեակի 19 եւ Եօթներեակի 28 չըջաններուն զանազան հանդիպումները . 19 բազմապատկելով 28ի հետ , կ'ունենանք արդարեւ 532 : Մեր Տօնացոյցին համեմատ , 552 թուականին սկսաւ ա-

առջին Հինգհարիւրեակը . երկրորդը սկսաւ 532 տարի ետքը , այսինքն 1084ին , առիթ տալով « Սարկաւագաղիր » տումարին . երրորդը 1616ին , առիթ տալով Ազարիայի կամ « Նոր Զուգայի » տումարին . չորրորդը պիտի սկսի 2148ին :

ՊԱՐԶԱՏՈՄԱՐ . — 1774ին , Սիմէոն Կաթողիկոս ձեռնարկեց հաստատուն Տօնացոյց մը կազմել , որուն տպագրութիւնը աւարտեցաւ 1775 Ապրիլ 7ին , եւ գործադրութեան դրուեցաւ 1777ին : Սիմէոն Կաթողիկոս , հիմնուելով Տարեգիրներու գրութեան վրայ , աշխատեցաւ ըստ իւրաքանչիւր Տարեգրի բոլոր տարեկան տօները կարգադրել . պատրաստեց Հինգհարիւրեակի ամբողջական ցուցակն ալ , որով ունեցանք մշտնջենական Օրացոյց մը : Իր Տօնացոյցը՝ որուն մէջ փոփոխած էր մինչեւ նոյն ատեն գործածուած Տօնացոյցին ինչ ինչ կէտերը , չընդունուեցաւ Կաղզուանցի Զաքարիա Կ. Պոլսոյ Պատրիարքին կողմէ , բայց Դանիէլ Պատրիարք 1799ին յաջորդելով Զաքարիա Պատրիարքին , հրամայեց անոր գործադրութիւնը :

ԶԱՅՆԻԻՒՏ . — Սիմէոն Կաթողիկոս իր Տօնացոյցին մէջ նկատողութեան առած է նաեւ Զայնգիւար , Զայնը Հայ . եկեղեցւոյ յատուկ կարգադրութիւն մըն է , եւ եկեղեցական ասացուածքներու շարքը եւ երգեցողութեան եզանակը կը կանոնաւորէ : Զայն ըսուածները ութը հատ են եւ երկու կարգի կը բաժնուին . Զայն եւ Կողմ , Ասոնք են . ԱՁ (առաջին ձայն) , ԱԿ (առաջին կողմ) . ԲՁ (երկրորդ ձայն) , ԲԿ (աւագ կողմ) , ԳՁ (երրորդ ձայն) , ԳԿ (վառ ձայն) , ԴՁ (չորրորդ ձայն) , ԴԿ (վերջ ձայն) : Այս ութը ձայները իրարու կը յաջորդեն եօթնեակներու պէս , սա տարբերութեամբ որ տարուէ տարի շեղթայաշար չեն շարունակուիր , այլ իւրաքանչիւր տարի նորէն կը սկսին Բուն Բարեկենդանի օրը եւ կը յաջորդեն իրարու կանոնաւորապէս մինչեւ յաջորդ տարւոյն Բուն Բարեկենդանը : Զայները երկու զասերու (*) վրայ կը քալեն փոփոխակի , եւ հետե-

(*) Դաս կը նշանակէ հոս եկեղեցւոյ պաշտօնէութեան կէս առ կէս երկու խումբի բաժանումը , որոնք փոխն ի փոխ կը կատարեն ամէն երգեցողութիւնները եւ աղօթքները :

ւարար, բոլոր ձայնները՝ աձ, քձ, զձ, դձ մէկ դասին եւ բոլոր կողմերը՝ ակ, քկ, զկ, դկ միւս դասին կ'իյնան։ Այլ որպէս զի մշտատեւ նոյն չմնան, իւրաքանչիւր Բուն Բարեկենդանին՝ դասերն ալ կը փոփոխուին, այնպէս որ մէկ տարի ձայնները ունեցող դասը, միւս տարի կողմերը ունենայ։ Երբ Քրիստոսի թուականը զոյգ թիւ է ձայները աջակողմեան դասուն են, իսկ երբ թուականը անզոյգ թիւ է ձայները ձախակողմեան դասուն են։ Աջակողմեան դասը եկեղեցւոյ հիւսիսակողմն է, իբր թէ աւագ սեղանը անձ մը ըլլար եւ ժողովրդեան դարձած կենար։ 1900 տարւոյ Բուն Բարեկենդանէն սկսելով ձայները աջակողմեան դասին պիտի անցնին, մինչ 1900ի կազանդին ձախակողմեան դասին էին։

Իւրաքանչիւր տարւոյ օրերուն ձայները դանելու համար ցուցակ մը կայ համանման Եօթներեակի ցուցակին, այն գըլխաւոր տարրերութեամբ, որ Չայնգիւտը ոչ թէ Յունվար 1է այլ Բուն Բարեկենդանի օրէն կը սկսի գործածուիլ եւ կը տեւէ մինչեւ միւս Բուն Բարեկենդանը, 365 օրերէ նուազ կամ աւելի ժամանակով, ըստ որում Բուն Բարեկենդանը աւելի կանուխ կամ ուշ կու գայ նախընթաց տարւոյ համեմատութեամբ։

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՏՕՆԱՅՈՅՅԸ

Հայ. Եկեղեցւոյ մէջ արեգակնային ամսաթուով կատարուած տօները սակաւաթիւ ըլլալով, ընդ ամէնը տասներչորս օր կը հանդիպին եւ հետեւեալներն են .

Յունվ. 5. — Ճրագալոյց Մննդեան կամ Աստուածայայտանութեան .

» 6. — Մնունդ կամ Աստուածայայտանութիւն .

» 7-13. — Աստուածայայտանութեան հետեւող եօթը օրերը .

Փետր. 14. — Տեսաւընդառաջ .

Ապրիլ	7.	—	Աւետու մ Ս. Աստուածածնի .
Սեպտ.	8.	—	Մնունդ » »
Նոյեմ.	21.	—	Ընծայում » »
Դեկտ.	9.	—	Յղութիւն » »

ԵՅԹՆԵԱԿԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆ. — Վերոյիշեալ օրերէն զատ տարւոյն մնացեալ բոլոր օրերը եօթնեակի հաշուով իրարու կը յաջորդեն : Եօթնեակի զրութեան հիմնական սկզբունքին համաձայն ամէն կիրակի օր Յարութեան պատուոյն համար տէրունական (*) է, եւ այդ օրերը սուրբերու յիշատակ չի տօնուի : Ուրբաթ եւ չորեքշաբթի օրերը պահքի եւ ապաշխարութեան օր են, եւ թէեւ այդ օրերը ի հարկին տէրունական տօն մը կըրնայ կատարուիլ, սակայն սուրբերու յիշատակը չի տօնուի : Իսկ երկուշաբթի, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը սուրբերու յիշատակը կը տօնուի, եթէ չզուգադիպի տէրունի տօնի մը եւ կամ ապաշխարութեան պահքի մը : Այդ սկզբունքին համաձայն բովանդակ տարւոյն մէջ 122 օր միայն սուրբերու յիշատակ կը կատարէ Հայ. Եկեղեցին. եւ այս է պատճառը որ շատ անգամ միեւնոյն օրը շատ մը սուրբերու յիշատակը միասին կը տօնուի :

Հայ. Եկեղեցւոյ մէջ տօնուած սուրբերը ընդհանրապէս մինչեւ Ե. դար կը հանին. բացառութիւն կը կազմեն սակաւաթիւ ազգային վարդապետներ եւ վկաներ :

ՁԱՏԿԱԿԱՆ ՀԱՇԻՒ. — Ինչպէս բացատրեցինք արդէն, Ձատկին օրը փոփոխական է եւ կրնայ հանդիպիլ Մարտ 22 էն մինչեւ Ապրիլ 25 :

ՁԱՏԿԻՆ ՀԵՏ ԿԱՊՈՒԱՆ ՄԱՅԵՐ. — Ձատկէն եօթը շաբաթ առաջ Բուն Բարեկենդան է. հայ տոմարը այդ եօթը եօթնեակներէն (Մեծ Պահքի միջոց) առաջ կը հաշուէ երեք կիրակի ալ, զոր կը կոչէ Առաջաւորաց Բարեկենդան. այսպէս,

(*) Տէրունական են բոլոր Տնօրինութեանց տօները, Խաչի եւ Եկեղեցւոյ եւ Աստուածածնի տօներ :

Չատկէն դէպ ի ետեւ՝ Չատկին հետ կապուած կ'ըլլան տասը ամբողջ շաբաթներ :

Իսկ Չատկէն ետքը , Չատկին հետ կապուած են եօթը շաբաթներ՝ (Յինանց միջոց) մինչեւ Հոգեգալուստ , եւ անկէ ալ եօթը շաբաթներ եւս՝ մինչեւ Վարդավառ , բնագամէնը տասնըչորս շաբաթ : Հետեւաբար , Առաջաւորաց Բարեկենդանէն մինչեւ Վարդավառ ամբողջ 24 եօթնեակներու միջոցը Չատկի փոփոխութեանց հետ ետ եւ առաջ կը քալէ . իսկ ինք իր մէջ անփոփոխ ձեւ մը ունի՝ հաստատուն կերպով իրարու կապուած 168 օրերու շարքով՝ որոնք իրարու կը յաջորդեն առանց ամսաթիւերէն կախում ունենալու : Այս 24 եօթնեակներուն մէջ կ'իյնան կարգ մը տօներ ու յիշատակներ :

ՉԱՏԿԷՆ ԱՆԿԱՆ ՄԱՍԵՐ. — Տարւոյն այն մասը , որ Չատկէն անկախ է , իր մէջ ստորարաժանումներ ունի քանի մը հաստատուն կէտերու կապուած :

Առաջին կէտը Վերափոխման տօնն է որ կը կատարուի Օգոստոս 15ին կամ անոր մօտ կիրակիին , այնպէս որ Օգոստոս 12էն մինչեւ Օգոստոս 18ի օրերուն մէջ հանդիպող կիրակին Վերափոխման տօնն է :

Երկրորդ կէտը Խաչվերացն է , որ Սեպտեմբեր 14ի մերձաւորագոյն կիրակիին կը տօնուի . այսինքն , Սեպտեմբեր 11էն մինչեւ Սեպտեմբեր 17 հանդիպող կիրակին :

Երրորդ կէտը Յիսնակաց Բարեկենդանն է . այսինքն , Նոյեմբեր 18ին մերձաւոր կամ Նոյեմբեր 15էն մինչեւ 21 հանդիպող կիրակին :

Չորրորդ կէտն է Ծնունդը կամ Աստուածայայտնութեան տօնը՝ որ հաստատուն է Յունվար 6ին եւ իր Ութօրէքովը կը հասնի Յունվար 13ին :

Վերափոխումէն մինչեւ Խաչվերաց չորս կամ հինգ եօթնեակ է . Խաչվերացէն Յիսնակ ինը կամ տասը եօթնեակ եւ Յիսնակէն Աստուածայայտնութիւն եօթը կամ ութը եօթնեակ : Այս մասն ալ իր մէջ հաստատուն տօներու կարգ մը ունի , որոնք պատահական մանր փոփոխութիւններ կրնան կրել :

ԵՐԿՈՒ ՄԱՍԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ . — Զատկին կապուած եւ Զատկէն անկախ մասերուն միջեւ գտնուած միջոցը յատկացուած է կարգ մը սուրբերու յիշատակին , սակայն որովհետեւ Առաջաւորաց Բարեկենդանը կրնայ մինչեւ Յունվար 11 ելլել կամ Վարդավառի տօնը մինչեւ Օգոստոս 11 իջնել , երկու մասերը փոխադարձաբար կ'աճին կամ կը նուազին , եւ կը պատահի որ այդ միջոցին յատկացուած սուրբերու յիշատակները կամ Վարդավառէն ետ կամ Առաջաւորացէն առաջ փոխադրուին . այս է պատճառը որ նոյն սուրբերու յիշատակները երբեմն ձմեռը եւ երբեմն ամառը կը կատարուին :

ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ . — Այս բացատրութիւններէն կը հասկցուի թէ Հայ. Եկեղեցւոյ տոմարը պէտք ունի տարուէ տարի կազմուելու եւ կարգադրուելու : Սիմոն Ա. Երեւանցի կաթողիկոս , Տօնացոյցը բարեփոխելով 1774ին , բոլոր տարեգիրներուն համեմատ պէտք եղած փոփոխութիւնները նախապէս կարգադրեց եւ հրատարակեց , ինչ որ կը կազմէ Տօնացոյցին երկրորդ հատորը : Եթէ տարուէ տարի շինուած համաձեւ օրացոյցներ ալ չըլլան , կարելի է Տօնացոյցին միջոցաւ տօներու փոփոխութիւնները ճշդել :

ՕՐԵՐՈՒ ԲԱՇԽՈՒՄ . — Տօնացոյցին մէջ նշանակուած աէրունի օրերն են հետեւեալները .

Ծննդեան կամ Աստուածայայտնութեան տօնն ու Ճրագարոյցը	0ր 9
Ծնունդ կամ Աստուածայայտնութեան ետքի կիրակիները , միջին հաշուով	3
Առաջաւորաց կիրակիները	3
Մեծ Պահօքի կիրակիները	6
Տեառնընդառաջի եւ Աւետման տօները	2
Աւագ շաբաթը՝ Ղազարու յարութենէն	8
Զատիկ , Յինունք եւ Հոգեգալուստ	56
Հոգեգալստեան կիրակիներ	6
Վարդավառի տօն եւ Նաւակատիք	4
» կիրակիներ , միջին հաշուով	3
Վերափոխման տօն եւ Նաւակատիք	10
» կիրակիներ , միջին հաշուով	3
Խաչի տօն եւ Նաւակատիք	8
» կիրակիներ , միջին հաշուով	10
Աստուածածնի ծննդեան , Ընծայման եւ Յղութեան տօներ	3
Յիսնակաց կիրակիներ , միջին հաշուով	6
	140

Տօնացոյցին մէջ նշանակուած տարեկան սուրբերու յիշատակներու օրերն են , միացումները եւ տեղափոխութիւնները նկատի չառնելով .

	0ր
Աստուածայայտնութենէն ետքը	12
Առաջաւորաց միջոցին	9
Մեծ Պահօքի մէջ	5
Հոգեգալստեան միջոցին	20
Վարդավառի »	10
Վերափոխման »	9
Խաչի »	33
Յիսնակաց »	24
	122

Նոյնպէս Տօնացոյցին մէջ նշանակուած տարեկան ապաշխարութեան պահքի օրերն են .

	Օր
Աստուածայայտնութենէն ետքը Դշ. եւ Ուր. միջին հաշուով	6
Առաջաւորաց շարաթապահք	5
» միջոցին Դշ. եւ Ուր.	4
Մեծ Պահքի շարաթապահքեր	30
Հոգեգալստեան միջոցին Դշ. եւ Ուր.	10
Վարդավառի շարաթապահք	5
» միջոցին Դշ. եւ Ուր. միջին հաշուով	6
Վերափոխման շարաթապահք	5
» միջոցին Դշ. եւ Ուր. միջին հաշուով	6
Սաչի շարաթապահք	5
» միջոցին Դշ. եւ Ուր. միջին հաշուով . . .	16
Յիննակաց շարաթապահք	5
» միջոցին Դշ. եւ Ուր. միջին հաշուով .	12
Աստուածայայտնութեան շարաթապահք	5
	<hr/>
	120

Թէեւ այս կերպով համազումարը 382 օր կ'ըլլայ, սակայն ասոնցմէ հինգը հաստատուն տօներ են, որոնք միւս օրերուն կը խառնուին, եւ մնացեալ յաւելուածական 12 կամ 11 օրերը փոփոխական միջոցներու մէջ փոփոխակի կը զեղչուին :

ՊԱՀՔԻ ՕՐԷՆՔ. — Իւրաքանչիւր եօթնեակի պահքի օրերն են չորեքշաբթին՝ ի պատիւ Մարդեղութեան, եւ ուրբաթը՝ ի պատիւ Սաչելութեան :

Նախնական սովորութեամբ՝ Չատիկը մինչեւ 50 օր եւ Մհուկը մինչեւ 8 օր տէրունի տօն ըլլալուն, շարունակեալ ուտիք ալ էին. իսկ միւս տէրունի տօները կիրակիի կը փոխադրուէին, եւ այսպէս՝ տէրունի տօն պահքի օր չէր հանդիպեր, ի բաց առեալ Մեծ Պահքը: Երբ տէրունի տօներ աւել-

ցան եւ Հոգեգալուստ , Վերափոխում եւ Խաչվերաց՝ Ութօրէք
ունեցան , եւ Տեառնընդառաջի ու Աւետման տօները Ծնուն-
դէն բաժնուեցան , եւ վերջին ատեններու մէջ Ս. Աստուա-
ծածնի Ծննդեան , Ընծայման եւ Յղութեան տօներ հաստա-
ուեցան , պահքի խափանման կանոնը այս տէրունիներուն վրայ
չտարածուեցաւ , եւ սկսան պահքով տէրունի տօներ կատարուիլ :
Միւս կողմէ , Մեծ Պահքէ զատ շարաթապահքեր հաստատուե-
ցան եւ Ներսէս Բ. Բագրեւանդացի կաթողիկոսին ժամանակ
Դուինի ժողովը (555 Յ. Ք.) որոշեց իւրաքանչիւր ամիս մէյ
մէկ շարաթ պահք պահել . այդ 12 շարաթներէն երկուքը Մեծ
Պահքի հետ կը խառնուին , եւ Մարտ ու Ապրիլ ամիսներուն կը
յարմարին : Յունուար եւ Փետրուար ամիսներուն կը յար-
մարին Ծնունդի եւ Առաջաւորաց (Ս. Սարգսի) շարաթապահ-
քերը : Իսկ Չատկէ ետքի ութը ամիսներուն շարաթապահքերն
են Եղիական , Ս. Լուսաւորչի , Վարդավառի , Վերափոխման ,
Խաչվերացի , Վարազայ Խաչի , Յիսնական եւ Ս. Յակոբի պահ-
քերը :

Տարւոյն մէջ պահեցողութեամբ հանդերձ կատարուած տէ-
րունիները հետեւեալներն են .

		Օր
Մեծ պահքի կիրակիներ	Պահք	5
Ծաղկազարդ եւ Աւագ Շարաթ	»	7
Աւագ Շարաթ օր	Նաւակասիփ	1
Համբարձումէն ետքը	Պահք	3
Հոգեգալստեան շարաթը	»	5
Տապանակի տօն	Նաւակասիփ	1
Շողկաթի »	»	1
Վերափոխման իննօրէքին	Պահք	2
Խաչի նաւակատիքի տօն	Նաւակասիփ	1
» եօթնօրէքին	Պահք	2
Աստուածայայտնութեան պահքի մէջի կի- րակին	»	1
Աստուածայայտնութեան ճրագալոյցը . . .	Նաւակասիփ	1
		30

Ասոնցմէ զատ, ըստ պատահման, Տեառնընդառաջին եւ Ս. Աստուածածնի Աւետման, Ծննդեան, Ընծայման եւ Յղութեան տօներն ալ եթէ Դշ. կամ Ուր. օր կամ թէ Մեծ Պահքի եւ կամ շաբաթապահքի մէջ հանդիպին, պահքը չեն խափաներ:

Իսկ սուրբերու յիշատակին զուգագիպող պահքի օրերն ալ հետեւեալներն են.

	Օր
Մեծ Պահքի շաբաթ օրեր	5
Ս. Լուսաւորչի շաբաթապահքին	3
Վարագայ Սաչի »	3
Ս. Յակոբայ »	3
Աստուածայայանութեան պահքի Շք. օրը	1
	15

Այս պահնցողութեան օրերն ալ նախապէս յիշուած 120 օրերուն հետ գումարելով, իւրաքանչիւր տարի 135 օր պահնցողութիւն կը հրամայէ Հայ. Եկեղեցին:

ՀՐԱՄԱՅՈՒԱԾ ՏՕՆԵՐ. — Հին ժամանակներու մէջ աւելի սակաւաթիւ էին տօները, որոնց մէկ մասը նորագոյն ժամանակներու մէջ հաստատուած է: Հիմայ, 52 կիրակիէն զատ հետեւեալ տէրունի օրերը կը տօնուին.

Ծնունդ կամ Աստուածայայանութեան տօն. — Յունվար 6.
 » » » Բ. օր. — Յնվր. 7.
 » » » Ը. » — » 13.

Տեառնընդառաջ. — Փետր. 14.
 Աւետում Ս. Աստուածածնի. — Ապրիլ 7.
 Աւագ Հինգշաբթի. — Մեծ Պահքի. Է. Եշ.
 Չատկի Բ. օր. — Յինանց Ա. Բշ.
 » Գ. » — » Ա. Գշ.
 Համբարձում. — Յինանց Զ. Եշ.
 Ս. Լուսաւորչի Գիւտ նշխարաց. — Հոգեգալստեան Գ. Շք.
 Վարդավառի Բ. օր. — Վարդավառի Ա. Բշ.

Վերափոխման Բ. օր. — Վերափոխման Ա. Բշ.

Ծնունդ Ս. Աստուածածնի. — Սեպտ. 8 :

Խաչվերացի Բ. օր. — Խաչի Ա. Բշ.

Ընծայում Ս. Աստուածածնի. — Նոյեմբ. 21 .

Յզութիւն » » . — Դեկտ. 9 :

Ասոնցմէ զատ կան քանի մը սուրբերու յիշատակներ՝ որոնք կովկասի կողմը իբր հրամայեալ տօն կը պահուին, իսկ Կ. Պոլսոյ կողմը կամաւոր են : Այդ տօներն են .

Ս. Լուսաւորչի մօտն ի վիրապ. — Մեծ Պահքի Ե. Շք.

» » ելն ի վիրապէ. — Հոգեգալստեան Ա. Շք.

Ս. Թաղէոս առաքեալ եւ Ս. Սանդուխտ. — Վրդվաի. Ա. Շք.

Ս. Առաջին Լուսաւորիչը. — Յիսնակաց Ա. Շք.

Իբր բարեպաշտական տօներ՝ տեղ տեղ կը պահուին հետեւեալներն ալ .

Ս. Վարդանեանք. — Առաջաւորաց Գ. Եշ.

Ս. Թարգմանիչը. — Հոգեգալստեան Դ. Եշ.

Ս. Հրեշտակապետք. — Խաչի Ը. Շք.

Ամենայն Սրբոց. — Խաչի Է. կամ Ժ. Շք.

Չորս Աւագ տօներ. — Դեկտեմբերի վերջերը :

ՀԱՐՄՆԻՔԻ ՕՐԵՐ . — Եկեղեցական կանոնները կ'արգիլեն հարսնիք ընել բոլոր տարւոյն մէջ հանդիպող տէրունի օրերուն եւ պահքի օրերուն, որով հարսնիք կատարելու համար կը մնան բոլոր սուրբերու տօները, որոնք պահքի չեն զուգադիպիր : Այսպէս, բոլոր Մեծ Պահքի միջոցին հարսնիք չ'ըլար պահքի պատճառաւ . Չատկէն մինչեւ Հոգեգալստեան ութօրէքը հարսնիք չ'ըլար տէրունի տօներուն պատճառաւ : Օրացոյցին մէջ կիրակիի մը առջեւ գրուած « հարսնիք » բառը կը նշանակէ թէ նոյն շաբթուն հանդիպող Երկուշաբթի, Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը հարսնիք տեղի կրնայ ունենալ, բայց ո՛չ կիրակին, որ տէրունի է, ոչ ալ Ուրբաթ եւ Չորեքշաբթի, պահքի պատճառաւ : Աստուածածնայ տօնին իններորդ օրը, թէեւ Երկուշաբթի, հարսնիք չ'ըլար . բայց յաջորդ Երեքշաբթին կրնայ ըլլալ : Նոյնպէս, այս տարի Տեսանընդառաջը Երկուշաբթի հանդիպելուն, թէեւ նոյն օրը հարսնիք չ'ըլար, բայց յաջորդ Երեքշաբթին կրնայ ըլլալ :

ՏՈՄԱՐԷ ՏՈՄԱՐ

Շատ անգամ Արարական թուականի մը համապատասխանող Յուլիական թուականը գտնելու, եւ կա՛մ փոխադարձաբար Յուլիական թուականի մը համապատասխանող Արարական թուական մը գտնելու համար մեծ դժուարութեանց կը բաղ-խին պէտք ունեցողները: Այդպիսիներու օգտակար ըլլալ կը յուսանք ներկայացնելով հոս իրենց այդ թուականները ճշգրտու պարզ եղանակ մը որ քանի մը թուարանական գիւրին գործողութիւններ կատարելէ ուրիշ ո եւ է յոգնութիւն չպիտի պատճառէ իրենց:

ՅՈՒԼԻԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ ԱՐԱՐԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԵՐԱԾԵԼ. — Այս գործնական հաշուին գիտական բացատրութիւնը աւելորդ կը նկատենք տալ հոս, որովհետեւ հարկ պիտի ըլլայ երկար մեկնութեանց ձեռնարկել: Ուստի կը բաւականանանք ըսելով միայն թէ այդ հաշուին հիմ բռնուած է սա պարագան թէ 622 տարւոյն Յուլիս 16ը կը համապատասխանէ Արարական թուականին առաջին տարւոյն Մուհարրէմ 1ին:

Ահա այդ հաշիւը.

Զեղչեցէ՛ք քննառուած Յուլիական թուականէն 622 թիւը եւ պիտի ունենաք թիւ մը զոր Ա. պիտի կոչենք:

Ա.ը բազմապատկեցէ՛ք 365ով եւ պիտի ունենաք թիւ մը զոր Բ. պիտի կոչենք:

Ա.ին աւելցուցէ՛ք 1, բաժնեցէ՛ք 4ով եւ քանորդը աւելցուցէ՛ք Բ.ին: Բ.ին վրայ աւելցուցէք նաեւ առաջարկուած Յուլիական տարւոյն տարեթիւը (*), զեղչեցէ՛ք 196 եւ պիտի ունենաք թիւ մը՝ զոր պիտի կոչենք Գ.:

Բաժնեցէ՛ք Գ.ը 10,631ով, եւ պիտի ունենաք քանորդ մը՝ զոր պիտի կոչենք Գ., եւ մնացորդ մը՝ զոր պիտի կոչենք Ե.:

(*) Տարեթիւ կը կոչենք այն թիւը՝ որ կը ներկայացնէ փնտռուած թուականին ամսաթիւին՝ Յուլիական տարւոյն քանի՛երորդ օրը ըլլալը, ինչ որ անմիջապէս կարելի է ճշդել I աղիւսակին դիմելով:

Գ.ն բազմապատկեցէ՛ք 30ով եւ պիտի ունենաք թիւ մը զոր 2. պիտի կոչենք :

Յետոյ դիմեցէ՛ք III աղիւսակին , եւ եթէ Ե.ը 0 է կամ աւելի՝ մինչեւ 354 , 2.ին աւելցուցէք 1 , եթէ 354 է կամ աւելի՝ մինչեւ 709 , աւելցուցէք 2.ին 2 , եւ եթէ 709 է կամ աւելի՝ մինչեւ 1063 , աւելցուցէք 2.ին 3 , եւ այսպէս յաջորդաբար ըստ III աղիւսակին : Այսպէս պիտի ունենաք այն Արարական տարին՝ որուն մէջ կ'իյնայ փնտռուած Յուլիական թուականը :

Իսկ ամսաթիւը գտնելու համար բազդատեցէք Ե.ը III աղիւսակին 0, 354, 709 , եւ այլն թիւերուն , եւ անոնցմէ որուն որ հաւասար կամ որմէ որ աւելի ըլլայ , զեղչեցէ՛ք այդ թիւը Ե.էն եւ մնացեալը ցոյց պիտի տայ Արարական տարեթիւը : Դիմեցէ՛ք այն ատեն II աղիւսակին , եւ պիտի գտնէք թէ այդ տարեթիւը ո՛ր ամսուան եւ ո՛ր ամսաթիւին կը համապատասխանէ : Դիտելի է սակայն որ երբ տարեթիւը 0 ըլլայ , կը համապատասխանէ նախորդ տարիին վերջին օրուն :

Օրինակ . — Արեւմտեան պատմագիրները Քրիստոսի 1453 թուականին Մայիս 29ին կը գնեն կ. Պոլսոյ առումը՝ Օսմանեան յաղթական բանակին կողմէ , եւ արեւելեան պատմագիրները կը նշանակեն Հիճրէթի 857 տարւոյն 10 Ճէմազի իւլ էվվէլը . տեսնենք այս երկու թուականները կը համապատասխանեն իրարու :

Յուլիական 1453 թուականէն զեղչենք 622 , եւ արդիւնքը՝ 831 , պիտի կազմէ Ա. թիւը :

Ա.ը բազմապատկենք 365ով , եւ արդիւնքը՝ 303,315 , պիտի կազմէ Բ. թիւը :

Ա.ին աւելցնենք 1 եւ կ'ունենանք 832 , զոր կը բաժնենք 4ով եւ կ'ունենանք 208 քանորդ : Այդ քանորդը կ'աւելցնենք Բ.ին , որուն կ'աւելցնենք նաեւ Յուլիական տարւոյն տարեթիւը՝ որ է 149 (*), եւ այսպէս կ'ունենանք 303,672 թիւը :

(* Արգարեւ , ըստ I աղիւսակին , Մայիս 29 կը համապատասխանէ 149 տարեթիւին :

ուրկէ հանելով 196, արդիւնքը՝ 303,476, կ'ըլլայ Գ.ը՝

Բաժնենք Գ.ը 10,631ով եւ իբր քանորդ պիտի ունենանք 28՝ որ պիտի կազմէ Գ.ն, եւ իբր մնացորդ 5808, որ Ե.ը պիտի ըլլայ:

Բազմապատկենք Գ.ն 30ով, ու պիտի ունենանք 840 թիւը՝ զոր պիտի կոչենք Զ.:

Դիմելով III աղիւսակին, կը տեսնենք թէ 5808 թիւը, այսինքն Ե.ը, 17ին համապատասխանող 5670 թիւէն կ'անցնի եւ պակաս է 18ին համապատասխանող 6024 թիւէն. հետեւաբար, կ'աւելցնենք 17ը 840ին, այսինքն Զ.ին եւ արդիւնքը՝ 857, կը ներկայացնէ Արարական տարին՝ որուն մէջ կ'իյնայ առաջարկուած Յուլիական թուականը:

Իսկ Արարական ամսաթիւը գտնելու համար կը զեղչենք Ե.էն՝ այսինքն 5808էն՝ 5670, եւ մնացորդը 138՝ տարեթիւն է, զոր III աղիւսակէն քննելով պիտի տեսնենք թէ կը համապատասխանէ Ճէմազի իւլ էվվէլ 20ին:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ ՅՈՒԼԻԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԵՐԱՅԵԼ. — Բաժնեցէ՛ք առաջարկուած Արարական թուականը 30ով եւ քանորդ մը պիտի ունենաք զոր Ա. պիտի կոչենք, ու մնացորդ մը՝ զոր պիտի կոչենք Բ.: Դիտելի է սակայն որ երբ մնացորդը 0 ըլլայ, Ա.ը հաւասար է քանորդին՝ պակաս 1, եւ Բ.ը 30 է:

Բազմապատկեցէ՛ք Ա.ը 10,631ով, աւելցուցէ՛ք Բ.ին համապատասխանող թիւը՝ ըստ III աղիւսակին, աւելցուցէ՛ք նաեւ 196 եւ առաջարկուած Արարական թուականին տարեթիւը, ու պիտի ունենաք թիւ մը՝ զոր պիտի կոչենք Գ.:

Բաժնեցէ՛ք Գ.ը 1461ով եւ պիտի ունենաք քանորդ մը՝ զոր պիտի կոչենք Դ., եւ մնացորդ մը՝ զոր պիտի կոչենք Ե.:

Բազմապատկեցէ՛ք Գ.ն 4ով, աւելցուցէ՛ք 621, եւ պիտի ունենաք թիւ մը՝ զոր Զ. պիտի կոչենք. յետոյ զիմեցէք IV աղիւսակին եւ եթէ Ե.ը 0 է կամ աւելի՝ մինչեւ 365, Զ.ին աւելցուցէք 1, եթէ 365 է կամ աւելի՝ մինչեւ 730, Զ.ին աւելցուցէք 2, եւ այսպէս յաջորդաբար:

Այս կերպով պիտի ունենաք այն Յուլիական տարին՝ ու

բուն, մէջ կ'իյնայ առաջարկուած Արարական թուականը :

Իսկ ամսաթիւը գտնելու համար զեղչեցէ՛ք Ե.էն IV աղիւսակին 0, 365, 730 եւ 1096 չորս թիւերէն մէկը՝ որո՛ւն որ հաւասար կամ որմէ՛ որ աւելի ըլլայ Ե.ը, եւ պիտի ունենանք արդէն գտնուած Յուլիական տարւոյն մէջ այն տարեթիւը՝ որ կը համապատասխանէ առաջարկուած Արարական թուականին : Դիտելի է սակայն թէ երբ տարեթիւը 0 ըլլայ, կը համապատասխանէ նախորդ տարին վերջին օրուան :

Դիմեցէ՛ք I աղիւսակին, եւ ձեռք բերուած տարեթիւին համապատասխանող ամսաթիւը պիտի ներկայացնէ առաջարկուած Արարական թուականը :

Օրինակ. — Սեւաստարօլ գրաւուած է Արարական 1271 տարւոյն Զիւնիսէճէ 25ին. ո՞րն է համապատասխանող Յուլիական թուականը :

Բաժնենք 1271ը 30ով եւ պիտի ունենանք իբր քանորդ 42, այսինքն Ա.ը, եւ մնացորդ 11, այսինքն Բ.ը :

Բազմապատկենք Ա.ը 10,631ով, աւելցնենք 3544 թիւը՝ որ ըստ III աղիւսակին կը համապատասխանէ 11ին. աւելցնենք նաեւ 196, ինչպէս նաեւ 350՝ որ 25 Զիւնիսէճէին համապատասխանող տարեթիւն է ըստ II աղիւսակին, եւ պիտի ունենանք 450,592, այսինքն Գ.ը :

Բաժնենք Գ.ը 1461ով, եւ պիտի ունենանք Գ. քանորդը՝ որ է 308 եւ Ե. մնացորդը՝ որ է 604 :

Բազմապատկենք Գ.ն 4ով եւ կ'ունենանք 1232, որուն կ'աւելցնենք 621 եւ կ'ունենանք 1853, այսինքն Զ.ն : Քանի որ Ե.ը՝ այսինքն 604ը IV աղիւսակին 365 թիւէն աւելի է, աւելցնենք Զ.ին 2 եւ գումարը՝ 1855, կը ներկայացնէ այն Յուլիական տարին՝ որուն մէջ կ'իյնայ առաջարկուած Արարական թուականը :

Իսկ Յուլիական ամսաթիւը գտնելու համար, զեղչենք Ե.էն 365 թիւը, եւ մնացորդը՝ 239, տարեթիւն է Յուլիական տարւոյն, այսինքն Օգոստոս 27՝ զոր զիւրաւ պիտի գտնենք, զիմելով I աղիւսակին :

Այս հաշիւները մէկ կամ երկու օրուան տարբերութիւն մը կը ցուցնեն երբեմն :

Ա. Գ. Ի Ե Ա. Կ 1

ՅՈՒՆԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՏԱՐԵԹԻԻԵՐ

Մնացիլ			ՅՈՒՆԿ.			ՓԵՏՐ.			ՄԱՐՏ			ԱՊՐԻԼ			ՄԱՅԻՍ			ՅՈՒՆԻՍ		
Տարեթիւ			Տարեթիւ			Տարեթիւ			Տարեթիւ			Տարեթիւ			Տարեթիւ			Տարեթիւ		
ՍՊ.ԲԿՆ.	ԵՆՆՁ.		ՍՊ.ԲԿՆ.	ԵՆՆՁ.		ՍՊ.ԲԿՆ.	ԵՆՆՁ.		ՍՊ.ԲԿՆ.	ԵՆՆՁ.		ՍՊ.ԲԿՆ.	ԵՆՆՁ.		ՍՊ.ԲԿՆ.	ԵՆՆՁ.		ՍՊ.ԲԿՆ.	ԵՆՆՁ.	
1	1	1	1	32	32	1	60	61	1	91	92	1	121	122	1	152	153			
2	2	2	2	33	33	2	61	62	2	92	93	2	122	123	2	153	154			
3	3	3	3	34	34	3	62	63	3	93	94	3	123	124	3	154	155			
4	4	4	4	35	35	4	63	64	4	94	95	4	124	125	4	155	156			
5	5	5	5	36	36	5	64	65	5	95	96	5	125	126	5	156	157			
6	6	6	6	37	37	6	65	66	6	96	97	6	126	127	6	157	158			
7	7	7	7	38	38	7	66	67	7	97	98	7	127	128	7	158	159			
8	8	8	8	39	39	8	67	68	8	98	99	8	128	129	8	159	160			
9	9	9	9	40	40	9	68	69	9	99	100	9	129	130	9	160	161			
10	10	10	10	41	41	10	69	70	10	100	101	10	130	131	10	161	162			
11	11	11	11	42	42	11	70	71	11	101	102	11	131	132	11	162	163			
12	12	12	12	43	43	12	71	72	12	102	103	12	132	133	12	163	164			
13	13	13	13	44	44	13	72	73	13	103	104	13	133	134	13	164	165			
14	14	14	14	45	45	14	73	74	14	104	105	14	134	135	14	165	166			
15	15	15	15	46	46	15	74	75	15	105	106	15	135	136	15	166	167			
16	16	16	16	47	47	16	75	76	16	106	107	16	136	137	16	167	168			
17	17	17	17	48	48	17	76	77	17	107	108	17	137	138	17	168	169			
18	18	18	18	49	49	18	77	78	18	108	109	18	138	139	18	169	170			
19	19	19	19	50	50	19	78	79	19	109	110	19	139	140	19	170	171			
20	20	20	20	51	51	20	79	80	20	110	111	20	140	141	20	171	172			
21	21	21	21	52	52	21	80	81	21	111	112	21	141	142	21	172	173			
22	22	22	22	53	53	22	81	82	22	112	113	22	142	143	22	173	174			
23	23	23	23	54	54	23	82	83	23	113	114	23	143	144	23	174	175			
24	24	24	24	55	55	24	83	84	24	114	115	24	144	145	24	175	176			
25	25	25	25	56	56	25	84	85	25	115	116	25	145	146	25	176	177			
26	26	26	26	57	57	26	85	86	26	116	117	26	146	147	26	177	178			
27	27	27	27	58	58	27	86	87	27	117	118	27	147	148	27	178	179			
28	28	28	28	59	59	28	87	88	28	118	119	28	148	149	28	179	180			
29	29	29	29	—	60	29	88	89	29	119	120	29	149	150	29	180	181			
30	30	30	30			30	89	90	30	120	121	30	150	151	30	181	182			
31	31	31	31			31	90	91				31	151	152						

Ա. Գ. Ի Ի Ս Ս Ա. Կ. Ի

ՅՈՒՂԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԴՈՐԵԱՆ ՏԱՐԵԹԻՒԵՐ

Ամսաթիվ		ՅՈՒՂԻՍ		Ամսաթիվ		ՕԳՈՍՏՈՍ		Ամսաթիվ		ՍԵՊՏԵՄ.		Ամսաթիվ		ՀՈԿՏԵՄ.		Ամսաթիվ		ՆՈՅԵՄ.		Ամսաթիվ		ԴԵԿՏԵՄ.	
Ս.Գ.Ի.Ի.		Սարեթիվ		Ս.Գ.Ի.Ի.		Սարեթիվ		Ս.Գ.Ի.Ի.		Սարեթիվ		Ս.Գ.Ի.Ի.		Սարեթիվ		Ս.Գ.Ի.Ի.		Սարեթիվ		Ս.Գ.Ի.Ի.		Սարեթիվ	
Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.	Ս.Գ.Ի.Ի.	Ն.Զ.Զ.
1	182	183	1	213	214	1	244	245	1	274	275	1	305	306	1	335	336						
2	183	184	2	214	215	2	245	246	2	275	276	2	306	307	2	336	337						
3	184	185	3	215	216	3	246	247	3	276	277	3	307	308	3	337	338						
4	185	186	4	216	217	4	247	248	4	277	278	4	308	309	4	338	339						
5	186	187	5	217	218	5	248	249	5	278	279	5	309	310	5	339	340						
6	187	188	6	218	219	6	249	250	6	279	280	6	310	311	6	340	341						
7	188	189	7	219	220	7	250	251	7	280	281	7	311	312	7	341	342						
8	189	190	8	220	221	8	251	252	8	281	282	8	312	313	8	342	343						
9	190	191	9	221	222	9	252	253	9	282	283	9	313	314	9	343	344						
10	191	192	10	222	223	10	253	254	10	283	284	10	314	315	10	344	345						
11	192	193	11	223	224	11	254	255	11	284	285	11	315	316	11	345	346						
12	193	194	12	224	225	12	255	256	12	285	286	12	316	317	12	346	347						
13	194	195	13	225	226	13	256	257	13	286	287	13	317	318	13	347	348						
14	195	196	14	226	227	14	257	258	14	287	288	14	318	319	14	348	349						
15	196	197	15	227	228	15	258	259	15	288	289	15	319	320	15	349	350						
16	197	198	16	228	229	16	259	260	16	289	290	16	320	321	16	350	351						
17	198	199	17	229	230	17	260	261	17	290	291	17	321	322	17	351	352						
18	199	200	18	230	231	18	261	262	18	291	292	18	322	323	18	352	353						
19	200	201	19	231	232	19	262	263	19	292	293	19	323	324	19	353	354						
20	201	202	20	232	233	20	263	264	20	293	294	20	324	325	20	354	355						
21	202	203	21	233	234	21	264	265	21	294	295	21	325	326	21	355	356						
22	203	204	22	234	235	22	265	266	22	295	296	22	326	327	22	356	357						
23	204	205	23	235	236	23	266	267	23	296	297	23	327	328	23	357	358						
24	205	206	24	236	237	24	267	268	24	297	298	24	328	329	24	358	359						
25	206	207	25	237	238	25	268	269	25	298	299	25	329	330	25	359	360						
26	207	208	26	238	239	26	269	270	26	299	300	26	330	331	26	360	361						
27	208	209	27	239	240	27	270	271	27	300	301	27	331	332	27	361	362						
28	209	210	28	240	241	28	271	272	28	301	302	28	332	333	28	362	363						
29	210	211	29	241	242	29	272	273	29	302	303	29	333	334	29	363	364						
30	211	212	30	242	243	30	273	274	30	303	304	30	334	335	30	364	365						
31	212	213	31	243	244					304	305				31	365	366						

Ա Ղ Ի Ի Ս Ս Կ Ի Ի

Ա Ր Ա Բ Ա Կ Ա Ն Տ Ա Ր Ե Թ Ի Ի Ե Ր

Ա Մ Ս Ս Թ Ի Ի	Մ ու հ ս ուրբ է մ	Ս է մ էր	Ր է ս յ ի ի Լ Ե յ զ լ է Լ	Ր է ս յ ի ի Լ Ե յ լ էր	ձ է մ ա զ ի ի Լ Ե յ զ լ է Լ	ձ է մ ա զ ի ի Լ Ե յ լ էր	Ր է ն է ս յ	Շ ա ս ս յ ս մ	Ր ա մ ա զ ս մ	Շ է յ զ լ ա լ	Չ ի յ լ ա ս է	Չ ի յ լ ի ն ն է
1	1	31	60	90	119	149	178	208	237	267	296	326
2	2	32	61	91	120	150	179	209	238	268	297	327
3	3	33	62	92	121	151	180	210	239	269	298	328
4	4	34	63	93	122	152	181	211	240	270	299	329
5	5	35	64	94	123	153	182	212	241	271	300	330
6	6	36	65	95	124	154	183	213	242	272	301	331
7	7	37	66	96	125	155	184	214	243	273	302	332
8	8	38	67	97	126	156	185	215	244	274	303	333
9	9	39	68	98	127	157	186	216	245	275	304	334
10	10	40	69	99	128	158	187	217	246	276	305	335
11	11	41	70	100	129	159	188	218	247	277	306	336
12	12	42	71	101	130	160	189	219	248	278	307	337
13	13	43	72	102	131	161	190	220	249	279	308	338
14	14	44	73	103	132	162	191	221	250	280	309	339
15	15	45	74	104	133	163	192	222	251	281	310	340
16	16	46	75	105	134	164	193	223	252	282	311	341
17	17	47	76	106	135	165	194	224	253	283	312	342
18	18	48	77	107	136	166	195	225	254	284	313	343
19	19	49	78	108	137	167	196	226	255	285	314	344
20	20	50	79	109	138	168	197	227	256	286	315	345
21	21	51	80	110	139	169	198	228	257	287	316	346
22	22	52	81	111	140	170	199	229	258	288	317	347
23	23	53	82	112	141	171	200	230	259	289	318	348
24	24	54	83	113	142	172	201	231	260	290	319	349
25	25	55	84	114	143	173	202	232	261	291	320	350
26	26	56	85	115	144	174	203	233	262	292	321	351
27	27	57	86	116	145	175	204	234	263	293	322	352
28	28	58	87	117	146	176	205	235	264	294	323	353
29	29	59	88	118	147	177	206	236	265	295	324	354
30	30		89		148		207		266		325	355

ԱՂԻՒՍԱԿ III.

1	0	46	5345
2	354	47	5670
3	709	48	6024
4	1063	49	6379
5	1417	20	6733
6	1772	21	7087
7	2126	22	7442
8	2481	23	7796
9	2835	24	8150
10	3189	25	8505
11	3544	26	8859
12	3898	27	9214
13	4252	28	9568
14	4607	29	9922
15	4961	30	10277

ԱՂԻՒՍԱԿ IV.

1	0
2	365
3	730
4	1096

ԵՒՏԻ ԳՈՒԼԷԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ

ԱՆՅԵԱԼԸ ԵՒ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ

Հ Ի Մ Ն Ա Ր Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԵՒՏԻ ԳՈՒԼԷԻ Ա.ՂԳ. Հիւանդանոցէն առաջ ունեցած ենք, Բերայի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյն եւ Նառլը Գարուի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյն քով, հիւանդներու եւ յիմարներու յատուկ շէնքեր: Պէզճեան Յարութիւն ամիրա այդ շէնքերուն անյարմարութիւնը տեսնելով, 1832 ին ձեռնարկեց կառուցանել նոր Հիւանդանոց մը ԵՒՏԻ ԳՈՒԼԷ՛ գուրս, Գազը Զէշմէ արուարձանին մէջ: Շինութեան ծախքին մեծ մասը հայթայթուեցաւ Պէզճեանի կողմէ, թէեւ ուրիշ նուիրատուներ ալ զանուեցան: Հիւանդանոցի գլխաւոր մասերուն, եւ Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյն շինութիւնը աւարտած էր 1833ին: Հիւանդանոցի ճարտարապետները եղած են Կարապետ ամիրա Պալեան եւ իր քեռայրը Յովհաննէս ամիրա Սէրվէրեան: Միքայէլ ամիրա Փիշմիշեան ստանձնած էր շինութեան ընդհանուր վերակացութիւնը եւ շինութեան առօրեայ գործողութեանց կը հսկէր Եազըճը Պօղոս աղա, Գրիգոր Օտեանի հայրը, Տ. Ստեփաննոս «Աղաւնի» Պատրիարք, որ 1831ին յաջորդած էր Տ. Կարապետ Պատրիարքին: Հիւանդանոցին պաշտօնական բացումը կատարած է 1834 ին, հիմնադրին՝ Պէզճեան Յարութիւն ամիրայի մահէն ետքը՝ որ տեղի ունեցած է 3 Յունուար 1834ին: Այս միջոցներուն շինուեցաւ Ս. Յակոբ վանքը Զէյթին Պուրնու՝ յատկապէս հնտախտէ բռնուողներուն համար:

Մ Ի Թ Է Վ Է Լ Լ Ի Ն Ե Ր Ո Ւ Շ Ր Ջ Ա Ն

Միքայել ամիրա Փիշմիշեան Միլթեվեղլի (վերատեսուչ) կարգուելով Հիւանդանոցին, 1834էն սկսեալ վեց եօթը տարի կը վարէ այդ պաշտօնը: Այդ միջոցին Հիւանդանոցը բաւական բարեկարգ վիճակ ունեցած է:

Ճեմարանին առթիւ ծագած վէճերուն առեմն (1839—1844), Միքայել ամիրա Փիշմիշեան, նեղանալով իր մատակարարութիւնը քննադատող Ճանիկ ամիրայի վարմունքէն, կը հրաժարի: Իրեն կը յաջորդէ նախ Ղազար աղա, յետոյ Միսաք ամիրա, որոնց մատակարարութիւնը գոհացուցիչ եղած չէ: Վառօդապետ Պօղոս պէյ Տատեան վերջին Միւթէվէլին կ'ըլլայ Հիւանդանոցին:

Պօղոս պէյ, Միւթէվէլի ընտրուելէն քիչ ետքը, իր կողմէ կը կարգէ հինգ նազրը (հոգաբարձու), որոնք 1844—45ին պաշտօնի կոչուելով կը մնան մինչեւ 1848: Այդ միջոցին Հիւանդանոցի մէջ կը գտնուէին 300—350 պատասպարեալ, Հոգաբարձութեան մէջ ամէնէն գործօն գերը ունէր Սարգիս աղա Գափամաճեան, որ Պօղոս պէյի աներորդին էր եւ Միւթէվէլիի փոխանորդ:

Պօղոս պէյ եւ իր հօրեղբայրը, Յովհաննէս պէյ, գլխաւոր բարերարները եղած են Հիւանդանոցին, Յարութիւն Պէզճեան եւ Կարապետ Պալեան ամիրաներուն հետ: Պօղոս պէյ 1844ին Հիւանդանոցին նուիրած է իր ընտանիքին յատկացուած օրական տասը օխա միսի պարէնը, որուն փոխարէնը ցարդ կը ստացուի կայս. Կառավարութենէն եւ հիմա կը ներկայացնէ ամսական 1854¹/₂ զրուչի գումար մը: Իսկ Յովհաննէս պէյ պատճառ եղած է որ 1843 Յուլիս 24ին օրական 15 օխա միսի եւ 1845 Ապրիլ 9ին 37¹/₂ օխա հացի պետական պարէն յատկանայ Հիւանդանոցին,

Պօղոս պէյի Միւթէվէլիութեան ժամանակ Հիւանդանոցը բարեկարգ վիճակ ունեցած է: Այդ միջոցին Տատեանները շատ նուիրատուութիւններ ըրած են Հիւանդանոցին, եւ կ'ըսուի թէ իրենց նպաստները կը հասնէին տարեկան 50—60,000 զրուչի:

1846—47ին ալ Հիւանդանոցին կը կապուին նշանաւորի հասոյթները, որոնք մինչեւ այն ատեն Պատրիարքին կը յատկանային. նոյնպէս անցադրատան հասոյթները: 1848ին, Պօղոս պէյի հրատարմամբ, վերջ կը գտնէ նաեւ Միւթէվէլլիութեան շրջանը:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԺՈՂՈՎԷՆ ԸՆՏՐՈՒԱԾ ՆՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆՑ ՇՐՋԱՆ

1847 Մայիս 9ին, Մատթէոս Պատրիարքի օրով ընարուած էին Ազգային Հոգևոր եւ Գերագոյն Ժողովները: Այս վերջինը ունէր 20 անդամ, որոնց մէջ կը գտնուէին ժամանակին նշանաւոր ամիրաները եւ հսկնաժներու պետերը: 1848էն մինչեւ 1856ի վերջերը՝ Գերագոյն Ժողովը կառավարեց Ազգ. Հիւանդանոցը՝ հոգարարձութեանց ձեռքով:

Պօղոս պէյի հրատարումէն ետքը, 1848ին կազմուած առաջին Հոգարարձութիւնը կը ըստկանար 14 անդամէ, որոնց մէջ ամէնէն աւելի գործօն դեր ունեցան Պետրոս Թիրեաքեան եւ Քրիստոստուր Ղազարոսեան: Այս Հոգարարձութիւնը պաշտօնավարեց մինչեւ 1852:

Այս Հոգարարձութեան առաջին գործը կ'ըլլայ Որբանոցի դպրոցը վերակազմել Հիւանդանոցին մէջ: Նոյն միջոցին Սկիւտարի Ճեմարանը որ 1846 Հոկտեմբեր 1ին վերաբացուած էր, զժուարութեամբ կը մատակարարուէր, որովհետեւ Երուսաղէմի վանքէն յատկացուած տարեկան նպաստը զեղչուած էր: Գերագոյն Ժողովը որոշեց միացնել Ճեմարանը եւ Հիւանդանոցի վարժարանը, որով Ճեմարանի մատենադարանն ու գոյքերը Ազգ. Հիւանդանոց փոխադրուեցան 1850 ին: Որբանոցի կրթարանը՝ Ճեմարան անունով, Պոլսոյ Հայոց ամէնէն կարեւոր կրթական հաստատութիւնը դարձաւ այդ թուականներուն: Այս հաստատութեան յատկացաւ Երուսաղէմատան 50,000 զրուշի տարեկան նպաստը, որ վճարուած է մինչեւ 1862, թէեւ ոչ կանոնաւորապէս:

1851ին, 60,000 դրուշ ծախքով, յիմարներու յատուկ 5—6 նոր սենեակներ կը շինուին: Նոյն տարին Հոգարարձու-թիւնը կը ձեռնարկէ սարվեցնել Որբանոցի սաներուն կօշկակա-րութեան եւ դերձակութեան արհեստները, որոնք յաջող ար-գիւնք չեն ունենար: 1851ին կը բացուի Հիւանդանոցին մէջ Վարժապետանոց մըն ալ ուր 15—16 անձեր կրօնային դաստիա-րակութիւն մը կը ստանան. տարի մը ետքը այս հաստատու-թիւնը կը փակուի, որովհետեւ Հիւանդանոցին պիւտձէն խան-գարուած եւ 1000 ոսկւոյ պարտք մը գոյացած էր:

Գերագոյն Ժողովէն կարգեալ այս առաջին Հոգարարձու-թիւնը 1852ին պաշտօնէ դադրեցաւ եւ նոյն տարւոյ Ապրիլին ընտրուեցաւ նոր Հոգարարձութիւն մը, որուն ատենապետն էր Նշան աղա Փիշմիշեան: Այս Հոգարարձութիւնը՝ որ պաշտօ-նավարեց երկու տարի, ծախքերը զեղչեց եւ ջանաց հաւա-սարակչոսի ելեւմուտքը:

1854ի Յունուարին կազմուեցաւ նոր Հոգարարձութիւն մը որուն ամէնէն ազդեցիկ անդամն էր Թադեօր աղա Նշանեան, աներձագ Փիշմիշեան Նշան աղայի: Այս Հոգարարձութեան օ-րով երկրագործական ուսման դասախօսութիւն հաստատուած է Հիւանդանոցի ձեմարանին բարձրագոյն դասին մէջ, որ կը բազկանար 40 ուսանողէ: Այս դասը յանձնուած էր հանգու-ցեալ Յակոբ էֆէնաի Ամասեանի, որ միեւնոյն ատեն ընդհա-նուր անօրէն էր վարժարանին: Դասախօսութիւնը տեսական եւ գործնական էր միանգամայն: Կարապետ ամիրա Պալեան 1000 ոսկիի չափ նպաստեց այս միջոցին Ազգ. Հիւանդանոցի վարժարանին, ազգին մէջ երկրագործութեան ուսումը ծաւա-լելու ջերմ փափագող ըլլալով: Երկու տարի միայն կարելի ե-ղաւ այս դասախօսութիւնները շարունակել տալ, եւ նիւթա-կան միջոցներու չգոյութիւնը վերջ տուաւ այս ձեռնարկին:

1855ին Հիւանդանոցին վիճակը շատ խեղճ էր. ասոր պատ-ճառն էր Խրիմի պատերազմին հետեւանքով ուտեստներուն սուղնալը: Հոգարարձուներուն մեծ մասը հրաժարած էր: Ա-նոնցմէ մէկը՝ Հայրապետ Սապոնճեան, Վանցի վաճառական մը, միջոց մը մինակ մատակարարեց Հիւանդանոցը:

1856ին կը կազմուի նոր Հոգարարձութիւն մը, որ բաւա-

կան բարեկարգ մատակարարութիւն մը կ'ունենայ : Տատեան Յովհաննէս եւ Պօղոս պէյերը , ինչպէս նաեւ կարապետ ամիրա Պալեան , նիւթական կարեւոր նուիրատուութիւններ կ'ընեն այս Հոգարարձութեան օրով :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆ

1856 ի վերջերը Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը կը յանձնուի նոյն տարին կազմուած Տնտեսական Խորհուրդին , որ Հիւանդանոցի սնուակին վրայ ծանրացած 400 ոսկեոյ չափ պարտքը կը վճարէ հանգանակութեամբ , եւ 1859 ին պաշտօնի կը կոչուի նոր Տնտեսական Խորհուրդ մը , որ կը պաշտօնավարէ մինչեւ Մարտ 1860 : Այդ երեք տարուան միջոցին (1856—1859) մասնաւոր խնամք կը տարուէր Ճեմարանին :

1858 - 59ին Հիւանդանոցին յարակից Ս. Յակոբայ վանքին մէջ կը բացուէր նաեւ Ժառանգաւորաց վարժարան մը , որուն նպատակն էր վարդապետներ հասցնել , եւ որ 1860ին փակուեցաւ : Այս առթիւ Ս. Յակոբայ եկեղեցին նորոգուեցաւ , գիշերօթիկ վարժարանի յատուկ մասեր շինուեցան , եւ Հիւանդանոցին մէջ նորոգութիւններ տեղի ունեցան 180,000 զրուշի չափ ծախքով , զոր նուիրեցին կարապետ ամիրա Պալեան եւ Պօղոս պէյ Տատեան :

Թէեւ զպրոցական պէտքերուն հոգ կը տարուէր քիչ շատ , սակայն Հիւանդանոցին ներքին վիճակը գոհացուցիչ չէր : Մանաւանդ 1859ին վերջերը եւ 1860ի սկիզբները թէ՛ Գերագոյն Ժողովին մէջ եւ թէ՛ լրագիրներու միջոցաւ դանդաղ կը յայտնուէր Հիւանդանոցի մատակարարութեան դէմ : Պատասպաններու թիւը հասած էր 700ի . արաստովոր ծախքեր տեղի կ'ունենային եւ Հիւանդանոցը պարտքի տակ կը մնար :

Գերագոյն Ժողովը , 1860 ի Մարտին պարտաւելով Տնտեսական Խորհուրդը , լիազօր մարմին մը կը կարգէր Հիւանդանոցին վիճակը քննելու եւ բարեկարգութիւններ ի գործ դնելու պաշտօնով . կը կարգէր առժամանակեայ յանձնաժողով մըն ալ՝ Հիւանդանոցի մատակարարութեան համար :

երկու ամիս ետքը, Մայիս 24 ին, կ'ընտրուէր առժամեայ Քաղաքական Ժողով մը, որուն ատենապետն էր Մկրտիչ էֆ. Ազաթօն. այդ առժամեայ Քաղաքական Ժողովին՝ նոյն տարուան Օգոստոս 26 ին յաջորդեց օրինական առաջին Քաղաքական Ժողովը, ատենապետութեամբ Գրիգոր էֆ. Մարկոսեանի: Այս երկու Ժողովներն ալ Հիւանդանոցին համար ընտրեցին Հոգարարձութիւններ, բայց ոչ ոք ուզեց պաշտօն ընդունիլ:

Առժամեայ յանձնաժողովին մատակարարութիւնը տեւեց ինը ամիս (Մարտէն Նոյեմբեր 1860): Այդ միջոցին Հիւանդանոցին վիճակը խղճալի էր: Յունուար ամսէն ի վեր պաշտօնեաներուն ամսական չէր վճարուած. հազիւ օրական հացի ապահովութիւն կար. պարէնի, վառելիքի, հագուստի պէտքերը բախտին ձգուած էին: Այդ տարւոյն վերջը, Հիւանդանոցը ունէր 501,882 զրուչի պարտք՝ թղթադրամ, ոսկին 150—160 զրուչէն:

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆՑ ՇՐՋԱՆ

Այս վիճակին մէջ էր Հիւանդանոցը, երբ 1860 Նոյեմբերին կազմուեցաւ Հոգարարձութիւն մը, որուն ատենապետն էր Աստուածատուր Զունդ, գլխաւոր գործակից ունենալով Շեխեան Ղուկաս աղան: Այս Հոգարարձութիւնը թէեւ եօթը ամիս միայն պաշտօնավարեց, բայց արդիւնաւոր եղաւ: Ճեմարանի աշակերտներուն թիւը զեղչեց, պարզ նախակրթարանի վերածեց զայն, եւ արհեստներ մտցուց հոն, մեծ խնայողութիւններ ընելով: Հիւանդանոցի պատասպարեալներուն եւ պաշտօնեաներուն թիւը պակսեցուց եւ Հիւանդանոցին ելեւմուտքը կարգի դրաւ: Ուտեստի, հագուստի եւ մաքրութեան խնամք տարաւ եւ բարեկարգեց Հիւանդարանը՝ որ ողորմելի վիճակի մէջ էր:

Այս Հոգարարձութեան նախաձեռնութեամբ էր որ կազմուեցաւ Տիկնանց Խնամակալութիւն մը, որուն կը մասնակցէին ժամանակին գլխաւոր կիները: Այս տիկնաները շարաթը

անգամ մը կ'այցելէին Հիւանդանոցը եւ կը հսկէին անոր մաքրութեան : Անոնց ջանքով բոլոր պատասպարեալները ունեցան նոր ճերմակեղէններ եւ զգեստներ : Այս կնամակալութիւնը շատ օգտակար եղաւ : Անդամուհիները իրենց մէջ կը հաւակցէին ամէն տարի 30—40,000 դրուշի գումար մը եւ կը յատկացնէին ճերմակեղէններու, անկողիններու եւ զգեստներու նորոգութեան : Իրենց մէջ ամէնէն դործօն զեր ունէր Տիկին Էպրու Երամեան, որուն Բարիզ հաստատուելովը կնամակալութիւնը կազմալուծուեցաւ 1865—66ին :

Ա. Զունդի Հոգաբարձութեան օրովն էր որ նշանաւորքի հասոյթին կէսը Պատրիարքարանի յատկացուեցաւ եւ Երուսաղէմի վանքը դադրեցուց իր տարեկան 50,000 դրուշի նպաստը, «ներսէն դուրսէն» ի վէճին հետեւանքով :

Այս գործունեայ Հոգաբարձութիւնը հրաժարեցաւ 1861 Մայիսին եւ երկար ժամանակ կարելի չեղաւ յաջորդ մը գտնել իրեն : Տնտեսական Խորհրդին անգամ Պատուելի Գալուստ Տ. Պօղոսեան ստանձնեց ասժամեայ մատակարարութիւնը, Մամճեան Մկրտիչ աղայի հետ՝ որ Հիւանդանոցի ելեւմտից գրադիրն ու գանձապետն էր : Պատուելի Գալուստ եւ ուրիշներ Օզնական Ընկերութիւնը կազմեցին Հիւանդանոցին համար : Այս ընկերութիւնը գործի սկսաւ 1862 Յունվարին, եւ խղճամիտ կերպով աշխատեցաւ Հիւանդանոցի օգտին : 1862 Ապրիլ 15ին Ընկերութիւնը հրաժարեցաւ, եւ որովհետեւ կարելի չեղաւ յաջորդ մը գտնել որ ստանձնէր իր հօզը, Ընկերութիւնը իր մէջէն 27 անդամներէ բազկացեալ Հոգաբարձութիւն մը զրաւ, որ մինչեւ 1863 Յունուարի վերջը շարունակեց Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը : Օզնական Ընկերութիւնը խոտաացած էր պարտք չթողուլ իր մատակարարութենէն եւ այս խոտաւմը բռնեց : Իր կարգած Յանձնաժողովն ալ առանց ո՛ր եւ է պարտք թողու մեկնեցաւ :

1863 Փետրուարէն մինչեւ Նոյեմբեր, Հիւանդանոցը կառավարուեցաւ Պատրիարքարանի պաշտօնեաններուն ձեռքով, եւ այդ թուականին ընտրուեցաւ երկրորդ օրինական Հոգաբարձութիւնը որ երեք ամիս ետքը վերակազմուեցաւ, Ա. Զունդի ատենապետութեան տակ :

1863—64ի Հոգաբարձութեան օրով, հակառակ զանազան նուիրատուութեանց, կարելի չեղաւ հաւասարակչելու Հիւանդանոցի պիւտճէն եւ 1864ի Սեպտեմբերին Հոգաբարձութիւնը հրաժարեցաւ, չկրնալով ստանալ Պատրիարքարանէն՝ 20,000 դրուշի որոշեալ նպաստը:

1864ի Նոյեմբերին կ'ընտրուի Հոգաբարձութիւն մը որուն ատենապետն էր Միրիճան ամիրա Փափազեան: Այս Հոգաբարձութիւնը կը պաշտօնավարէ մինչեւ Մայիս 1865:

1865 Յունիսին կը կարգուի նոր Հոգաբարձութիւն մը, Տօքթոր Գ. Մոզեսնի ատենապետութեամբ: Այս միջոցին Հիւանդանոցը շատ խեղճ վիճակ ունի. պաշտօնեաներու ամսականները ամիսներով անվճար կը մնան. փայտէ, ածուխէ եւ նոյն իսկ օրական անհրաժեշտ պիտոյքէ զուրկ է Ազգին Տունը:

1865 տարւոյն մէջ է որ Հիւանդանոցի ընդհանուր նորոգութիւնը շատ զգալի կը դառնայ եւ Տնտեսական Խորհրդի ատենապետը, Նշան աղա Նորիկեան, յանձն կ'առնէ կատարել այդ նորոգութիւնը՝ առանց պարտք թողուլու եւ կը յաջողի ալ, հաւաքելով 223,591 դրուշի գումար մը, որուն մեծ մասը կը նուիրեն բարեսէր ազգայիններ:

1866ի սկիզբը կ'ընտրուի նոր Հոգաբարձութիւն մը, որուն ատենապետը եղած է Միրճան աղա Պանչէզափուլեան: Այս Հոգաբարձութեան մասնակցած է նաեւ Տօքթ. Պ. Մատթէոսեան որ ջանացած է բարւոքումներ մտցնել տալ Հիւանդարանին մէջ, թէեւ վեց ամիսէն հրաժարած է, տեսնելով որ հիւանդներուն ամէնէն տարրական պէտքերն անգամ գոհացնել կարելի չէր ըլլար:

1866ին Բ. Դանէն կարգուած Խառն Ժողովին ատենապետ Գրիգոր էֆ. Մարկոսեան պատրաստեց Հիւանդանոցի կանոնագիր մը եւ Հոգաբարձութեան ուղղեալ վարչական Հրահանգ մը, որոնց մէջ օգտակար անօրինութիւններ կային, թէեւ անգործադրելի մնացին: Հիւանդանոցի վիճակը հետզհետէ վատթարացաւ եւ 1867ի Զատկին միջոցները պատասպարեալները սովորական մէկ տեսակ կերակուրն ալ չէին գտներ 24 ժամուան մէջ: Պատմուեցաւ նոյն իսկ թէ գիշեր մը բոլոր պատրասպարեալները անօթի մնացած էին: Այս լուրը ընդհանուր

յուզում պատճառեց եւ Հոգաբարձութիւնը ստիպուեցաւ հրա-
ժարիլ :

Տասնըչորս բարեօրրտ անձեր 1867ի Մայիս 15ին ինքնա-
բերաբար ստանձնեցին Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը ,
սակայն հազիւ 50 օր կրցան զիմանալ : Իրենց մէջ կը գանուէր
Մանգոււնի Էֆեսարի խմբագրապետ Կարապետ Էֆ. Փանոսեան
եւ Ամերիկայէն նոր վերագարձած բժիշկ մը , Տոքթ. Կարապետ
Փալուստեան , որոնք կ'ուզէին իրենց վրայ առնել Հիւանդա-
նոցին բոլոր հոգը , առանձին գործելու պայմանաւ : Նախ վար-
չութիւնը կը մերժէր , բայց երբ յետոյ Փանոսեան իր թերթին
միջոցաւ կը յայտարարէր թէ պատրաստ է իր պատասխանա-
տուութեան տակ բարեկարգել Հիւանդանոցը , վճարել բոլոր
պարաքերը , հոգալ Պատրիարքարանի ծախքերը , վարչութիւ-
նը՝ ազգային սնտուկին անձուկ վիճակէն շուարած , տեղի կու-
տար , եւ Պօղոս Պատրիարք 1867 Յուլիսին պաշտօնական յայ-
տարարութեամբ մը կը ծանուցանէր վիճակային առաջնորդնե-
րուն եւ Պոլսոյ Թաղական Խորհուրդներուն թէ Հիւանդանոցի
նրթական եւ բարոյական մատակարարութիւնը եւ Պատրիար-
քարանի կելմուտքին տեսչութիւնը յանձնուած է Մանգոււնի
խմբագրին բացարձակ անօրէնութեան :

Փանոսեան եօթը ամիս վարեց այս պաշտօնը եւ 1868
Փետրուարի սկիզբը ստիպուեցաւ իր հրաժարականը մատուցա-
նել , չկարենալով հաւասարակշռութիւն հաստատել ծախքին
եւ հասոյթին միջեւ : Իր պաշտօնավարութեան սկիզբնե-
րը , Փանոսեան՝ չնորհիւ իր յօդուածներուն՝ կրցաւ ժողովուր-
դին ուշադրութիւնը դարձնել դէպ ի Հիւանդանոց եւ յաջողե-
ցաւ բաւական նուիրատուութիւն ձեռք բերել : Փանոսեան
մտցուց Հիւանդանոցին մէջ կարգ մը բարւոքումներ , ինչպէս
Միսիսիսիսական եւ Փաշախաշի բարձումը , յիմարներուն համար
խաւիզօղի վերջնական հաստատութիւնը , խոհանոցին բարե-
կարգումը , Հիւանդանոցին ներքին վիճակին վրայ ամսական
տեղեկագիրներու հրատարակումը , եւայլն , եւայլն . ձեռնար-
կեց շէնք մը կառուցանել իբր յաւելուած Որբանոցին , յիմար-
ներու համար նոր սենեակներ շինել տուաւ , եւ իր ջանքով էր
որ Կայս. Կառավարութիւնը բարեհաճեցաւ այդ միջոցին միսի

պետական պարէնը 15 օխայէն 30 ի եւ հացն ալ 37 1/2 օխայէն 75 օխայի բարձրացնել : Սակայն իր մեծագոյն սխալը եղաւ 1867ի Հոկտեմբերին Եւրոպա մեկնիլը , եւրոպական հայ գաղթականութիւններէ նուէր հաւաքելու համար , թէեւ կարծողներ եղան թէ Փանոսեան օգուտ կը քաղէր այս առթէն՝ Եւրոպան տեսնելու եւ Բարիզի Արուեստահանդէսը այցելելու համար : Այս բացակայութեան միջոցին Հիւանդանոցի հոգը մնաց Տօքթ. Փալուստեանի վրայ , որ անկարող էր այդ ծանր բեռը տանելու : Նուիրատուութիւնները զազրեցան եւ երբ 1868ի Յունուարին Մանգուլեի խմբագիրը դարձաւ Պոլիս , արդէն իր ստանձնած գործին վիճակը յուսահատական էր : Փետրուար 2ին Փանոսեան կը մատուցանէր իր հրատարականք որ կ'ընդունուէր Սառն ժողովէն՝ որուն ատենապետը , Տօքթոր Սերվիչէն էֆէնտի , չափազանց դժգոհ էր Փանոսեանի վարմունքէն :

Փանոսեան Բարեկենդանի օրերուն՝ Հիւանդանոցէն կը քաշուէր , թողլով զայն 1000 ոսկիէ աւելի պարաքով , ամենախեղճ վիճակի մէջ : Սենեքերիմ Մանուկեան , Մկրտիչ Աղաթօն եւ Սաչիկ Ալիանագեան էֆէնախները , այդ դժուար կացութեան մէջ կ'ընդունէին Հոգաբարձութեան պաշտօնը :

Այդ միջոցին Սէրվիչէն էֆ. մեծ եռանդ ցոյց կու տար Հիւանդանոցի բարեկարգութեան գործին համար : Իր ատենապետած վարչութիւնը կ'որոշէր զատել Անառականոցը եւ Դպրոցը հիւանդանոցէն : Սկզբամբ ընդունած էր նաեւ թէ Հիւանդանոցը պէտք է պարունակէ միայն հիւանդներ , յիմարներ , ապուշներ , անօք ծերեր եւ անկարներ , զատ լաժանու մներով : Իսկ Որբանոցը պէտք է ըլլար որբերու առժամեայ պատսպարան , որգեգրութեան արուելու կամ ժառանգաւորաց վարժարան ունեցող վանքերը զրկուելու պայմանաւ :

Շնորհիւ Սերվիչէն էֆէնտիի աջակցութեան , Սենեքերիմ էֆ. Մանուկեանի ատենապետած առաջին Հոգաբարձութեան օրով , որ պաշտօնավարեց չորս ու կէս տարի (1868 Փետրուարէն 1872 Սեպտ.) , Հիւանդանոցին հացի պետական պարէնը կը բարձրանայ օրական 75 օխայէն 200 օխայի , միսը 30 օխա մնալով միշտ : Բանի մը բացառիկ հասոյթներու շնորհիւ Հո-

գարարձութիւնը կը յաջողի 11 խանութներով հասութարեր քասաժ մը կառուցանել տալ Ղալաթիա, Վանցի Ալիքսան ազա կարապետեանի նուիրած հողին վրայ :

Հիւանդանոցի վիճակը կը սկսի բարւոքիլ այս միջոցին : Որբանոցի քարուկիր յաւելուածին շինութիւնը կ'աւարտի, Հիւանդանոցին մէջ նորոգութիւններ կ'ըլլան, ելեւժուտքը կը կանոնաւորուի եւ հասոյթի առաւելութիւն մըն ալ կը գոյանայ ամէն տարի : Այս Հոգաբարձութեան հողին եղած է Սենեքերիմ էֆ. Մանուկեան :

1872 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1874 պաշտօնավարեց Հոգաբարձութիւն մը, որուն ատենապետը եղաւ նախ Գէորգ Զարգարեան եւ վերջերն ալ Տոգթոր Գ. Մոզեան, իրենց հետ ունենալով « Սամաթիացի խումբ » :

1874 Օգոստոսին, 72ի Հոգաբարձութիւնը հրաժարեցաւ, եւ Ազգ. Վարչութիւնը կազմեց նոր Հոգաբարձութիւն մը, որուն ատենապետը եւ գլխաւոր գործիչն էր դարձեալ Սենեքերիմ էֆ. Մանուկեան : Այս Հոգաբարձութեան օրով աւելի խնամք տարուեցաւ Հիւանդարանին ու Յիմարանոցին, քան Որբանոցի դպրոցին, եւ Սենեքերիմ էֆ. յաջողեցաւ արտասովոր հասոյթի աղբիւրներ գտնել, ինչպէս պարահանդէս, հանգանակութիւն, եւ այլն :

Այս Հոգաբարձութեան յաջորդեց 1878 Նոյեմբեր 16ին Միքայէլ էֆ. Յակոբեանի ատենապետած Հոգաբարձութիւնը, որ Հիւանդանոցի տարեկան բացը գոցելու համար հանգանակութեան ձեռնարկեց, մէկ կողմ թողլով պարահանդէս տալու սովորութիւնը :

1880ի վերջերը ելմտական նախարարութիւնը դադրեցուց հացի եւ միսի պարէնը, ինչպէս նաեւ Տատեան Պօղոս պէյէն թողուած միսին փոխարէն վճարուող ամսաթոշակը, սակայն շնորհեւ մեր Օգոստափառ կայսեր, ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ Բ. ի բարձրագոյն Իրատէին, դադրած պարէնը շարունակուիլ սկսաւ 1882 Մարտէն :

1882էն սկսեալ Օրացոյցի հրատարակութեան ձեռնարկուեցաւ Հոգաբարձութեան կողմէ, ինչ որ հասոյթի նոր աղբիւր մը եղաւ :

1878ի բազմարդիւն Հոգաբարձութեան օրով Հիւանդանոցի, Որբանոցի եւ Սոհանոցի վիճակը բարւոքուեցաւ, Որբանոցի համար դպրոցական նոր շէնք մը կառուցուեցաւ, եւ փորձուեցաւ հաստատել նորէն արհեստարան մը, մոմաշինութեան վրայ աւելցուելով կօշկակարութիւն եւ ատաղձագործութիւն: Նոյնպէս Ս. Յակոբայ վանքին մատուոը նորոգուեցաւ Վսեմ. Պալեան Սարգիս պէյի ծախքով:

Այս Հոգաբարձութիւնը 1882ին վերջը իր քառամեայ տեղեկագիրը ներկայացուց Ազգ. Վարչութեան. այն ատեն հետեւեալ անդամները մնացած էին պաշտօնի վրայ.

Միքայէլ	էֆէնաի	Յակոբեան, Ա. Եսենապէս
Յովակիմ	»	Ֆէնէրճեան, Ա. Եսենապիտ
Տիգրան	»	Կիւմիւշկէրտան, Գաւնապէս
Յովհաննէս	»	Էսահան
Մհի. Սերովբէ	»	Կիւլպէնկեան

Ազգ. Վարչութիւնը քառամեայ նոր շրջանի մը համար վերահաստատեց այս անդամներէն բաղկացեալ Հոգաբարձութիւնը, որ նոր բարւոքումներ մտցուց հիւանդարանի բաժնին մէջ, — որուն 1880 է ի վեր բժշկապետն էր հանգուցեալ Տոգթ. Վիշէն էֆ. Օրմանեան, — մասնաւոր խնամք տարաւ Որբանոցին ու Աղքատանոցին, եւ աւելցուց Հիւանդանոցի հասոյթները:

1886 Փետրուար 10ին Հոգաբարձութեան գործունեայ անդամներէն Մհի. Սերովբէ էֆ. Կիւլպէնկեան կը վախճանէր եւ կը թաղուէր Հիւանդանոցին մէջ, եւ իր օրդին՝ Պատրիկ էֆ. Կիւլպէնկեան կ'անդամակցէր Հոգաբարձութեան՝ 1886 Մայիսին:

1887 Յունուար 1ին Հոգաբարձութիւնը իր երկրորդ տեղեկագրով մանրամասն տեղեկութիւններ կու տար Հիւանդանոցի ընդհանուր վիճակին վրայ: Ասկէ զատ Հոգաբարձութիւնը պատրաստել տուած էր «Պատմութիւն Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին Հայոց ի Կ. Պոլիս» գործը, որ այս հաստատութեան 60 տարուան պատմութիւնը կը ներկայացնէ վաւերագիրներու վրայ հիմնուած եւ ոյմէ քաղած ենք հոս մինչեւ 1886 տրուած տեղեկութիւնները: Ուշագրաւ էր նաեւ Հիւանդարանի մասին ներկայացուած այն ընդարձակ տեղեկագիրը զոր պատրաստած

է Հիւանդանոցի բժշկապետ Տոգթ. Վ. Օրմանեան: Հոգարար-
 ձութիւնը, յայտնելէ յետոյ թէ իր ութամեայ պաշտօնավա-
 րութեան միջոցին 1500 ոսկիէ աւելի ծախք ըրած էր Հիւան-
 դանոցի շէնքին մասնակի նորոգութեանց համար, կը յայ-
 տարարէր թէ հարկ է վերաշինել զայն: Այս վերաշինու-
 թեան համար 25 - 30,000 ոսկիի ծախքով կառուցուելիք քա-
 րուկիւր շէնքի մը ծրագիրը պատրաստուած եւ ընդունուած էր
 արդէն Հոգարարձութեան կողմէ:

Հոգարարձութիւնը, որ 1887ի սկիզբն ալ վերահաստա-
 տուած էր իր պաշտօնին մէջ՝ երրորդ անգամ ըլլալով, 1888 Օ-
 գոստոսին սկսած է Հիւանդանոցի վերաշինութիւնը որ ար-
 տօնուած էր կայս. Իրատէով:

Յովհաննէս էֆ. Էստեան 1887ին եւ Յովակիմ էֆ. Ֆէ-
 նէրճեան 1888ին հրաժարած ըլլալով, Հոգարարձութիւնը 1891
 Դեկտեմբեր 2ին վերակազմուեցաւ հետեւեալ կերպով.

Միքայէլ	էֆէնտի	Յակոբեան,	Ասեկապէս
Ալիքսան	»	Խորասանճեան,	Ասեկադպիր
Տիգրան	»	Կիւմիւշկէբտան,	Գանձապէս
Վսեմ. Արիկ	»	Ունճեան	
Բարսեղ	»	Սթամպոլլեան	
Տոքթ. Յակոբ	»	Պէկեան	
»	Յովհաննէս	»	Թապիպեան
»	Պատրիկ	»	Կիւլպէնկեան
»	Սարգիս	»	Թաշճեան

Վսեմ. Արիկ էֆ. Ունճեան հրաժարած ըլլալով, իրեն յա-
 շորգած է Յարութիւն էֆ. Մոստիշեան:

Այս Հոգարարձութեան պաշտօնավարութեան միջոցին է
 որ, 1892 Օգոստոս 31ին, մեր Օգոստափառ Սուլթանին բարձ-
 րագոյն Իրատէով Հիւանդանոցի պետական պարէնի նպաստը
 բարձրացած է օրական 200 օխա հացէն 400 օխա հացի եւ 30
 օխա միսէն 60 օխա միսի:

Այս Հոգարարձութեան անդամները հետզհետէ հրաժարե-
 լով կամ վախճանելով, 1894 Փետրուար 1ին մնացած են միայն
 Սարգիս էֆ. Թաշճեան, Յարութիւն էֆ. Մոստիշեան եւ Բար-

սեղ էֆ. Իսթամպուլեան : Հոգարարձութիւնը թէեւ վերակազմուած, սակայն նորընտիր անդամները իրենց յանձնուած պաշտօնը չեն ստանձնած կամ շուտով հրաժարած են, եւ Սարգիս էֆ. Թաշճեան 1894 Մայիսէն մինչեւ 1895 Յունուարի վերջը առանձին պաշտօնավարած է :

Այս միջոցին հասոյթի երկու նոր ազրիւրներ մտածուած են եւ բաւական զոհացուցիչ արդիւնք ունեցած : Առաջինն է Հիւանդանոցի օգտին վաճառուած սիկաուի թուղթը, որ 1894 էն մինչեւ 1898ի վերջը արտադրած է 250,600³/₄ դրուշ, եւ երկրորդը՝ յուզարկաւորութեանց սաթիւ ւ փոխան ծաղկեպսակի քեղած նուիրատուութիւնները, որոնք, 1894էն մինչեւ 1898ի վերջը արտադրած են 87,227 դրուշ :

1894ին կազմուեցաւ Տիկնանց նոր Խնամակալութիւն մը, հետեւեալ կերպով .

- Տիկին Երանուհի Յակոբեան, Ա.սեւնապէս
- » Մաննիկ Տալուսեան, Ա.սեւնադպիր
- » Աղանի Գազազեան
- » Արեգնազ Գարամանեան
- » Բրաբրոն Աղասեան
- » Երանուհի Կիւմիւշկէրտան
- » Լիւսի Շապուրօֆ
- » Մաքրուհի Պէշիքթալլեան
- » Յուստիանէ Տիւպէր

Այս Խնամակալութիւնը, հետեւելով 1860 ին կազմուած Տիկնանց Խնամակալութեան օրինակին, փութաց խսկոյն նոր ճերմակեղէններ պատրաստել Հիւանդանոցի պատսպարեալներուն համար : Խնամակալուհիները փոխն ի փոխ այցելեցին Հիւանդանոցը, մխիթարելով պատսպարեալները, մօտէն քննելով անոնց պէտքերը եւ հարկ եղած միջոցները առաջարկելով կերակուրներու մաքրութեան եւ Հիւանդանոցի ընդհանուր բարեկարգութեան մասին :

1895 Փետրուարին ընտրուեցաւ նոր Հոգարարձութիւն մը, որ երկու տարի պաշտօնավարեց հետեւեալ կազմութեամբ .

	Մանուկ	էֆէնտի	Արղըեան , Ասեկնայեկ
	Յակոբ	»	Պապրիկեան , Ասեկնադպիր
	Գալուստ	»	Համբարձումեան , Գակնայեկ
	Գրիգոր	»	Ալեանագեան
	Գրիգոր	»	Էվրէնեան
Տոքթ.	Նիկողոս	»	Էսմէրեան
	Պօղոս	»	Աստարճեան
	Տրգրան	»	Մանուկեան
Տոքթ.	Տրգրան	»	Պապահան

Այս Հոգաբարձութեան օրով, 1895 ասուոյն մէջ կիւլպէնկեան եղբայրները, իրենց վաղամեակի եղբոր՝ Յովհաննէս կիւլպէնկեանի յիշատակին՝ 500 Օսմ. սակի նուիրեցին, եւ Ա. Յակոբայ վանքը նորոգուելով՝ Որբանոցի աղաքը հոն փոխադրուեցան, որովհետեւ Հիւանդանոցի շէնքը շատ անձուկ կուգար անոնց :

Ուրիշ նորութիւն մը մատձուեցաւ եւ գործադրուեցաւ այս միջոցին . Հիւանդանոցի մէջ սկսան անձնուիրաբար ծառայել չորս մայրապետներ, որոնք մեծապէս օգտակար եղան, փոյթեռանդ խնամք տանելով պատուապարեակներուն :

1897ի սկիզբները որոշուեցաւ մէյ մէկ գանձանակ պահել բարեկեցիկ տուներու մէջ, յօգուտ Ա.գգ. Հիւանդանոցի . այս մասին կանոնագիր մըն ալ պատրաստուելով վաւերացուեցաւ Ա.գգ. վարչութիւնէն :

1897ի Յունուարին Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան անդամներէն ոմանք վախճանած եւ ոմանք հրաժարած ըլլալով, Հոգաբարձութիւնը վերակազմուեցաւ հետեւեալ կերպով .

	Տրգրան	էֆէնտի	Մանուկեան , Ասեկնայեկ
	Գրիգոր	»	Ալեանագեան , Ասեկնադպիր
	Գալուստ	»	Համբարձումեան , Գակնայեկ
	Գրիգոր	»	Էվրէնեան
	Սաչիկ	»	Խօրասանճեան
	Յովհաննէս	»	Պառաւեան
Տոքթ.	Յակոբ	»	Սիմոնօֆ
	Նշան	»	Ղուկասեան
Տոքթ.	Տրգրան	»	Պապահան

Այս Հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան միջոցին, 1897 Մարտ 1ին, Կայս. Կառավարութիւնը ընդհանուր կերպով ձեռք առնուած որոշման մը հետեւանքով Հիւանդանոցին տրուած հացի եւ միսի պետական պարէնը զեղչեց 15.0%, որով 400 օխա հացը 340ի, եւ 60 օխա միսը 51ի իջաւ:

1897ի Հոգաբարձութիւնը նոյն տարուայ Հոկտեմբեր 21ին հրատարած ըլլալով, Ազգ. Վարչութիւնը քանիցս կազմեց Հոգաբարձութիւններ, որոնց անդամները հրատարեցան առանց պաշտօն ընդունելու: Վերջապէս Վարչական Յանձնաժողով մը ստանձնեց Հիւանդանոցի հոգը՝ առժամայ կերպով: Այս Յանձնաժողովին անդամներն էին.

Էլիաս Էֆէնտի Չայեան, Ասեկապէս	
Կարապետ »	Քիւրքճիխանլեան, Ասեկադպիր
Սեպուհ »	Տէմիրճիպաշեան, Գանձապէս
Տոթթ. Կոմիտաս »	Օրմանեան
» Միքայէլ »	Խօրասանճեան
Մկրտիչ »	Ասասեան

Այս Յանձնաժողովը գործադրութեան գրաւ 1897ի Հոգաբարձութեան « Առտնին գանձանակներու մասին պատրաստած կանոնագիրը, եւ այդ գանձանակները 1 Յուլիսէ մինչեւ 1 Դեկտեմբեր 1898, վեցամսեայ ժամանակամիջոցի մէջ արտադրեցին 23,814½ զրուչի հասոյթ մը:

Այս Վարչական Յանձնաժողովին օրով է որ Պատրիարքարանը զիմուսներ ըրաւ Կայս. Կառավարութեան՝ Հիւանդանոցին հացի եւ միսի պետական պարէնին յաւելման համար:

ԱՐԴԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգ. Հիւանդանոցին արդի Հոգաբարձութիւնը, որ ընտրուած է 1898 Օգոստոս 4ին, հետեւեալ կերպով կազմուած է.

Պատրիկ Էֆէնտի	Կիւլպէնկեան ,	Ասեճնապէս
Գրիգոր	»	Ալեանաքեան , Ասեճնադպիր
Գառնիկ	»	Համբարձումեան , Գաւճապէս
Տոքթ. Աբրահամ	»	Նազարեան
Գրիգոր	»	Էվրէնեան
Գրիգոր	»	Կիւմիւշկէրտան
Տոքթ. Միքայէլ	»	Խորասանճեան
Յակոբ	»	Սթամպուլեան
Տիգրան	»	Մանուկեան

Այս Հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան առաջին օրերուն , Օգոստոս 21ին , Օգոստափառ ՍՈՒՂԹԱՆ ԱՊՏԻԻՂ ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ Բ. բարեհաճեցաւ հրամայել որ Հիւանդանոցին արուած պետական պարէնը բարձրանայ 340 օխա հացէն 600 օխա հացի եւ 51 օխա միսէն 150 օխա միսի :

Այս յաւելումը Հիւանդանոցին ելմտական վիճակին բարւոքման համար էական դեր մը ունեցաւ , շնորհիւ վեհ. Սուլթանին :

Հոգաբարձութիւնը վերակազմեց իսկոյն Տիկնանց Խնամակալութիւնը հետեւեալ կերպով .

Տիկին Աղաւնի Գազազեան
» Աննիկ Համամճեան
» Բրաբիոն Աղասեան
» Երանուհի Կիւմիւշկերտան
» Էլիզա Տէր-Յարութիւնեան
» Իսկուհի Փափազեան
» Յուստիանէ Տիլպէր

Տիկնանց Խնամակալութիւնը՝ աջակցութեամբ Հոմ վարժարանի չրջանաւարտ հայ աշակերտուհիներուն , նուագահանդէս մը կազմակերպեց , որմէ գոյացաւ 625 ոսկի եւ 52 դրուշ ոսկեդրամ : Խնամակալուհիները մտադիր են տարին անգամ մը նմանօրինակ նուագահանդէս մը կազմակերպել , որով հասոյթի նոր ազդիւր մը ապահովուած է Հիւանդանոցին :

Հոգաբարձութիւնը փութաց Որբանոցի մէջ կարգ մը չի-

նութիւններ կատարել, ինչպէս ննջարանի յաւելում, ճեմիչներու տեղափոխութիւն, եւնո Որբանոցի պարտէզին մէջ կառուցուեցան քանի մը խանութներ՝ կօշկի արհեստարանի յատուկ նոյնպէս Ս. Յակոբայ վանքի եկեղեցին՝ որ շինուած էր երկրաշարժէն նորոգուեցաւ: Բոլոր այս շինութեանց համար որոնց ճարտարապետութիւնը անձնուիրաբար կատարեց Գրիգոր էֆ. Մելիտսեան, 28,854 դրուշի ծախք գնաց որուն մէկ մասը հոգացուեցաւ Աստուածատուր Զունդի կտակած 2500 Քրանքի գումարով:

Հոգարարձութիւնը՝ նկատելով որ յիմարներու թիւը հետըզհետէ կ'աճի եւ յիմարանոցը չի բաւեր զանոնք պատսպարելու, որոշեց ապուշարանի շէնքին վրայ յաւելում մը ընել: Այս յաւելուածական շէնքին մէջ պիտի պատսպարուին միայն այն յիմարները՝ որոնց բժշկուելը անհնար նկատուած է բժիշկներուն կողմէ, յիմարանոցը յատկացնելով միայն դարմանի կարօտ յիմարներու: 300 — 350 ոսկի ծախքով գլուխ ելլելիք այս յաւելուածական շէնքին ճարտարապետութիւնը ստանձնած է անձնուիրաբար Սահփան էֆ. Համամճեան:

Հոգարարձութիւնը ի գլուխ հանած է նաեւ ուրիշ կարեւոր շինութիւն մը, որուն պէտքը երկար տանէ ի վեր զգալի եղած էր Հիւանդանոցին մէջ: 1860ին ասեանները Այվատեան Յովհաննէս աղա մէկ մասուրա եւ Փափագեան Միրիճան ամիրա կէս մասուրա անոյշ ջուր յատկացուցած էին Հիւանդանոցին: Այդ ջուրէն ցարդ չէր օգտուեր Հիւանդանոցը, որովհետեւ ճամբաներու շինութիւնը՝ թէեւ քանիցս նախկին Հոգարարձութեանց հոգածութեան առարկայ դարձած, սակայն կարելի չէր եղած յաջողցնել: Արդի Հոգարարձութիւնը վերջնապէս ի գլուխ հանեց այս շինութիւնը, 1300 մէթր երկարութեամբ երկաթ խողովակներ շինել եւ զետեղել տալով, այնպէս որ այսօր Հիւանդանոցի պատսպարեալները անոյշ ջուրի առաւելութիւնները կը վայելեն: Ասկէ զատ, Հոգարարձութիւնը՝ Հիւանդանոցի բոլոր յարկերուն մէջ թէ՛ տաք եւ թէ՛ պղղ ջուր վազցնելու համար ճամբաներ եւ ծորակներ, ինչպէս նաեւ այրերու եւ կիներու յատուկ ճուղի սենեակներ շինել տուաւ, եւ բոլոր յարկերը քեյիֆօնով միացուց Տնօրէնութեան սենեակին

հետ : Այս բոլոր շինութեանց ծախքը եղաւ մօտաւորապէս 1300 ոսկւոյ գումար մը , զոր հանգանակելու համար Ս. Պատրիարք Հայրը ժապաւինեալ տոմար մը տուած է Հոգաբարձութեան :

Հիւանդանոցը ունի հիմայ ատաղձագործի , թիթեղագործի , ոստայնանկի , երկաթագործի արհեստարաններ , որոնց իւրաքանչիւրին մէջ 2—3 աշակերտներ արհեստով կը պարապին :

ՈՐԲԱՆՈՅԸ . — Հոգաբարձութիւնը յատուկ Խնամակալութեան մը միջոցաւ՝ որ կը բաղկանայ Լեւոն Բանիկեան , Պօղոս Քէրէստէճեան եւ Պետրոս Կարապետեան էֆէնտիներէն , եւ ուրուն կ'ատենապետէ Հոգաբարձութեան Ատենադպիր Գրիգոր էֆ. Ալեանաքեան , կը վարէ Որբանոցի ուսումնական եւ արհեստական վարչութիւնը :

Որբանոցը՝ որ հաստատուած է Ս. Յակոբայ վանքին մէջ , ունի Տարրական Նախակրթարան մը , Տարրական Դասընթացքի Ա. եւ Բ. , Միջին Դասընթացքի Ա. եւ Բ. ու Բարձրագոյն Դասընթացքի Ա. կարգերով : Նախակրթարանին մէջ կը կիրարկուի դասարանական գրութիւնը , վեց մնայուն ուսուցիչներով եւ մէկ տեսուչով , ինչպէս նաեւ Կրօնագիտութեան , Թուրքերէնի եւ Գեղազրութեան այցելու դասատուներով : Ասոնցմէ զատ կան նաեւ վեց այր եւ երկու կին երկրորդական պաշտօնեաներ :

Որբանոցը ունի նաեւ արհեստանոց մը , ուր այժմ կ'աւանդուի կօշիկահարութեան ճիւղը , ամէն օր՝ որոշեալ ժամերու մէջ . 12 որբեր կը պարապին այս արհեստին . մօտերս պիտի հաստատուի նաեւ դերձակութեան ճիւղը :

Մանչերու Որբանոցը ունի 185 աշակերտներ (Յուլիս 1899) :

Ս. Յակոբայ վանքին մէջ հաստատուած այս Որբանոցէն զատ , Հիւանդանոցի Կանանոցի բաժնին մէջ կայ նաեւ 100ի մօտ երկսեռ մանուկներու Որբանոց մը , որուն ուսումնական վարչութիւնը յանձնուած է ընդհանուր դաստիարակուհիի մը՝ Որբանոցի տեսչին վերին հսկողութեան տակ : Այս Որբանոցը ունի յատուկ ծրագիր մը , ուր մեծագոյն բաժինը կը գրաւեն ձեռագործի եւ ձեւի ճիւղերը :